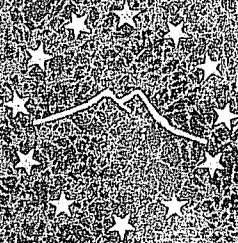

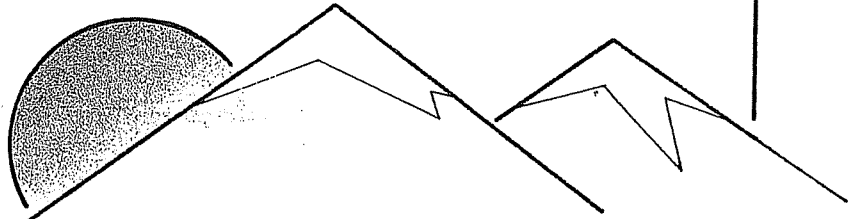
ARALIK '92

Marje

“BAZI İLİŞKİLER
AYAĞINIZI YERDE
KESEBİLİR”

Emperyalist emeller uğruna halkların
ve insanların katledilmediği,
küçük çıkarlar uğruna insanca
yaşama hakkının elinden alınmadığı,
halkların barış ve kardeşlik düsturuyla
el ele verdiği bir
Dünya dileğiyle,
Mutlu Yıllar dileriz.
MARJE

MARJE

LINA ORGANIZATION

Adına Sahibi
Sonmez BAYKAN

Genel Yayın Yönetmeni
Zafer SÜRER

Sorumlu Yazı İşleri Müdürü
Mustafa Aziz OZBEK

Sanat Yönetmeni
Cihan İSBAŞI

Mali İşler ve Abone Sorumlusu
Tunay TARKAY

Merkez Büro (Ankara)
Fatih GÜNEŞ
Yeşilirmak Sk. 12/44
Maltepe/ANKARA
Tel/Fax: 231 02 25 - 231 06 40

İstanbul Temsilcisi
Fuat AYDEMİR
Maykop Temsilcisi
Mehmet UZUN (Yedic)

Yazışma Adresi
P.K. : 355 Kızılay / ANKARA

Havale Hesap No (TL)
MARJE DERGİSİ
Posta Çeki Hs. 103118
Havale Hesap No (Döviz)
T.C. İş Bankası Çankaya Şb.
(\$) 311 86 63 no'lu hesaba
(DM) 311 86 78 no'lu hesaba

Abone Koşulları
Türkiye 100.000 TL
Avrupa 60 DM/Yıllık
Diğer Ülkeler 45 \$ Yıllık
Fiatı : 10.000 TL

Baskı
GÖZDE OFSET - 230 78 73

MARJE
bir
LINA ORGANIZATION
ürünüdür.

Değerli Marje Dostları.

Bir sayımızda daha sizlerle birlikte olmanın mutluluğunu yaşıyoruz.

Bu sayımızda da sizlere bu ay Çerkeslerin gündemini oluşturan olaylar ve gelişmelerle ilgili yorum ve haberlerimizi sunuyoruz.

Bildiğiniz gibi bu ay da Çerkeslerin gündeminde Abhazya'da devam eden sıcak savaş ve dünya kamuoyunda sürdürülen diplomatik mücadele ilk sıradaydı.

Çerkeslerin gündemini teşkil eden diğer bir konu da tabiri caizse "kardeş kavgasıydı" denilebilir. Aniden patlak veren Oset-İnguş çatışmaları ve Kızılordunun bölgeye müdahaleye gitmesi, tüm dünya Çerkeslerini endişelendirdi. Kuzey Kafkasya'da ikinci bir cephemi açılıyor endişesi herkeste uyanıverdi.

Ancak olayların büyük boyutlara ulaştırılmadan yatıştırılması da sevindirici bir gelişmeydi.

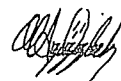
Anavatanımız Kafkasyadan gelen üzücü haberler arasına geçtiğimiz günlerde büyük bir acı daha eklendi. İnegöllü kardeşimiz Kozba Vedat'ın şehitlik haberi. İşgalci Gürcü birliklerine karşı verilen onurlu mücadelede anıtaşan Vedat'ın ölüm haberi bizleri ziyadesiyle üzdü. Anavatan toprakları uğruna kendini feda eden Efkan kardeşimizden sonra Vedat da ölümsüzler arasına katıldı.

Yaşadığımız ülkenin gündeminde ise ağırlıklı olarak Çerkeslerin tek dernek çatısı altında birleşmeleri ve Sayın Başbakanın Avrupa ziyareti öncesi verdiği vatandaşlıkla ilgili demeçleri ve bunun yorumu önemli yer tutuyordu.

Dergimizin bu sayısında işte böylesine önemli olayların yorumlarını bulacaksınız. Sayın Demirel'in ayaküstü ortaya attığı Anayasa Vatandaşlığı ve getirdiklerini Başyazarımızın yorumuyla, Kafkas Derneklerinin tek çatı altında toplanmasını ve gelişmeleri, ayrıca F. Huvaj'la örgütlenme ağırlıklı olarak yapılan röportajı ilgiyle okuyacağınızı umuyoruz.

Lafı uzatmadan sizleri bu ilginç ve güzel yorumlarla başbaşa bırakıyoruz.

Bir dahaki sayımızda birliktelikler yaşayabilmek umuduyla HA MARJE!...

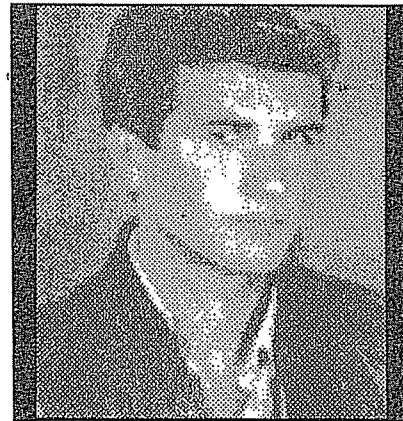
B U SAYIDA

MARJE

HER SÜRGÜNDE BİR ÇIKAR.

ARALIK '92

BASUYAZI	4
• DEMİREL ve ANAYASA	
ABHAZYA SEHİTLERİ	6
• ACI BİTMİYOR	
BALKANLARDAKİ ÇERKESLER	9
• İKİNCİ SÜRGÜN	
ALMANYA NOTLARI	11
• ÇERKES GÜZELİ	
POLİTİK YORUM	18
• ADIGEY	
TBMM'DE ABHAZYA	20
• TUTANAKLARDAKİ İFADE	
SİR	24
• DENEMELER	
UZMAN ÇÖZÜYLE	26
• ABHAZYA GERÇEĞİ (4)	
PETROL VE İNSAN KANI	29
• DÜNYANIN YENİ PATRONU	
ROPORTAJ / MARJE	35
• FAHRİ HUVAJ	
GÜNDEM	44
• ZORAKI BARİŞ	
SİZLERDEN	46
• OKUYUCU GÖZÜYLE	
KARİKATUR	48
• YENİ BİR ÇİZGİ	

ABHAZYA'nın bağımsızlığı için Ocacmıra'da Gürcüler karşı çarpışan **Vedat Akar'**ın şehit düşmesi, Türkiye'deki yankıların üzüntüyü boğdu. 25 Ağustos'ta İnegöl'den Abhazy'a giden **'Aslan'** adlı ilk grupları 21 genç, Gagra'nın Gürcülerden temizlenmesinde büyük kahramanlık göstermişti. 21 yaşındaki **Vedat Akar** ve arkadaşları **Arda Argun, Zülfi Akılın, Nejat Argun, Hicabi Argun, Hicabi Özcan,**

Rıdvan İzöz ve Zafer Argun, 2 Ekim'de
Gagrı'yı geri alan milisler arasında ön saflarda
çarpışmıştı. Çarpışmalarla Abhazya soluk
alacak bir sınır kapısını kavuşurken, Gürcülerin
elindeki 40 tank ve zırhlı araç da ele
geçirilmişti. **Akar'ın, 30 Aralık'ta Çeçen**
Komutan Şamil ve 'Aslan' Grubu'yla başkent
Sohum'un Gürcistan'da bağlanışını kessmek için
Oruçlar'da çarpışırken öldüğü öğrenildi.

hürriyet

Yalcın DOĞAN

SARP kapısını zaman zaman kapatıyor Gürcüler... Hanlı, Karadeniz kıyısındaki komşularımız... Sovyetler'in dağılmasından sonra bağımsızlığını kavuşan Gürcüistan ile Türkiye, Sarp kapısında sınır komşusu oluyor. Sarp, hem Türkiye hem Gürcüistan için önemli bir transit yeri, önemli bir ticaret bölgesi... Bir anlamda serbest bölge...

Buna rağmen, Gürcüler Sarp'ı bazen "Fırından yolları kopardı", bazen "Ağaçları devirdi..." gibi gerekçelerle katletiyor. Ankara da bu kapitula işi açısından ilizliyor. Bir ara kapalmalar arka arkaya hızlanıyor. İslim'bir başkaya yoldu olduğu" diye duyuluyor. Ankara da... Bir başkaya işiyasla boyutu...

İslim işiyasla boyutuna inebilmek için biraz önce gitmek ve Gürcüler'dan çok olayları anlatıyor. Bir örnek: İslim'in. Soyayla. İn dağılmasında sonra Gürcüler'ın bir başına Gamsahurda geçiyor. Ankara kısa sürede iç savaş çıkıyor. Çünkü, Gamsahurda "çok komünist rejim taraftarı". Yani, ideolojik nitelikli bir anlaşılmazlık var ortada...

Ayrıca da etnik sorun var. Hatta, oradaki etnik sorunla Türkiye'deki etnik sorun arasında zorlamayla da olsa, bağlantı kurmak isteyenler var. Bir adım daha atarsak, oradaki etnik sorunu yaratanların zaman zaman PKK ile bağlantıları bulunduğunu öne sürenler var. Yani, Türkiye'yi rahatsız eden bir dış boyut...

Gürcistan'daki iç savaş sonucunda Gamsahurdia yeniliyor. Yeni devletin cumhurbaşkanlığına, SSCB'nin bir zamanların ünlü Dışişleri Bakanı Sevardnadze seçiliyor.

Türkiye Şevardnadze'yi destekliyor. Çünkü, diğerleri "Gürcistan'ı bölmek" amacını güdüyor. Bölünme politikası Ankara'nın içine hiç gelmiyor. Ideolojik kavgaya birliktelik olayın derininde yatan etnik sorunu Ankara hiçbir zaman gözden kaçırmıyor. Gürcistan'daki etnik sorununu adı "Abkhazya"... Yani, Türkiye'de uzantısı bulunan insanlar...

Sarp kapısını zaman zaman kapatarak Türkiye'ye duyurulmuş göstergen Savardnadze ile Türkiye işbirliğine yönelmiş. Ankara tüm sin kapılarını, emniyetli örgütüne ve gele temsilcilerimizle bir gele gendörleriy. Gelele "Gomeshurdia ve yakınımlara Türkiye için hiçbir bilmadı vize verilmemesini" öngörüy. Türkiye devrik Gürcü liderine ve yakınımlara "Türkiye'ye kapatoryor". Çünkü, devrik liderin ve beraberdekilerin Türkiye'ye gelebilecekleri istihbarat ediliyor.

Türkiye'nin kapılarını kapatmıştı bir başka isim de "**Çeçen Devlet Başkanı Dudaev**". Çok sorunu ve karmaşık etnik yapıyla her an patlamaya hazır halde bulunan Kafkasya'daki cumhuriyetlerden biri olan Çeçen Cumhuriyeti'ne Ankara pek güvenmiyor. Cumhuriyetçi Dudaev garip bir adam. Aniden Türkiye'ye gelliyor. Aniden KİTÇ'e ya gidiyor. Kimseye haber vermeden ve izinsiz bir biçimde Ankara'nın kapısını da görünüyor. Hatta, bir ara Oluşuk Köyü'nde Ozal'a anırlı ziyaret patlatıyor.

Dudayev'e, yani halen görevde bulunan bir cumhurbaşkanına Türkiye'nin kapılarını kapatması dış politikada Ankara'nın çok ender başvurduğu yöntemlerden biri. Ne var ki, biraz araştırınca, burada da "öbnik sorun" karşımıza çıkıyor.

Çeşitli kaynaklardan Ankara'ya ulaşan bilgiler garip bir kompozisyon çiziyor. "Çeçenler to PKK arasında bulgular" Ankara'yı rahatsız ediyor. Çeçenler nereli, Kürtler nereli?... Doğrudan bir ıbrırlığı ve yardımlaşma zaten söz konusu değil. Ama, "toorik dözyoz" alıverişlerin yarattığı rahatsızlık koalisyon hükümetinde aözie görölüyor.

Böylece ortaya dış politika da yeni bir boyut çıkıyor. "Türkiye yıllardır uğraştığı enlik sorun çerçevesinde yeni bir dış politika çiziyor."

Mültecilere vahşi saldırı

Gürcü milislerin düşürdüğü helikopterdeki 36 kadın ve çocuk Abhaza öldü

MOSKOVA **AA**
ABHAZYA'dan mültecileri taşımakta olan bir helikopterin, Gürcü milisler tarafından düşürülmesi sonucu, tamamı kadın ve çocuk 36 Abhaza ve üç kişilik mürettebat feci bir şekilde öldü.

TASS'ın haberine göre, Abhazya'nın Tkvarçeli kentinden, kadın ve çocuk mültecileri tahliye eden bir helikopter, Gürcüler tarafından fırlatılan karadan havaya bir füzeyle isabet alarak yanmaya başladı. Helikopter, daha sonra kontrolden çıkarak bir dağın yamaçına çarptı ve infilak etti.

Rusya Savunma Bakanlığı, olayla ilgili olarak, Gürcistan hükümetine bir protesto notası verdi. Gürcistan yönetimi ise, helikopterin kendisine bağlı güçlerce düşürüldüğünü bildirdi. Rusya'nın bu açıklamaları reddetti.

Çeçen İnguş Cumhuriyeti
KKTC'yi tanıdı

Yeni İktisadi Politika

[illegible]

...ından is-
...ere kalınak üzere
...ydediler.
...egül Aşoğlu ve Ze-
...tan mektupta, "Ab-
...sine katılıp, "Ab-
...diler.

Demirel: Önemli olan Anayasa vatandaşlığı

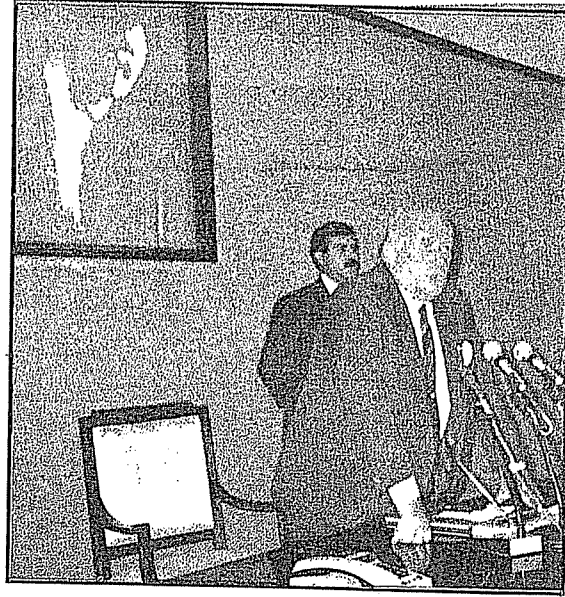
Başbakan, İngiltere'ye giderken Kürt sorununa yeni bir yaklaşım getirdi: "Kültür farklılığımızı bir zenginlik olarak görmeliyiz. İster Kürt ister Çerkez ol, önemli olan bir Anayasayı kabul ediyor musun.. Önemli olan artık Anayasa vatandaşlığıdır..Önemli olan bir Anayasa etrafında bütünleşmektir.." ■ Haberi 8.sayfada

TÜRKİYE ÇERKESLERİNİN ANAYASA VATANDAŞLIĞI

**Başbakan Demirel soruyor
"İster Çerkes ister Kürt ol
önemli olan bu Anayasayı
kabul ediyor musun?.."**

**Bende bir Çerkes olarak
Sayın Başbakan'a soruyorum.
"Siz bu Anayasayı
kabul ediyor musunuz?.."**

23 KASIM 1992 tarihinde T.C Başbakanı Süleyman Demirel İngiltere'ye giderken bir beyanat veriyor. Türkiye'de yaşayan farklı etnik kökene sahip T.C vatandaşları için değişik bir yaklaşım içeriyor bu beyanat. Hem de oldukça önemli bir yaklaşım.

Başbakan bunu hep yapıyor.

Yurtdışı gezilerinden önce ayaküstü son derece önemli ve tartışmalı beyanatlarda bulunuyor.

Bizi takip eden değerli Marje okurları hatırlayacaklardır, Demirel Gürcistan'a yaptığı ziyaret öncesinde de bir açıklama yapmış, bölgedeki olayları olumsuz bir biçimde etkileyen bu beyanat Türkiye'de yaşayan ve özellikle kendi partisine qy veren Çerkes kökenli T.C vatandaşlarının tepkisini almıştı.

Şimdi de Başbakan İngiltere'ye giderken, "Kültür farklılığımızı bir zenginlik olarak görmeliyiz. İster Çerkes, ister Kürt ol, önemli olan bu Anayasayı kabul ediyor musun? Önemli olan artık Anayasa vatandaşlığıdır. Önemli olan bir Anayasa etrafında bütünleşmektir." şeklinde ilginç bir beyanat veriyor.

12 Eylül Askeri Rejiminin ısmarlama bir

şekilde hazırlattığı bu Anayasayı kabul edip etmediğimizi soruyor Sayın Başbakan.

Kendisinin yıllar boyu bu Anayasa'yla en doğal haklarının gasp edildiğini, sürgüne gönderildiğini göz altına alındığını, siyaset yapmasının yasaklandığını unutmuşa benziyor.

İktidara gelmeden önce iktidar olur olmaz ilk işinin bu Anayasayı değiştirmek olduğunu defalarca beyan eden Demirel bu sözlerini de unutmuşa benziyor. Ya da en azından bizim unuttuğumuzu zannediyor.

Ve Başbakan soruyor "İster Çerkes ol, ister Kürt ol önemli olan bu Anayasayı kabul ediyor musun?"

Ben de bir Çerkes olarak Sayın Başbakan'a soruyorum. "Siz bu Anayasayı kabul ediyor musunuz? Benimsiyor musunuz? İçinize sindiriyor musunuz? Öyleyse niye seçimden önce iktidara geldiğiniz zaman bu Anayasa'yı değiştireceğinizi söylüyordunuz?" Yoksa bu da -dün dündür bugün bugündür- politikalarımızdan bir tanesi midir?

"Önemli olan artık Anayasa vatandaşlığıdır." diyorsunuz. Yıllardan beri okul-

larda Yurttaşlık bilgisi olarak öğrettiğiniz Vatandaşlık kavramında nasıl bir değişiklik oldu da birdenbire yeni bir vatandaşlık kavramını ortaya atıyorsunuz.

Arkasından da ekliyorsunuz "*Önemli olan bir Anayasa etrafında bütünleşmektir.*" diye.

Şimdi burayı ben tam olarak anlayamadım. Burada kastettiğiniz Anayasa bugün yürürlükte olan Anayasa mı yoksa farklı bir Anayasa mı? Bu belli değil. Önce bunu netleştirmek lazım.

Şimdi Türkiye'de milyonlarca Çerkes yaşıyor ve bir takım sorunları var. Ve bu insanlar Cumhuriyet tarihi boyunca Anayasayı bırakınız, Devletin kendisine sahip çıkmışlar. Bunun karşılığında da ödül olarak son derece ağır bedeller ödemişler. Bugün Türkiye'de yaşayan Çerkeslerin Ulusal ve Kültürel bir kimlik sorunları vardır. Bu aynı zamanda Türkiye'nin meselesidir.

Fakat bugün bütün dünya değişirken Dünyanın her tarafında sancılı da olsa demokrasi rüzgarları eserken, siz Türkiye'nin meselelerini bu baskıcı Anayasa ile, güçle çözmeye çalışıyorsunuz. Bu meselelerin hakkından bu şekilde gelemesiniz. Ancak üzerini örtersiniz.

Bu meselelerin çözümü; demokrasiyi bütün kurum ve kuruluşlarıyla işletmekten geçer. Yani bu ve Türkiye'nin birçok meselesini ancak; demokratik yollarla çözebilirsiniz. Ama demecilerinizdeki, açık oturumlardaki, röportajlardaki demokrasi telaffuzlarıyla değil; Gerçek Demokrasiyle!..

Nasıl?..

Şimdi Demokrasi bir katılım olayıdır. Toplum bu işe katmak zorundasınız. Gelin bu konuda; Siyasi Parti Temsilcilerini, Üniversitelerdeki Öğretim Üyelerini, Demokratik Kitle Örgütlerinin temsilcilerini, sorunu direkt olarak yaşayan insanları, kültürel çalışmalar yapan dernekleri ve ilgili Bakanlıkların uzmanlarını bir araya getirelim. Bu konuda TV da açık oturumlar yapalım, basında tartışmalar açalım. Konuyla ilgili paneller düzenleyelim, bütün bunları da Devlet eliyle yapalım. Meseleyi ameliyat masasına yatıralım. Ortak noktalar bulalım, Demokratik çözümler üretelim. Anayasayı, ilgili hükümlerini tartışalım.

Öncelikle bu konuda bir uzlaşma yaratalım. Gerekirse kanunları değiştirelim. Mecliste bunu milletin vekilleriyle halledemesseniz; Referanduma gidelim. Ben Türkiye'de yaşayan

(Etnik kökeni ne olursa olsun) insanlara güveniyorum. Onların sağ duyusuna güveniyorum. Siz de güveniyorsanız? (Ki güvenmek zorundasınız.) Buyrun o zaman!..

Gelin bu Anayasayı sorgulayalım, değiştirelim, yeniden yapalım.

Biz bu şartlar gerçekleşirse; Türkiye'de oluşacak bir konsensüse uygun olarak, Anayasa Vatandaşlığını kabul etmeye hazırız. Böyle bir Anayasa etrafında da bütünleşiriz.

Fakat Sayın Başbakan kendisi T.C. Anayasasını beğenmez iken, mevcut bu Anayasa etrafında vatandaşın bütünleşmesini isterse bu nasıl olabilecektir?

Bu bir çifte standart değil midir?

Bir taraftan bu Anayasanın işinize gelmeyen yerlerinin değişmesini isteyeceksiniz. Diğer taraftan bütün dünyanın red ettiği, terk ettiği yasa maddeleriyle dolu bu Anayasa etrafında herkesin bütünleşmesini isteyeceksiniz.

Olmaz böyle şey.

Bu toplumda kanayan yaralar vardır. Gelin bu yaraları hep beraber saralım. Bir konsensüs yaratalım. Etnik ayrışmaya değil Etnik bütünleşmeye gidelim.

Ama herşeyden önce bu çağ dışı kalmış Anayasayı değiştirelim

İnsan Haklarına, Paris Şartına, Helsinki Nihai Belgesine uygun hale getirelim.

Türkiye'yi İnsanların kültürlerini özgürce koruyabildikleri yaşayabildikleri bir ülke haline getirelim. Bunu Anayasanın teminatı altına alalım.

Hatta bir çok demokratik ülkede olduğu gibi, bunu Devlet eliyle yapalım, Devletin desteğini sağlayalım.

İşte o zaman sizin dediğiniz gibi herkes böyle bir Anayasa etrafında bütünleşecektir.

Ben buna inanıyorum.

Çünkü ben Halkıma güveniyorum.

Evet Sayın Başbakanım.

Durum böyleyken böyle. Bütün bunların tartışılmasının bile suç sayıldığı bir Anayasa etrafında herkesin bütünleşmesini istiyorsunuz. "*Önemli olan bir Anayasa vatandaşlığıdır*" diyorsunuz.

Bizde küçük bir farkla bu görüşünüze katılıyoruz.

Ve diyoruz ki!..

Önemli olan bir Anayasa vatandaşlığıdır.

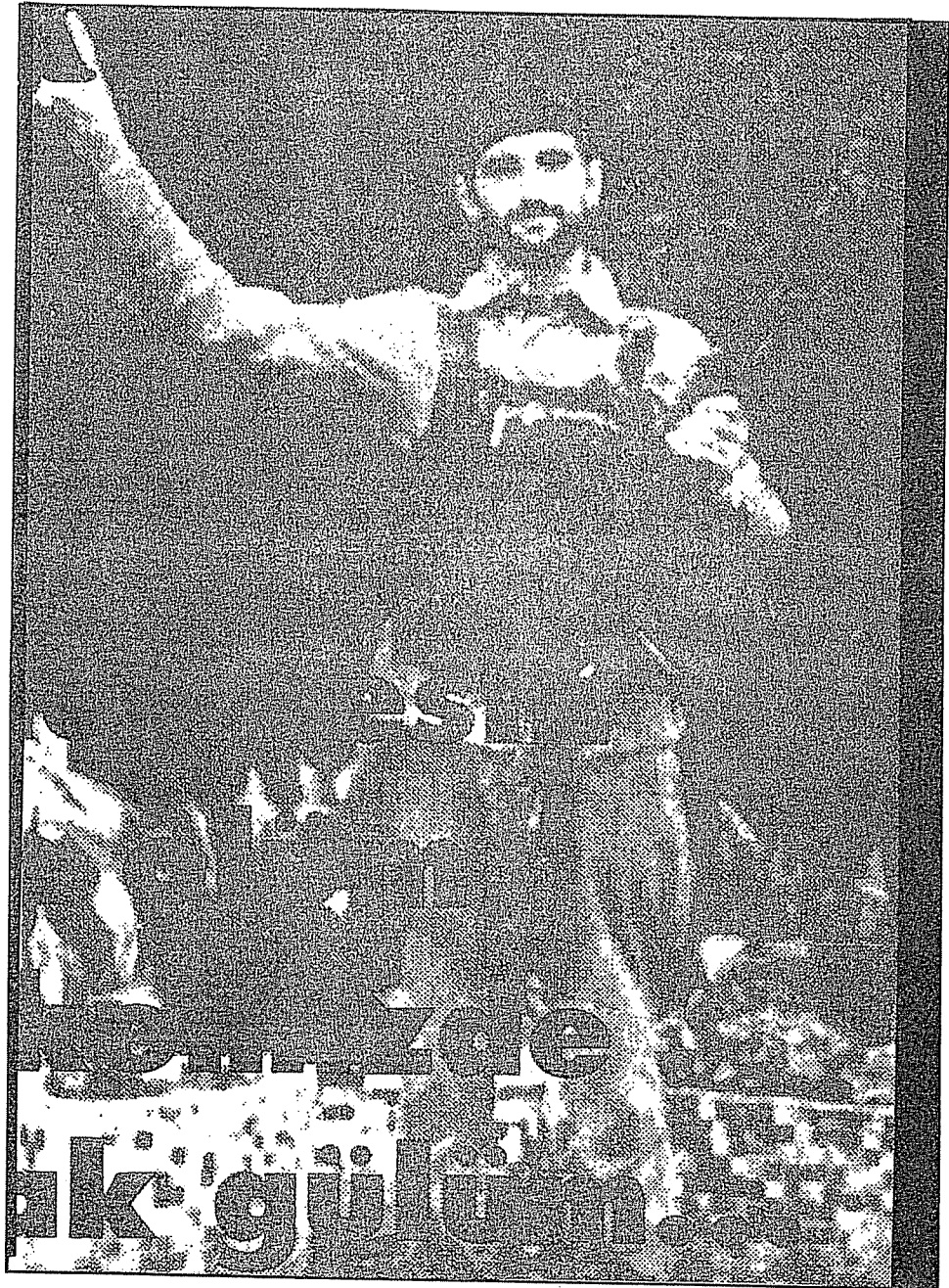
Doğru.

Ama.

Asıl önemli olan nasıl bir Anayasanın vatandaşlığının söz konusu olduğudur!..

TÜRKİYE ÇERKESLERİ ABHAZYA'DA İKİNCİ ŞEHİTLERİNİ VERDİLER

Abhazya'nın
onurlu
direnışine
katılan Türkiye
Çerkeslerinden
KOZBA VEDAT
30.11.1992'de
şehit düştü.

DUYSUNLAR

- Bir yiğit sınır taşı oldu
Vatanında. ADI : VEDAT

Bir daha
Bir daha
Dymak istemiyorum.
Hain mermilerin
Yüreğimizde akıttığı
Ilık kanın sıcaklığını.
Ağlamak ne kelime
Yok mu
daha anlamlı
bu acıyı ifade edebilecek
Söz.

Şu anda kaç kişi bilir,
kaç kişi hisseder
insan'ın
gözbebeklerinden
ve

Yüreğinden ağlayışını.
Akmadı gözyaşları
Duyulmadı çığlıkları
cephede

Yiğit savaşçılarımızın.
Bir sınır taşı dikildi
Önce EFKAN
Şimdi de VEDAT
Duysunlar istiyorum
duysunlar,

İçinde
Özgürlük adına
birşeyler hissedenler.

Duysunlar,
insan sevgisini bilip tanıyanlar
Duysunlar,
sehitliğin
şehadetin
ne olduğunu bilenler.

Ve
en umursamazlar bile
lütfen
issiz bir gecede
bir kez
yönünü ABHAZYA ya dönerek
uzansınlar.

Hissedecektir işte o zaman
Ilık Kan'ın sıcaklığını
Yüzyüze gelecektir
umursamazlığın utançlığıyla

Ve
duysunlar bir kez daha
darmadağınık olmanın
acıını ...

H.Murat

Eğer birgün Türkiye sürgünündeki
Çerkeslerin mücadele tarihi yazılacak
olursa "Canlar ülkesine" can veren
Sıba Efkan ve Kozba Vedat'la
başlayacak bu tarih.

Emperyalist güçlerin desteğindeki
Gürcü yayılmacılığına karşı
sürdürülen onurlu savaşta
mücadeleleriyle abideleşenler arasında
yer alan KOZBA Vedat, Abhazya
işgale uğradığında ilk yardıma
koşanlardan. Çerkes ulusunun
bağımsızlık mücadelesinin meşalesini
yakanlardan.

Abhazya'nın savunulmasında
Türkiye'den giderek onurlu savaşta ön
saflarda yer alan KOZBA Vedat, 30
Kasım 1992 günü Oçamçira
yakınlarındaki çarpışmada şehit düştü.
Türkiyeli Çerkeslerin yüreğinde ikinci
karanfil oldu.

Vedat, canını uğruna verdiği Ab-
hazya'da toprağa verildi. Vasiyetinde
uğruna can vermeyi göze aldığı Ab-
hazya'nın kutsal topraklarında
gömülmek istiyordu. Can kardeşleri
onun bu kutsal isteğini yerine getirdi-
ler.

Kozba Vedat, Türkiye gerçeğinde
Çerkeslerin var olma mücadelesinde
ön saflarda yerini alıyor. Artık sus-
manın, kendini inkar etmenin, kimlik-
sizliğin, başka kimlikler aramanın iha-
net olduğu gerçeğini yüzümüze
vuruyor. Bu gerçeği kavrayanlar
bütün olumsuzluklar karşısında susul-
maması gerektiğini öğretiyor.

Yıllardır genç dinamizin çağrılarına
kulak tıkayanlar Efkan'la, Vedat'la
ama cansız bedenleri, aziz ruhlarıyla
sokaklarda yürüyorlar.

Uğruna şehitler verdiğimiz Abhaz-
ya'nın yok edilmesine yardım eden TC
Hükümeti'ne inat Türkiyeli Çerkesler
yeni şahadetleri göze alarak Efkan'ın,
Vedat'ın yolunu izliyorlar. Onlar
özgürlüğe inanan yeni bir neslin lider-
liğini üstlendiler.

Sıba Efkan'ın "...Vücutları etten
bir yığın haline gelse de / Abhazyam /
Ruhları seni kurtaracaktır..." dediği
Abhazya için, Türkiye'de ruhlarıyla
özgürlük savaşına devam ediyorlar.

Gürcü işgalcilerine 50 milyon dolarla soykırım desteği verenlere karşı, sessiz kalmıyor Onlar. Her doların yeni Vedatlara, yeni Efkanlara sıkılacak kurşunlar olduğunu haykırıyorlar bizlere.

Abhazya için, Kafkasya için, Dünya Çerkesleri için, insanlık için Türkiye Çerkeslerini, TC Hükümeti'nin bu insanlık dışı tutumuna karşı tavır koymaya çağırıyorlar bütün şehitlerimiz Efkanla Vedat önderliğinde. Emperyalizme dur demeye çağırıyorlar ölümsüzleşen ruhlarıyla. Ölümünün kutsallığını anlayanların çelik yürekler edinmelerine, özgür yarınlar için nasıl

mücadele edilmesi gerektiğinin öğrenmelerine katkıda bulunuyorlar. Türkiye Çerkesleri artık kendileri için yaşamayı, kendi ulusal geleceklerini kurmak için ayağa kalkmasını bilmelidir. Efkan, Vedat ve binlerce insanın şehadetinin anlamını kavramanın zamanıdır.

"Düşmezse düşmesin

Yakamızdan ölüm

Bizim de ülkemizde

Sabah olacak gülüm..." diyebilenler BAĞIMSIZ ABHAZYA'nın sabahında mutlaka buluşacaklardır.

Canlar Ülkesine can verenler, sizler sonsuza kadar yüreklerimizin konukları olacaksınız. Ruhunuz şad olsun...

ÇERKESLERİN BALKANLARDAN SÜRGÜNÜ

Ufuk TAVKUL

1864 yılında Anavatanları Kuzey Kafkasya'dan sürülen Çerkeslerin önemli bir kısmı Balkanlara yerleştirilmişlerdi. Rusya Osmanlı İmparatorluğu ve Avrupa Devletlerinin aralarındaki çıkar çatışmaları neticesinde, buradan Anadolu'ya ikinci bir sürgüne zorlandılar.

Sürgüne gönderilenlerin bir kısmı daha sonra Balkanlara geri döndü.

Önemli bir bölümü eski Yugoslavya sınırları içerisinde yaşayan Balkan Çerkesleri, bugün patlayan barut fıçısına dönmüş bölgede sıcak çatışmaların göbeğinde yaşıyorlar, ve kendilerinden hiçbir haber alınamıyor.

Aşağıda Anavatan'larından Balkanlara sürülen Çerkeslerin ikinci sürgün olayından kısa ipuçları bulacaksınız.

1864 yılından itibaren Kafkasya'dan Osmanlı topraklarına sürülen Çerkeslerin yaşadığı ikinci bir trajedi de Rumeli bölgesine yerleştirilen Çerkeslerin 1877-78 yıllarında Rusya ve Avrupa devletlerinin baskısı ile Anadolu ve Suriye topraklarına sürülmeleridir.

Kafkas-Rus savaşları sonunda Osmanlı İmparatorluğu topraklarına sürülen Çerkeslerin 250.000 kadarı Rumeli vilayetlerine, Dobruca'ya ve Makedonya'ya yerleştirilmişlerdi. Bu arada Pan-Slavist düşüncelerle Balkanlarda yayılmacı bir politika izleyen Rusya, Osmanlı İmparatorluğundan artık Osmanlı vatandaşı olan Çerkes Muhacirleri Rumeli'nden çıkarmasını istiyordu.

1877-78 Türk-Rus savaşına varan olaylar zincirinin en önemli halkalarından biri 23 Aralık 1876 günü toplanan İstanbul Konferansıdır. Osmanlı egemenliğini Avrupa'dan atma amacını taşıyan bu konferansın bizi ilgi-

lendiren önemli bir yönü de Rumeli'ne yerleştirilen Çerkes göçmenlerle ilgili bölümüdür.

Rusya, 18 Kasım 1876 günü İstanbul Büyükelçisi İgnatiyev aracılığı ile Konferans konusunda 11 maddelik bir liste verdi. Bu listenin üçüncü maddesinde Çerkeslerin Rumeli'nden Anadolu'ya sürülmeleri isteniyordu. (*)

Balkanlar'da Slav birliğini oluşturmak isteyen Rusya, Çerkeslerin Kafkasya'daki direnişlerinden korkarak, Rumeli'nde de aynı karşı koyma hareketiyle karşı karşıya gelmekten çekiniyordu. Rusya'nın bu düşüncesini anlayan Avusturya Dışişleri Bakanı Kont Andrassy 20 Kasım 1876 günü İngiltere temsilcisine Rusya'nın Çerkesleri Rumeli'nden Anadolu'ya sürdürmek istemesinin asıl sebeplerini açıkladı. Ancak Çerkeslerin Rumeli'de yerli Hristiyan halka zulüm yaptıkları, asayiş bozdukları yolundaki Rusya propagandası Avrupa kamuoyunda bir gerçek gibi kabul ettirildi. İstanbul Konferansında bütün Avrupa devletleri Çerkeslerin Rumeli'nden Anadolu'ya sürülmelerini istediler.

İstanbul Konferansının birinci toplantısında Bulgaristan'a Çerkes iskanının yasaklanması, daha önceden yerleştirilenlerin Anadolu'ya sürülmeleri kabul edildi. Konferansın ikinci oturumunda Türk delegeleri Çerkeslerin Rumeli'nden Anadolu'ya sürülmeleri yolundaki istekleri reddettiler.

27 Eylül 1876'da Hariciye Nazırı (Dışişleri Bakanı) Saffet Paşa'nın Yunanistan'ın İstanbul Büyükelçisi Coundouriotis'e verdiği notada Türkiye'nin Yunan sınırı boyunca, Epir ve Tesalya dahil Yanya vilayetine Çerkes göçmen yerleştirmeyeceği vaadi bulunmaktadır.

1878 Berlin Andlaşması ile Osmanlı

İmparatorluğunun Rumeli'ye Çerkes göçmen yerleştiremeyeceği hükmü kabul edildi. Bu hüküm gereğince Rumeli'den Anadolu'ya sürülen Çerkesler artık geri dönemeyeceklerdi. Bu yüzden Çerkeslerin Rumeli'ye dönme teşebbüsleri önlenmeye çalışılıyordu.

Çerkesler 1878 yılından itibaren kitleler halinde Rumeli'den Anadolu ve Suriye topraklarına sürülmeye başladılar.

3 Mart 1878 tarihinde İngiltere'nin Beyrut Başkonsolosu Eldridge'nin İstanbul Büyükelçisi Layard'a yazdığı yazıda Selanik'ten Suriye'nin Lazkiye Limanına 1300 Çerkesin geldiği ve hepsinin silahlı olduğu bildirilmektedir.

4 Mart 1878'de İngiltere'nin Şam Viskonsolosu Jago'nun Dışişleri Bakanı Derby'ye gönderdiği bir raporda Bulgaristan'dan Suriye'ye gönderilen Çerkes muhacirlerinden bahsedilmekte ve daha önce gelen iki Çerkes grubunun Horus ve Kuneitre'de yerleştikleri bildirilmektedir. Horus'a yerleşenlerden bir çoğunun Araplarla çıkan çatışmalarda öldürüldükleri, Şam'a gelen Çerkeslerin şehrin cami ve medreselerine yerleştirildikleri anlatılmaktadır.

31 Ağustos 1878 tarihinde İngiltere'nin Beyrut Başkonsolosu Eldridge'den Dışişleri Bakanı Salisbury'ye gönderilen 74 nolu yazıda Selanik ve İstanbul'dan Beyrut'a gönderilen 1200 Çerkes göçmeni getirildiği ve bunların Hama ve Hums taraflarına gönderildikleri bildirilmektedir.

Rumeli'nden Anadolu'ya ve Suriye'ye sürülen Çerkesler yeni yerleşim yerlerine uyum sağlayamadıkları için tekrar Rumeli'ne dönme isteği içindeydiler. Ancak Çerkeslerin Rumeli'de yerleşmeleri 1878 Berlin Andlaşması ile yasaklandığı için buna imkan bulunmuyordu. Bunun üzerine Çerkesler kendi çabaları ile Rumeli'ye dönmeye başladılar.

15 Mart 1879'da İngiltere'nin Selanik Konsolosu Barker İstanbul Maslahatgüzarı Malet'ye yazdığı yazıda Anadolu'ya sürülen Çerkeslerin tekrar Selanik Vilayetine dönmeye başladıklarını bildirmektedir. Aynı yazıda Suriye'den göçeden 20 Çerkes ailesinin vilayet-teki çeşitli köylere gönderildiği anlatılmaktadır.

Anadolu'daki çeşitli limanlardan yabancı vapurlarla Rumeli'ne dönmeye başlayan Çerkeslerle ilgili şikayetlerin gelmesi üzerine Osmanlı Devleti bazı önleyici tedbirler almaya

başlar. Bunlardan 17 Mayıs 1879 tarihinde Osmanlı İçişleri Bakanlığından Muhacir komisyonuna gönderilen bir yazıda özetle şunlar anlatılmaktadır.

"Adana vilayetine yerleştirilen 30-40 hane Çerkes muhaciri kaçmak maksadıyla Mersin iskelesinde toplanmışlardır ve Vilayet güvenlik güçlerinin yetersizliği sebebiyle bunların Rumeli ve İstanbul'a kaçmalarını önlemek mümkün olmamaktadır. Bu hareketlerin engellenmesi gerekir." (**)

25 Mayıs 1879'da Muhacir Komisyonunun İçişleri Bakanlığına gönderdiği yazıda özetle şu bilgiler bulunmaktadır.

"Anadolu'da ve Arabistan'da bulunan Çerkes muhacirleri mahalli hükümetin bilgisi dışında, kendi paralarıyla yabancı gemilere binerek istedikleri yerlere gitmektedirler. Çerkeslerin hiçbir iskeleden vapurlara kabul olunmaması hakkında yabancı devlet sefaretlarına bildiride bulunulmuştur."

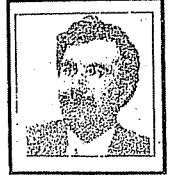
Osmanlı İç İşleri Bakanlığından, Dış İşleri Bakanlığına gönderilen 29 Mayıs 1879 tarihli bir yazıda özet olarak şu bilgiler yer almaktadır.

"Anadolu ve Arabistan taraflarına sevkolunan Çerkes muhacirlerinin Rumeli'ye geçmemeleri gerekli olup, geri dönüş hareketlerinin engellenmesi hakkında bilgi verilmiştir. Yine de Çerkeslerin yabancı gemilerle, Selanik ve Kosova vilayetlerine gelmekte oldukları şikayetlerden anlaşılmaktadır. Çerkes muhacirlerinin hiçbir iskeleden yabancı vapurlara kabul olunmaması bildirilmiştir."

Çerkeslerin sürgün tarihinin ikinci perdesini oluşturan Balkanlardan Anadolu'ya sürülmeleri meselesi, henüz ayrıntılı araştırmaya muhtaç bir konu olarak karşımızda durmaktadır. Bugün Makedonya'da Priştine ve Üsküp arasında 23 Çerkes köyünün bulunduğu, ayrıca Sırbistan sınırları boyunca da Çerkeslerin varlığı bilinmektedir. Türkiye'de ki Çerkes toplumu Bosna-Hersek savaşından Çerkeslerin ne derece etkilendiklerinden, hatta belki de eski Yugoslavya'da Çerkeslerin yaşadığından da habersizdir. Bu yüzden Balkanlardaki Çerkes varlığı konusunda yapılması gereken detaylı araştırmalar araştırmacıları beklemektedir.

(*) Bkn. Bilal Şimşir. *Rumeli'den Türk Göçleri*, 1989. Cilt 2.

(**) *Hariciye Vekaleti Arşivleri, Rusya, Siyasi, Karton 122, Dosya 64.*

ÇERKES GÜZELİ

Bilim adamları insanlığın kültür tarihini iki devreye ayırmaktadırlar. Birinci devre; başlangıçtan 1970'e kadar, ikinci devre ise 1970'ten bu yana olan gelişmeler. Neticede başlangıçtan 1970 yılına kadarki gelişmeler, 1970'ten bu yanaki gelişmelerle teraziye konunca 1970'ten bu yana olanı daha ağır basar buluyorlar.

Ben de muhaceretteki Çerkeslerin var olma mücadelesini terazide tartınca, 1864-1965 bir tarafa, 1965'ten bu yana olanı ayrı bir kefeye, ikinci devre çok daha ağır basmaktadır.

Hele hele 1990 ve sonrası çok mu çok daha ağır basıyor.

Dünyada olaylar o kadar hızlı bir akım içerisinde ki yakalamak çok zor oluyor. Bu yakalamaca ve kovalamaca biz Çerkesler için daha da bir hızlı. Öyle hızlı ki, zaten hazırlıksız yakalandığımızdan, ucundan yakalamamız bile bazen hayal oluyor..

Bundan birkaç ay önce Sinoplu Netacho Y. ile sohbet ediyorduk. Bana çok ilginç bir olay anlattı. Bu olay beni hem üzmüş, hem de çok çok düşündürmüştü. Aslında olay hepimizce bilinen ancak bir türlü üstüne gidemediğimiz bir hastalığımız. Yazım dergiye yetiştii diye sevinirken, bilgisayarda yanlış bir hareket ve düğmeyle bu yazı silinip gitti. İyi ki öyle oldu. Çünkü Marje Dergisinin son iki sayısı elime geçti. Kasım 1992 sayısının 46-47. sayfalarında "Yorumsuz" adlı bir yazı. Ve altında dört kız ismi. Hayret hepsi de kız ismi. Tekrar tekrar okudum.

"Hoppala" dedim kendi kendime.

—Bu da neyin nesi ki? Hiç de alışmadığımız yep yeni bir olay, dedim. Bizim kızlardan (kadınlar demiyorum, kızlar, dikkatinizi çekerim) böyle olaylara alışık değiliz! Acaba yanlışlık mı var, dedim. Ama doğrudu. Bunun üzerine hemen bu yazıyı kaleme aldım. Yine kızacakların olduğunu düşünerek, şimdiden kusura bakmasınlar diyorum.

Sinoplu hemşerimiz olan Netacho birkaç kere; "Çerkesler olarak kızlarımızı satıyor muyuz?" diye sormuştu. Ona elimden geldiğince konuyu doğru yönleriyle açıklamıştım. Ancak bu seferki çok çok daha ilginç ve düşündürücü. Netacho hemşerimize Stuttgart'ta çalışan hemşerisi Adige arkadaş misafirlige gelir. Bu hemşerimizin hanımı birkaç yıl önce vefat etmiş ve bekar oturuyordu. Bir gün Stuttgart'ta yakın komşu ve arkadaşı, Türk kökenli'e derdini açar:

—Arkadaş durumumu biliyorsun. Tekrar evlenmek istiyorum. Bana şöyle çevrende bana yakışır namuslu bir dul kadın bulursan, tanıyorsan, söylersen memnun olurum, der.

Arkadaşı:

—Bundan kolayı var mı? Hem sen neden dul almaya kalkıyorsun ki? Dulu mulu ne yapacaksın, bu yaz ben seni bizim oralara.....götüreyim, koy cebine birkaç bin mark, alalım güzel körpe bir Çerkes kızı, diye yanıtlar.

—Başımdan aşağı sıcak bir su döküldüğünü fark ediyordum, diyor Sinoplu hemşerimiz. Daha ne cevap vereceğini bilmeden arkadaş tekrar sözüne devam eder:

—Hele dur sen, hele bir dur. Ne gerek var yaz tatilini beklemeye ve Türkiye'ye gitmeye. Bizim'daki NURCULARIN camisi var ya, oraya bir gün gidelim orada sana hemen bulurlar güzel namuslu bir Çerkes kızı, diyerek sözünü bitirir. (Türk arkadaşı onun Çerkes olduğunu bilmiyordu) Bitirmesine bitirir ama, hemşerimiz de biter. Diyeceğine söyleyeceğine bin pişman olur. Ve soluğu Sinoplu hemşerimiz Netacho'nun yanında alır. "Çerkesler kızlarını satarlar mı?" diye sorar. Netacho da bana olayı anlatarak sorar; "Çerkesler kızlarını satarlar mı?" Ben de sizlere soruyorum, gerçekten satar mıyız kızlarımızı?

Artık bugün Nurcu camilerinde pazar-

lanıyorlarsa, demek ki kızlarımız yakında diğer camilerde satılmaya başlar ve bu gelişim içinde yakında da süpermarketlerde satılacağı benziyorlar. Kutlarınız Nurcu hemşerilerimizi. Bu duyduklarımın tüylerim ürpermişken, Marje'yi okuyunca morali düzeldi.

İrkildim. Gururlandım. Havalara uçtum desem yalan olmaz.

Yukarıda yazdıklarımı unutturan, yazdıranlara da örnek olması gereken, örnek almalarını tavsiye edeceğim bir davranış.

Anavatanlarına harbe, cepheye giden dört Çerkes kızı.

Anne-baba, gelenek-görenekleri doğru yolda kırıp bir kenara atabilen dört kardeşimiz.

AŞIRPHA ELİF

AŞIRPHA FİGEN

JİYİPHA ZELİHA

AŞUPHA AYŞEGÜL

Kutluyorum sizleri.

Sevgiyle, takdirle kucaklıyorum sizleri.

Sizler en doğru yolda toplumsal bir devrim yaptınız..

Ve meşhur terazimizin kefesini burada yine açıyor ve tartıyorum. Muhacerette tüm Çerkes kızları, gençleri bir kefeye, bu dört Çerkes kızı diğerine. Ve bu dört kız gerçekten çok çok ağır basıyor toplumsal yapımız içinde.

Çünkü:

Adana'nın sarıklılarına, sakallılarına zorla satılan kızlara, evli, çoluklu çocuklu dedelere para karşılığı zorla satılan Deneflere, Seteneylere örnek oldular, sinyal verdiler onlar. Nartlıklarını, Amazonluklarını gösterdiler onlar. Orta Doğu'da paşaların, beylerin, Arap şeyhlerinin, Kürt ağalarının odalıklıklarından kurtardılar tüm Çerkes kızlarını.

Onlar artık gerçek birer Çerkes kızı olarak kişilik kazandılar ve bunun herkese örnek olmasını istediler.

Anne ve babaları ne kadar gururlansalar, öğünseler o kadar azdır, böyle vatansever Nartaphalar yetiştirdiklerinden dolayı.

Onlar artık "Güzel Çerkes Kızı" klişesini yıktılar. Yarına kişilikli birer "Kahraman Vatansever Çerkes Kızı" güzel olgusunu ve olayını yarattılar. Ve namusumuzu temizlediler.

Var olun. Bin yaşayın.

AŞIRPHA ELİF

AŞIRPHA FİGEN

JİYİPHA ZELİHA

AŞUPHA AYŞEGÜL.

MUTSUZUN YERİ

Ne mutlu Türküm diyene
K. Atatürk

CIHAN İŞBAŞI (Janisagoh)

Sizleri biliyorum, tanıyorum sizleri. Soğuk günlerdi, kucağıma attınız kendinizi. Sıcaklığımın o yapışkan ökselerine takıldı kollarınız, uykulara daldınız, uyanmadınız. Sonra asi, sonra küçük yavrular devşirildi içinizden, özlediniz alışamadınız...

Nemrut ile Erciyes'i birbirine düşüren, küstürüp birini kar birini köz eden dağlarımız, ananız, Elbruzunuz... Sitemli içcekişleriyle doldu rüyalarınız. Neye bağırdınız ki o kadar 'dönelim' diye? Ben size çift başlı Erciyes'i her yerden görünür kıldım, at mı esirgedim, ya da benim çeliğim, başınızı mı eğdi hançer kavgalarında?..

Utandır oldunuz, utandığım ayaklarla üstüme basmaktan. Bakın zaten durulmaz oldum artık; ne ev kurmaya duldum, ne ölmeye yilansız bir çukurum kalmadı

Gencecik evlatlarım, bir it ulumasıyla vuruşmalara gider sebepsiz. Neye harcadınız nefeslerinizi 'dönelim, dönelim' diye. Zaten şimdi durana en çok ben gülerim...

Toplayın! Her taşımın altında saklı bir cümle var. Köy meydanlarınızda çatılmış, kanlı G-3'lerin gölgelerinde, iğdiş edilmiş ellerinizle bıraktığınız kesici ve delici aletlerinizi de alın...

Yaranıza derman yok artık anlayın. Ben kurtlar sofrasında içki sunan bir yosmayım, her doğurgan çılgın bir it ürümesine karışır; toprak karnım hep onlarla tırnaklanır, ısırılır, her gece kılı bir komprador kalkar üstümden; Ben namertliğe, uşaklığa döllenirim...

Yüzer, biter gönderilir evlatlarım. En yaban çarpışmalara, en namert döğüşlere ölmeye, kıyılmaya gönderilir. Gün olur üstünüze salınır, bir it ürümeye görsün. Ben utanırım üzerime basan tabanlardan, topuklardan; siz nasıl o sahip yüzlere bakıp gülüşürsünüz anlamam...

Bir de duyurum Kazbek'in, Elbruz'un evlatlarını. Ölümlemleri daha çok... Toprağınza olmasa da olur varın nereye giderseniz gidin. Hatta benim yavrularımdan da atın terkinize kurtarın bu kan emicilerden.

Ben artık kurtlar sofrasında içki sunarım ben Anadolu, ben toprak. Dağlarım dağlarınıza sevdalı, Enternasyonal bir yosmayım...

BİR GAZETE SÜTUNU BİR PANEL VE ANADOLU KÜLTÜR MOZAYİĞİ ÜZERİNE

Sabah gazetesinin 15 Kasım Pazar günü sayısında Nilgün Cerrahoğlu Bonn'dan gönderdiği yazısının başına "İsrail Sefiresi'nin Heykelleri" başlığını uygun görmüş. İlginç bir yazı. Yahudi toplumunun genosidine sahne olan Almanya'da heykel sergisi açan İsrail'in Bonn Sefiresi Dora Nova'nın heykellerinden hareketle ilginç konulara ulaşıyor Cerrahoğlu. Sergide karşılaştığı Almanya'nın en ünlü mücevherat

ithalatçısı Harry Radizner'in, Nazi Almanyasının "Lager" cehenneminden geçtiğini, 59 yaşındaki bu Alman Yahudisinin Auschwitz ve Dresden Kamplarında dolaştığını, ölümünden mucizevi bir şekilde kurtulduğunu ve şimdi yeniden hortlayan Yahudi düşmanlığını dehşetle izlediğini belirterek onun şu sözlerini aktarıyor:

"—Almanya'yı terketmeyeceğim, sonuna kadar mücadele edeceğim. 1930'larla bugün arasında büyük fark vardır. O da İsrail'dir. İsrail bizi burada kaderimize terketmeyecektir. Bu kez gidecek bir yerimiz var. Hem iş o noktaya gelirse İsrail hakkımızı da sonuna kadar arayacaktır."

Bu sözler beni bu yazının yayınlandığı günden bir gün önce yani 14 Kasım günü Ankara Kuzey Kafkasya Kültür Derneği'nce düzenlenen bir panele götürdü. «Anavatan-Muhaceret-Edebiyat» konulu bu toplantıya panelist olarak katılan değerli sanatçılarımız, yazarlarımız Ayla Kutlu, Çetin Öner'in yanı sıra İstanbul'dan gelen Hapae Erhan ve ben de katılmıştık. Oturumu Dernek Başkanı Sayın Fahri Huvaj yönetiyordu. Çocukluk arkadaşım, hemşehrim, can dostum Çetin konuşmasının bir bölümünde şunları söylüyordu:

"—...Dinsel konu dışında, bizim Yahudilerle benzer yanlarımız var arkadaşlar, İsrail dışında, vatanlarının dışında milyonlarca Yahudi yaşamaktadır. Başta Amerika olmak üzere ileri ülkelerin en yetkin ve seçkin insanları bu Yahudilerin arasından çıkmaktadır. Bu Yahudiler İsrail'e dönmüyorlar. Aslında İsrail iyi bir ülke, iyi bir devlet de değil... Uluslararası düzeyde üne kavuşan sanatçılar, yazarlar, bilimadamları İsrail'de yaşayan Yahudilerin içinden değil de dışarıda yaşayan Yahudilerin arasından çıkmaktadır. Bu Yahudiler dünya genelinde saygınlık yaratmakta, Yahudi toplumunun güçlü olmasına katkıda bulunmaktadır. Biz de böyle olmalıyız, yaşadığımız ülkelerde, en iyi, en yetkin, en kaliteli olmalıyız. Bulunduğumuz ülkelerde ne iş yapıyorsak yapalım, en iyi düzeye gelmeliyiz. O zaman bütün toplumsal problemlerimiz büyük ölçüde çözülür. Abhazya, Kabardey, Çeçenistan ve diğer cumhuriyetlerimiz varsa bin yaşasın, dünya durdukça dursun, bir şey demiyorum. Ama, ben Anadolu'yu seviyorum, Anadolu Kültür Mozayigi içerisinde ve Çerkes olarak kalmak koşulu ile yaşayacağım."

Çetin dostuma bir noktaya kadar ben de katılıyorum. Ben de Anadolu'yu seviyorum. Eğer özgürce oluşabilirse bu kültür mozayığı benim için de çok önemli. Zaten kimse zorla anavatanınıza dönün demiyor. Bu bir duyum ve tercih sorunudur. Öte yandan elbette yaşadığımız ülkelerde en iyilerden olmalıyız. Ama en iyilerden olmaya çalışırken bu ülkelerde kaç tane «en iyi Çerkes» kalır, bu bir. İkincisi, yetişmiş insan, teknoloji, bilgi birikimi ve nüfus gereksinimi duyan Anavatan'daki Cumhuriyetlerimizin bizler «en iyi» olana kadar dayanmaya tahammülleri var mıdır? Örneğin ölüm-kalım savaşı veren Abhazya, «En iyi Abhazlar» oluşana dek nasıl bekleyecek...? Bu noktada Almanya'da mücevher ticareti ile uğraşan milyarder Yahudi Harry Radizner'in "Artık hakkımızı koruyacak bir İsrail var" düşüncesini Yahudileri bize benzeten Çetin dostuma aktarmak istiyorum. Sayın Ayla Kutlu ve can dostum Çetin ve bu tür düşünen tüm Çerkes dostlarım "Artık hakkımızı koruyacak Abhazya, Kabardey veya Çeçenistan var" diyebilecekleri güçte bir "Kafkas Federasyonu"nun kurulmasına Anavatan'a giderek yardımcı olmak isteyip istemediklerini açıklamalarını bekliyorum. Bu bekleyiş ve böyle bir yanıt duymak Çerkes toplumunun sanırım en doğal hakkıdır.

Yine Nilgün Cerrahoğlu'nun yazısına dönelim. Almanya'da yaşayan yabancılar kadar Yahudiler de bir tedirginlik döneminden geçiyorlar. Gerginlik öyle bir aşamaya varmış durumda ki, geçen hafta yabancı düşmanlığının en yoğun yaşandığı Rostock kentini ziyaret eden Almanya Yahudi Cemaati Başkanı İgnatz Bubis'e kentin yöneticilerinden birisi "Senin ülken Almanya değil, İsrail. Kendi ülkeneye dön.." diyebiliyor.

Bu haber ve yukarıda da sözü edilen "Anadolu Kültür Mozayığı"ni yaşatma rüyası, aynı gün Halkevleri Genel Merkezi tarafından düzenlenen «Demokratik Kültür Formu» programı içerisinde yer alan "Anadolu Kültür Mozayığı" söyleşisini anımsamama neden oldu. Zaten bu söyleşiden çıkarak Kuzey Kafkasya Kültür Derneği'ndeki panele katılmıştık. Okuyucu beni bağışlasın, konudan konuya atlıyormuş gibi bir durumla karşı karşıya kaldım. Ancak bu ikinci panelden, daha doğrusu aynı gün izlediğim ilk panelden söz etmeden geçemeyeceğim.

Daha öncede belirttiğim gibi paneli Halkevleri Yönetimi düzenlemişti. Yeri, Devlet

Resim-Heykel Müzesi Salonu. Konuşmacılar; Yazar-Sosyolog-Eğitimci olarak takdim edilen Vecihi Timuroğlu, Pir Sultan Abdal'ı Tanıtma Derneği'nden Murtaza Demir, AKKKD Başkanı Fahri Huvaj. Oturumu Dr.Ergin Atasü yönetiyor. Ön sıralarda Halkevleri Genel Merkezi'nin Sayın Ahmet Yıldız, Sayın Anıl Çeçen gibi üst düzey yöneticileri dikkati çekiyor. Bu tür panellerde alıştığımız izleyici sayısının bir hayli üstünde izleyici var. Programı açan başkan doğal olarak en yaşlı konuşmacı olarak Vecihi Timuroğlu'na söz veriyor. Timuroğlu diğer konuşmacıları biraz çocuk görür gibi, önemsemezmiş gibi tepeden bakan bir eda ile söze başlıyor. Konuşurken çok sevecen, bir bektâşi babası gibi ya da kah Eflatun, kah Sokrat gibi antik çağ bilgeleri, kah Yunus Emre misali hümanist bir ozan havasına girerek gerçekten görkemli bir şow yapıyor. Diğer konuşmacı Murtaza Demir ile birlikte Anadolu Kültür Mozayığı'nin işlendiği bir panel değil de adeta bir "Alevi Kültür Formu" oluşturuyorlar. Timuroğlu Tuncelili olduğunu, kendi tabiri ile "Kızılbaş" olduğunu, babasının küçük bir devlet memuru, annesinin kentsoylu ve Sünnî bir kasaba kadını olduğunu, ailelerinin muhalefetine karşın evlenebilen annesi ile babasının bu evliliğinin farklı kültürlerin hoşgörüsü içinde bağdaşmasının, dahası Anadolu Kültür Mozayığı'nin bir örneği olduğunu söylüyor ve bu çizgide daha birçok şey anlatıyor. Sayın okur beni bağışlasın, yanlış anlaşılmasın, ne Alevi kültürüne, ne de Alevilere düşmanım, tam aksine bu sevimli ve aydın kitlenin içinden gerçek dostlarım var. Burada Alevi kültürü üzerine ve bunun şowmenliğini yapanlar üzerine birkaç söz söylememin nedeni, daha sonra da açıklayacağım gibi, Vecihi Timuroğlu'nun ve Dr.Ergin Atasü'nün Çerkes halkına duydukları hazımsızlığın ve Çerkes halkına yaptıkları düzeysiz ve haksız, haksız olduğu kadar da çirkin saldırı ile, kullandıkları "Bağnazlık, kendini beğenmişlik, şövenlik, resmi ideoloji ile bütünleşmişlik" şeklindeki yakıştırmalarını yaparken kendilerinin Alevi Şövenizmi yaptıklarını vurgulayabilmek içindir. Bunun için bu açıklamayı yapma gereksinimi duyuyorum. Oturumu yöneten Dr.Ergin Atasü, Anadolu'da değişik halkların, kültürlerin yan yana yaşadıklarını, çocukluğundan beri aynı sokakta komşu oldukları Ermeni, Rum, Yahudi dostlarının

birgün bu ülkeyi terkedip gittiklerini, 6-7 Eylül olaylarını acı ve buruk duygularla hatırladığını, artık kimsenin bu ülkeden ayrılmaması gerektiğini açıklayarak, konuşmacılara sıra ile söz veriyor. Konuşma sırası en son Fahri Huvaj'a geliyor. Sayın Huvaj, Çerkeslerin Anadolu'daki halklarla aynı kaderi paylaşmalarına neden olan olayları, 1864 büyük Çerkes Sürgününü ve tarihi gerçekleri özetleyerek anlattıktan sonra Çerkes halkının Anadolu Kültür Mozayığı'ne kattığı ve katabileceği kimi olumlu özelliklerini sıraladıktan sonra feodal dönemden günümüze yansıyan olumsuz bazı özellikleri de anlatmaya başlarken Ergin Atasü onu susturarak «Peki bu hırsızlar nereden çıktı, bu at hırsızları...» gibi kendince ince bir espri () yapıyor ve esprisini de beğenir bir tavır takınarak Fahri arkadaşımızın süresinin dolduğunu hatırlatıyor. Hiçbir halka yapılmasını kabullenemeyeceğimiz bu çirkin saldırıyı sürdüren Atasü Çerkeslerin kendilerini çok beğendiklerini, kendilerini başka toplumların üstünde gördüklerini kinayeli bir dille anlatarak ikinci tur konuşmalara geçerken, biraz önce Ermeni, Rum ve Yahudilere Anadolu halkı olarak göstermeye çalıştığı sevecenliği, şefkati Çerkeslerden nasıl esirgediğini ya da bu sevecenliğin sahte bir yaklaşım olduğunu kendiliğinden sergiliyordu.

Yeniden konuşma imkanına kavuşan, Ergin Atasü'den de yeşil ışık gören Vecihi Timuroğlu, o sevecen, o bektaşî dedesi, o hümanist kılığında aniden sıyrılarak Alman dazlaklarına rahmet okuturcasına başta Çerkesler olmak üzere Anadolu Mozayığı'ni oluşturan ve Anadolu'ya dışarıdan gelen Boşnaklar ve benzeri İslam guruplarına, çok düzeysiz, şöven ve çirkin saldırılarına geçiyor. Aklımda kalan suçlamaları aşağıya aktarıyorum.

“—Fahri Huvaj dostum yine aynı övünme uslubu ile Çerkesleri anlattı. Aslında Çerkesler 1864'te değil, 1854'te Kırım Harbi sonunda Türkiye'ye gelmişlerdir. Sevgili dostum Cevat Geray, burdan kendisine sataşayım, bu guruptandır.

—Ne hikmet ise, böyle dışarıdan gelenler, Çerkesler, Boşnaklar, Tatarlar, Arnavutlar, bu ülkede en güzel, en verimli yerlere yerleşip binlerce dönüm toprak edinebiliyorlar da, ülkenin gerçek sahibi olan bir Zaza ya da bir garip Türkmen yarım dönüm olsun toprak edinemiyor. İşe bak sen, benim gibi bir Zaza,

Türkmeni savunmak zorunda kalıyor.

—Bu Çerkesler, Boşnaklar ve benzerleri dini sonradan kabul ettikleri için bağınaz oluyorlar. Pis, teokratik düşünceleri bunlar ülkeye getirmişlerdir. Çerkeslerin müslümanlığı da öyle pek eskilere gitmez, daha 150 yıl olmamıştır. Üstelik İslamiyet'in en bağınaz, en kötü mezhebi olan Şafii'liği seçmişlerdir.

—Çerkesler bu ülkede öyle baskıya falan da uğramamışlardır. Resmi ideoloji ile, devletle bütünleşmişlerdir. En bağınaz politikacılar, örneğin Turhan Feyzioğlu bu toplumdan çıkmaktadır.

—Hep övünüp dururlar, hatta o denli övünürler ki, saraya en güzel kızın Çerkeslerce satıldığı hususu en büyük övünç kaynaklarıdır.

—Devlet dairelerine girmek, devletle bütünleşmek, hele MİT'te çalışabilmek için Çerkes olmak şarttır...”

Bu ve benzeri alçakça saldırı ve sataşmalar sürüp gider. Bu saldırıları Ergin Atasü tasvipkâr bir biçimde kahkahalar ile karşılar.

Timuroğlu ikinci tur konuşma hakkını doldurduğu halde, başkanın uyarılarına karşın yüzüstü bir şekilde konuşmasını sürdürür. Bu denli alçakça iftiralara ve saldırılara tahammül edemeyen dinleyici sıralarından, "Söylediğin yanlıştır, size katılmıyoruz, anlattığınız konu öyle değil.." gibi itirazlarla eller kalkmaya başlayınca, bu soruların oturumun tartışma bölümüne saklanması, orada cevaplandırılacakları belirtilerek dinleyicilere söz verilmiyor. Ancak söyleşinin tartışma bölümü de yapılmıyor. Saldırgan Timuroğlu'na protestoları salonda bırakarak kaçma imkanı tanınmıyor.

Bu çirkin olayın bizi üzen ilginç yönlerinden birisi ise orada bulunan Halkevleri Yöneticilerinin Sayın Ahmet Yıldız'ın ve özellikle, kendisi de Kafkas kökenli olan değerli dostumuz Dr. Anıl Çeçen'in -ki Fahri Huvaj'ı konuşmacı olarak çağırın, ve şöven saldırılara hedef haline getiren kendileridir- bu adi saldırıya ses çıkarmamaları, müdahale etmemeleridir. Halkın adına çalıştığını söyleyen Halkevi çatısı altında bir halka yapılan haksız ve alçak saldırıya Halkevi yöneticilerinin sessiz kalmasının oturumu izleyen Çerkes kökenli kişilerin üzerinde bıraktığı etki ve üzüntüyü belirtmeden geçemeyeceğim.

Halkevlerinin çatısı altında, Anadolu Kültür Mozayığının işleneceği bir panelde Anadolu Halklarından biri olan Çerkeslere

yapılan sataşma, haksız saldırı dehşet verici çağrışımlar getiriyor insan aklına. Cerrahoğlu'nun yazısında sözü edilen İsrail Sefiresi Bayan Nova, açtığı sergide huzursuzluk duymakta, vaktiyle Nazi katliamına kurban giden Yahudilerin mezarlarını gamalı haçlar çizerek yeniden deşen, yabancı işçi ve sığınmacılara saldıran Neo-Nazi gurupları kastederek "O çılgınlardan biri şu anda içeri girse ve heykellerimi devirse ben ne yaparım..?" diyor.

Bırakınız Neo-Nazileri, demokrat, halkçı, hümanist tanınan bir öğretim üyesi ile bir yazarın Çerkes azınlığına karşı duydukları hazımsızlığı bu şekilde ileri sürünce İsrail Sefiresi'nin duyduğu kuşku ve endişeyi, Türkiye'de yaşayan ve bu ülkenin en sadık yurttaşlarından olan Çerkeslerin duymaması mümkün mü..?

Vecihi Timuroğlu'nun ve Dr. Ergin Atasü'nün dayanaksız, seviyesiz, yalan ve yanlışlarla dolu saldırılarını aynı düzeysizlik ve çirkinlik içinde yanıtlamak, halkıma duyduğum saygı yüzünden mümkün değildir. Ancak, bu çarpık savların karşısına gerçek bilgilerle çıkmayı da Çerkes toplumunun bir bireyi olarak, Anadolu'nun o güzelim Kültür Mozayigini oluşturacak halkın bir çocuğu olarak görev saymaktayım:

1- Çerkesler Hırsız değildir. Bir topluma genellenerek yapılan bu galiz saldırıyı şiddetle protesto ediyorum. Her toplumun içinde her tür insanın bulunması doğaldır. Bir toplumun tümünü yarı şaka da olsa hırsız olarak nitelemek, ancak sözde bilimadamlarının, sözde aydınların, şişirilmiş kof yazarların ağzına yakışır.

Çerkeslerin geçen yüzyıllarda Rus ve Tatar bozkırlarına yaptıkları akınlarda ve savaşlarda ganimet olarak özellikle atları getirmeleri, ata duyulan sevgi, at getirmenin yiğitlik ve kahramanlık sayıldığı çağlardan günümüze ulaşan söylenceleri çarpıtarak bir halkın özelliği gibi sunmayı marifet sayanlar, bilim, hümanizm ve barış, dostluk gibi değer yargılarının ağır bastığı çağımızda gülünç duruma düşmüşlerdir.

2- Timuroğlu tarih konularından uzaktır, adeta bir bilgi fukarasıdır. Sanki, saygılı bir dinleyici kitlesinin bu saygılı davranışını istismar etmiş ve işkembe-i kübradan atmıştır. Zira Çerkesler 1854'te toplu göçe başlamamıştır. Dedeleri bu göçle Türkiye'ye gelenlerin torunları olan bizlerden daha çok bu konuda bilgili olduğunu savunması bu atma

özelliğinin bariz bir göstergesidir. Çerkeslerin 1864 toplu sürgünü ile Anadolu'ya geldiklerini Bursa'daki sağır sultan bile bilmektedir. 1854'te Kırım Savaşı sonunda münferit göçler olmuştur, ancak bu göçlerle gelenler Çerkeslerden çok Kırım Tatarlarıdır. Sayın Cevat Geray da bu Tatarlardandır. Çerkes değildir.

3- Çerkesler Osmanlı topraklarına gelince kendi istekleri ile yerleşmemişlerdir. Padişahın çıkardığı fermanlarla oturacakları yerler belirlenmiştir. Bu dönemde hazırlanıp yürürlüğe konulan bir iskan planı ve politikası vardır. Çerkeslerin yerleştirildikleri yerler ise o dönemde hiç de verimli, güzel topraklar değildir. Adapazarı, Hendek, Düzce Ovaları o zaman ormanlar ve Sakarya Irmağı ile Melen Suyu'nun oluşturduğu bataklıklarla kaplıdır. Çukurova ve Amik Ovası yine bataklıktır. Çerkes halkı bu bataklıkları canları pahasına kurutarak, sıtmadan kırıları ıslah etmişlerdir. İslah süresince Çerkes halkı adeta kobay gibi kullanılmış ve kırılmıştır. Örneğin Ceyhan yöresindeki 25 Çerkes köyünden bugün üçü kalabilmiştir. Amik Ovasına yerleştirilen 60 Çerkes köyünden oluşan uçsuz bucaksız Çerkes mezarlıkları vardır. Bu 60 köyden Reyhanlı ilçesinin Yenişehir ve Bayır Mahallelerinde yaşayan 2000 Çerkes kalabilmiştir. Çarşamba, Bafra, Terme Ovalarına yerleştirilen Çerkeslerin akibeti de başka tür olmamıştır. Kayseri-Sivas kentleri arasında uzanan 2000 yıldır Kürt, 800 yıldan beri de Türkmen ve Avşar bölgeleri ile kuşatıldığı halde beğenilmeyen Uzunyayla Çerkes halkını diri diri yutan kıraç, soğuk, acımasız bir düşman olmuştur. Bu yöreye yerleştirilen 200.000'den fazla Çerkes'ten kala kala bugün 19.000 kişi yaşamaktadır. Timuroğlu'nun belirttiği bu denli münbit topraklara Çerkesler gelmeden önce de bu ülkenin insanı olan Türk ve Kürt boyları acaba neden yerleşmemişlerdir? Timuroğlu bunu çok iyi bilir, bilir de gerçekleri söylemez, bu olayı çarpıtarak kullanır. Bu toprakların Çerkeslerce ıslah edilerek bugün iştah çekici bir hal aldığını söyleyemez Timuroğlu. Zira Çerkeslerin Türkiye'de yaşamasını Alman dazlakları örneği istememektedir.

4- Çerkes toplumu % 90 oranında Sünnî Mezhebinin Hanefî kolundandır. Geri kalan küçük bir bölüm ise Şafiîdir. Örneğin Çeçenlerin bir bölümü ile Dağıstan halkının bir bölümü Şafiîdir. Şafiîlik ise yine Sünnî

Mezhebinin bir koludur. Hem İslam Dininin hangi mezhebinin bağınaz, hangi mezhebinin ilerici olduğu konusunda genelleme yapmak, bir hükme varmak yetkisini Timuroğlu kendisinde nasıl bulmaktadır..?

5- Vecihi Timuroğlu Çerkesleri resmi ideoloji ile bütünleşmiş, devletle uyum içinde bir toplum olarak nitelemekte ve bağınazlıkla, tutuculukla suçlamaktadır. Oysa kendisi ve ailesi o denli devletle bütünleşmiş ki, devlet hesabına eğitim görmüş, şu anda da devlete ait bir çatı altında bu suçlamalarını yapabilmektedir. Öte yandan her toplumda devlet memuru olan kesim de vardır, olmayan kesim de. Bir toplumun tamamının resmi ideolojiden yararlanarak sırtını devlete dayadıkları savı mantık ve insaf ölçülerinden uzak bir çarpıtma olmaktan öteye gidemez. Timuroğlu'nun kendi hemşehrisi olan, Hıran Aşiretinden gelme, benim de okul arkadaşım ve meslektaşım olan Değerli dost Mehmet Moğultay'ı, yine Kürt kökenli Sayın Dışişleri Bakanı Hikmet Çetin'i, Sayın Tarım Bakanı Necmettin Cevheri'yi Kürt oldukları halde kabinede yer aldıkları için resmi ideoloji ile bütünleştirdi diye suçlayabilecek midir? Timuroğlu'nun mantığından hareket edersek, şu anda kabinede hiçbir Çerkes kökenli bakan bulunmadığına göre, Çerkesler resmi ideolojiye karşıdır genellemesini yapabilecek miyiz? Öte yandan devletle işbirliği yapıyorlar diye hergün kurşuna dizilen, ağaçlara asılan Güneydoğu'daki Korucular Çerkes değildir. Acaba Timuroğlu bu korucuları resmi ideoloji ile bütünleşen Kürtler olarak suçlayabilecek midir? Bu yürekliliği gösterecek midir, merakla bekliyoruz.

6- Çerkeslerin övünerek yaşadıkları, başka toplumları küçük gördükleri, yabancılara tepeden baktıkları tamamen abartmaya dayalı suçlamalardır. Asimilasyon tehlikesi ile karşı karşıya olan, kendini koruma çabası ile içine kapanan bir toplumu tutuculukla, şövenlikle suçlamak, bu konuda araştırma yapmaksızın, kolay ve zahmetsizce bir toplumu suçlayabilmek basitliktir, bilgisizliktir, cehalettir.

Esir ticaretini 1908 İkinci Meşrutiyeti'ne kadar yasal bir zeminde koruyan, sürdüren egemen güç, Çerkes gücü değildir. İstanbul'da esir pazarlarını Çerkesler kurmamıştır. Korumasız uzak Kafkas köylerini basıp ele geçirilen zavallı çocukları annelerinden babalarından ayırarak, gemilere dol-

durarak saraylara getirip satan esir tacirleri de Çerkes değildi. Bu baskınlardan yalnız Çerkesler değil, Nogay, Gürcü, Tatar, Kalınuk toplumları da nasibini almış, acı çekmiştir. Ben buradan, bu satırlardan esir ticareti yapanları da, saraya kız satanları da, satılanları da 20.Yüzyılın bitiminde bu olayı Çerkes halkının yüzkarası imiş gibi, tek müsebbibi Çerkesler imiş gibi hortlatmak isteyenleri de nefretle kınıyorum.

7- Vecihi Timuroğlu'nun hezeyanları bunlarla da bitmiyor: "Mesela Politikacıların içerisinde Feyzioğlu da Çerkeştir, bu nedendir ki bağınaz ve tutucudur.." Bu sözler bardağı taşıran, anlamsız, saçma sapan saldırılardır. Timuroğlu bu kez iyiden iyiye saçmalıyor. Tutuculuk ve bağınazlıkla suçladığı, şu anda hayatta olmayan Feyzioğlu Çerkes değildir. Kayseri'nin Selçuklu Sultanlarına vezirlik yapmış, Oğuz Türkü olan bir aileden gelmektedir. Babası Atatürk dönemi milletvekillerinden Sait Azmi (Kör Sait)'dir. Feyzioğlu'nun Çerkesliği babaannesinin Çerkes oluşundandır. Timuroğlu'nun bu mantığı ile yorum ve değerlendirme yapalım, bakalım hangi boyutlara ulaşırız: Örneğin ünlü ozan Nazım Hikmet'in babaannesi değil öz annesi Çerkeştir. Celile Toyun Hanımefendi öz be öz Çerkeştir. Timuroğlu'nun mantığından gidersek, Nazım komünist olduğu için Türkiye'de yaşayan bütün Çerkesler Komünisttir dememiz gerekir. Bunu diyebilir miyiz..?

Bütün bu saçmalıkları bir tarafa itersek, işin tüzücü yanlarından biri de bu safsataları, şöven hezeyanları, düşmanlıkları kusan Timuroğlu'na Cumhuriyet gibi bir gazetenin sayfalarını açması, aydın kesimin Timuroğlu'nu, bir hümanist, bir barışsever, bir demokrat olarak tanımasıdır.

Bütün bu açıklamalardan sonra Vecihi Timuroğlu'nun halen Anadolu Mozayığı'nin özgürce oluşması ve böylece yaşamasını savunuyor diyebilenlerin ya aşırı saf ya da ard niyetli olmaları gerekiyor diye düşünüyorum.

Gelelim bizim sevgili Çerkes Aydınlarına. Sayın Kutlu, Sevgili Dostum Çetin Öner gibi Çerkes olarak kalmak koşulu ile Anadolu Mozayığı'ni oluşturabileceğini, koruyabileceğini düşünen dostlarımın Vecihi Timuroğlu ve Ergin Atasü gibi kişilerin elinden çekecekleri var. Dostlarıma "Kolay Gele" diyorum.

17.11.1992 Ankara

Yismeyl Özdemir

P

OLİTİK YORUM / ÇETAW İbrahim

OTONOMİDEN

CUMHURİYETE

A D İ G E Y

Sürgün öncesi Azak Denizi'nden Terç Nehri'ne kadar olan toprakların Çerkesistan diye adlandırıldığını ve bu bölgenin tarihî Adige Vatanını oluşturduğunu biliyoruz. Adige Ülkesinin doğusunda yaşayan Kabardeylere Doğu Adigeleri, batısında yaşayan Abzah, Şapsığ, Bjeduğ vb. ne ise Batı Adigeleri denmektedir. Doğu ve Batı Adigeleri yakın tarihte tek bir siyasi birlik oluşturamamış, ayrı tarihsel yollar katetmişlerdir.

Batı Adigelerini ilk defa tek bir siyasi birlik altında toplayıp birleştirme fikri Şeyh Şamil'in naiplerinden Muhammed Emin'e aittir. Rus Çarlığının Kafkasya'yı işgal ve kolonileştirme politikasına karşı Batı Adigelerinin ortak bir siyasi ve askeri güç oluşturamamalarını gören Şamil bu birliği sağlayabilecek bir naibini oraya göndermek istemiştir. Şamil'in görev vermek istediği naipler ise bu görevi almak istememişlerdir. Çünkü çeşitli kabilelere ayrılmış, İslam Dinini ve Şeriat kurallarını yeterince benimsememiş olan Batı Adigelerini birleştirmenin zorlukları naiplerce bilinmekte idi.

Bu görevi üstlenen Muhammed Emin 1848 yılında Adigey'e gelmiş ve işe başlamış, feodalizme karşı olması nedeniyle en çok Abzahlar arasında destek bulmuştur. Bölgede etkinlik kazanma peşinde olan Osmanlı Devleti Şapsığlar arasında güçlü olan ve feodalizme dayanan Zanko Seferbiy'i Muhammed Emin'e karşı destekleyerek birlik çalışmalarını engellemiştir.

Batı Adigelerinin Rus Çarlığına karşı yürüttükleri özgürlük mücadeleleri başarısızlığa uğramıştır. Bu savaşlar esnasında uygulanan soykırım ve savaşın bitimi ile başlayan sürgün sonucunda Batı Adigeleri tarihî topraklarının % 90'ını kaybetmişlerdir.

Batı Adigey'de Adige Ulusunun çok küçük bir bölümü kalabilmiş, büyük çoğunluk yokedilmiş veya sürülmüştür. 18. Yüzyıl'ın ilk yarısında nüfusları 600 bin ile 1 milyon arasında tahmin edilen Batı Adigelerinin 1922 yılında Adige Otonom Bölgesi kurulduğunda nüfuslarının 56 bin olduğunu söylersek soykırım ve sürgünün boyutlarını anlamak kolaylaşacaktır.

1917 Sosyalist Ekim Devrimi ile birlikte Sovyetler Birliği kurulmuştur. Ülkede yaşayan ulusların nüfusları ve diğer faktörler göz önüne alınarak yeni bir siyasi ve idari yapılanmaya gidilmiştir. Çarlığın yayılma ve kolonileştirme politikalarına karşı zamanında Rusya ile işbirliği yapan veya teslimiyetçi politikalar izleyerek ulusal varlıklarını koruyabilen halklar bu paylaşım birliğine cumhuriyeti olarak katılmışlardır. Çarlığın zulmüne boyun eğmediği için soykırım ve sürgüne uğratılarak tarihî topraklarını kaybeden ve kendi vatanında azınlık durumunda kalan Adigeler ise sadece otonom bölge olabilmişlerdir.

Adigelerin bir devletsel yapıya kavuşmaları için Şovcen Mos, Hahurate Şihançeriy, Guç'ekule Davut, Şvets Dimitriy, Golodoviç Kazimir, Mişuriye Kazbek, Zayeme Petr gibi önderlerin büyük emeği geçmiş ve bunlardan Hahurate Şihançeriy 27 Temmuz 1922 tarihinde kurulmuş olan otonom bölgenin ilk başbakanı olmuştur.

Adige Otonom Bölgesi 1924 yılına kadar Kuban-Karadeniz Cumhuriyetinin, 1934 yılına kadar Kuzey Kafkasya (Dağlı) Cumhuriyetinin, 1937 yılına kadar Azak-Karadeniz Cumhuriyetinin ve 1991 yılına kadar da Krasnodar Krayının sınırları içerisinde kalmıştır.

O zamana kadar devlet düzenleri olmayan, yazı dili, eğitim kurumları ve sanayisi bulunmayan Adigeler için otonominin büyük tarih-

sel önemi vardır. Otonomi ile birlikte ülke ekonomik ve teknik kalkınmasını sağlamış, bilimsel ve kültürel alanlarda önemli gelişmeler kaydetmiş ve ulusal kültür korunup geliştirilebilmiştir.

1985 yılından sonra Sovyetler Birliği'nde meydana gelen gelişmelere uygun olarak Adige Ulusu da kendi gelişmesini daha uygun şartlarda sürdürebilmek amacıyla ülke parlamentosunda 5 Ekim 1991 tarihinde cumhuriyet olma kararı alınmıştır.

Cumhuriyet olduktan sonra ilk seçimler yapılmış ve Carım Aslan Cumhurbaşkanlığına seçilmiştir. 100 üyeli parlamentoda Adigeler 44 üye ile temsil edilmektedir. Cumhuriyetin ulusal marşı ve arması benimsenmiş, tarihî Adige Bayrağı cumhuriyetin bayrağı olarak kabul edilmiştir. Anayasa komisyonu cumhuriyetin yeni anayasasını oluşturma çalışmalarına devam etmektedir.

5 Ekim 1992 tarihinde Adigey'in otonomi oluşunun 70'inci, cumhuriyet oluşunun 1'inci yılı Maykop'ta törenlerle kutlanmıştır. Törenlere Rusya Başbakan Yardımcısı, Rusya Parlamentosu Uluslar Komisyonu

Başkan Yardımcısı, Kuzey Kafkasya Kray ve Cumhuriyetlerinin üst düzey yöneticileri katılmış, Türkiye'yi de Kaf-Kur üyelerinden Sönmez Baykan Temsil etmiştir.

Görüldüğü gibi Anayurtta kalan ve ulusumuzun küçük bir parçası olan bir avuç insan, uğradığı ağır kayıplar.nedeniyle birkaç kez ulusal yokoluş tehlikesi ile karşı karşıya kalmasına rağmen ölmemiş ve hala dimdik ayakta. Nüfuslarının azlığından ve küçük ulus oluşlarından dolayı hiçbir zaman ümitsizliğe ve yılgınlığa düşmemiş, kendilerinin zengin bir tarihin mirasçısı olduklarını ve Dünya Adigelerini temsil ettiklerinin bilinciyle yaşamışlardır. Adige adını ve vatanını bugüne kadar onurla korumuşlar, attıkları her adımda

ve yaptıkları her harekette sürgünde olan milyonlarca Adige'yi hesaba katmışlardır. Onların da bir gün anavatanlarına dönüp eskisi gibi güçlü ve mutlu bir ulus olarak dünya uluslar ailesi içinde hakettikleri yeri alacaklarına olan inançlarını yitirmemişlerdir.

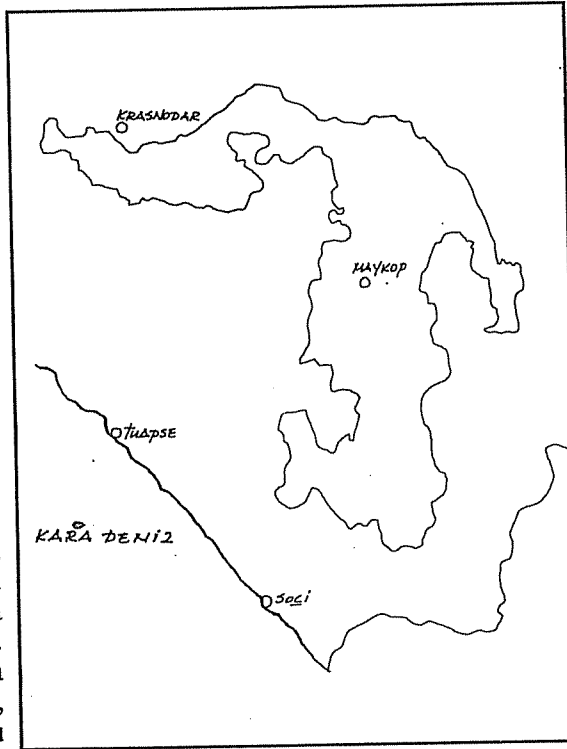
Bugün sürgündeki Adigelere önemli görevler düşmektedir. Adigey'in Cumhurbaşkanı Carım Aslan törenlerde yaptığı konuşmada daha güçlü ve modern Adigey'in kurulabilmesi için ülke kapılarının tüm dünya Adigelerine sonuna kadar açık olduğunu ilan etmiştir.

Adige Cumhuriyeti nüfus ve toprak büyüklüğü bakımından Birleşmiş Milletleri oluşturan 175 ülkenin 50'sinden daha büyüktür. Adigey'den daha güzel ve zengin bir ülkeyi de dünyada bulmak oldukça zordur. Dış ülkelerden yerleşmek amacıyla gelen her Adige'ye bir hafta içinde oturma izni verilerek seçme ve seçilme dışında o ülke vatandaşlarının yararlandığı tüm haklardan yararlandırılmakta ve kendilerine imkanlar ölçüsünde her türlü yardım yapılmaktadır. Dış ülkelerden giden kişinin elindeki

paranın satınalma gücü Adigey'e vardığı anda dört beş misli artmaktadır.

Dünya Adigeleri 21.Yüzyıla kendi devletleri ile girebilmek için başka ne beklemektedirler? Unutmayalım ki insanlar Afrika ve Orta Doğu çöllerinde vatan sahibi olabilmek için can vermektedirler. Bizler Avrupa, Amerika, Avustralya gibi ülkelere gönderdiğimiz insanların biraz fazlasını anavatanımıza gönderebilirsek bundan ulusumuz kazançlı çıkacaktır.

Anavatan Adigeleri bugüne kadar ulusal varlığımızın korunması için üzerlerine düşen görevi fazlasıyla yapmışlardır. Görev sırasının bizde olduğunu lütfen unutmayalım.

TBMM

13 EKİM'DE ABHAZYA'YI GÖRÜŞTÜ (geçen sayıdan devam)

CHP GRUBU ADINA M.İSTEMİHAN TALAY(İçel): Şahsım ve C.H.P. Grubu adına hepinizi saygıyla selamlıyorum.

Bu genel görüşmenin genel bakışı, aslında T.C nin sınırları dışında kalan dış Türklerle ilgili bakışı, yaklaşımı ve politikalarıdır. Elbette üzerinde Abhazya, Kafkasya ve diğer Türk Cumhuriyetleri gündeme gelecektir; ama bir durum tesbiti açısından T.C dış Türkler konusuna nasıl yaklaşmaktadır, öncelikle bunun tesbiti gerekmektedir.

(...)

Konu Osmanlı İmparatorluğunun çöküşünden sonra kurulan Türkiye Cumhuriyetinin sınırları dışında kalan ve Türkiye'ye gönül bağı içerisinde bulunan ve iyi değerlendirildiği takdirde Türkiye'nin dış dünyada en önemli gücü ve etkinliği olabilecek bir insan unsurunun, bir etnik yapının değerlendirilmesi olayıdır. Biz meseleye böyle bakıyoruz, ön yargısız olarak bakıyoruz ve Türkiye'nin ufkunu geliştirebilecek, Türkiye'ye yeni olanaklar hazırlayabilecek bir durum olarak değerlendiriyoruz.

(...)

Türkiye'nin bütün bu Cumhuriyetlere ve azınlık olarak yaşayan bu halklara, tarihten gelen bir sorumluluğu vardır, tarihten gelen yükümlülükleri vardır. Biz bu yükümlülükleri Türkiye için bir yük veya taşınması zor bir olay olarak da görmüyoruz.

Elbette dış dünya ile ilgilenirken, olaya askeri müdahaleler veya bu insanların haklarını korumak için Türkiye'nin savaşa girmesi gibi ekstrem yaklaşımlar içinde bakmıyoruz; ama, bu insanların insan olarak yaşama haklarının uluslararası platformlarda -AGİK ve Birleşmiş Milletler gibi platformlarda- içtenlikle savunulmasını ve bu savunmanın Türkiye açısından bir yük olmadığı unsurunu belirtmek istiyoruz. Tabii konu, sadece savunmanın sözde kalan unsurları içinde de kalmamak durumundadır.

(...)

Değerli Milletvekilleri, özellikle Kafkasya konusunda girdiğimiz zaman, Kafkasya'da etnik çatışmaların, tarihten gelen düşmanlıkların, aynı Balkanlarda olduğu gibi, asırlar boyu devam ettiğini görüyoruz. Balkanlar Avrupa için neyse, Kafkaslarda Asya için odur ve Türkiye'nin de burada yine tarihten gelen yakın ilişkileri vardır.

(...)

Değerli Milletvekilleri, Abhazya ile ilgili olarak da, değerli sözcülerin konuşmalarına ek olarak bir kaç cümleyi vurgulamak istiyorum. Abhazya bütün tarihi süresince, bir devlet geleneği olan ve 1921 yılında da Sovyetler Birliği'ne 16'ncı Cumhuriyet olarak katılmış olan -aynı Gürcistan gibi- eşit koşullarda bir cumhu-

riyet olarak Sovyetler Birliği'nin parçası olmuş bir devlettir. Yaklaşık 9 bin kilometrekare alana ve Karadeniz kıyılarında 250 km uzunluğunda sınıra ve kıyıya sahiptir. 500 bin nüfusludur. Osmanlı döneminde 300 yıl Türk hakimiyetinde kalmıştır ve daha sonra, 1921'den 1978'e kadar uzanan süreçte Abhazların bu bölgedeki nüfusu % 18'lere kadar düşürülecek şekilde ırkçı ve asimilasyon politikalarına maruz kalmışlardır. Özellikle Stalin döneminde bu ırkçı politikalar en üst noktaya ulaşmıştır.

Gürcüler de, Aynı Ermeniler gibi, kendi bölgelerinde yayılmacı bir politikayı sürdürmektedirler. Daha öncede -geçen yıl da- Güney Osetya'yı ilhak etmişlerdir ve o zamanki Anavatan iktidarı da, bana göre bugünkü iktidar gibi o harekete gerekli tepkiyi göstermekte aktif bir tutuma girmemiştir.

Abhazya ile Gürcistan arasındaki ilişkiler bir iç sorun niteliği taşımamaktadır, bir başkaldırı niteliği değildir, bir etnik grubun bağımsız bir cumhuriyeti parçalaması olayı da değildir. Çünkü, 1921'de bağımsız bir devlet, 1978'de de özerk bir cumhuriyet statüsünde, Gürcistan'a bağlı bir devlet konumundadır. Dolayısıyla Abhazya olayını, Sayın Dışişleri Bakanının belirttiği gibi, bir etnik olay, bir iç sorun şeklinde düşünmemek gerekir. Burada herşeyden evvel bir insan hakları sorunu da vardır, ve kan dökülmektedir. Türkiye bu insanlara karşı da seyirci kalmamak durumundadır. Abhazya'daki gelişmeler, özellikle Türkiye'nin buradaki oluşumlara kayıtsız kalması, Türkiye'de gerçekten Çerkes kökenli vatandaşları da düşündüğümüz zaman, ki bunların sayısı Kafkas arasında büyük üzüntülere yol açmaktadır. Çünkü Türkiye toplumu bir etnik mozaiktir, göçlerle meydana gelmiştir ve bu insanlar, dışardaki kardeşlerine karşı doğal olarak bir sevgi, bir sempati duymaktadır. Biz, aynı duyguyu Halepçe'de Kürtler katledilirken de duymuştuk. Çünkü onlarda bizim vatandaşlarımızın kardeşleriydi, akrabalarıydı. Dolayısıyla dışardaki olaylara Türkiye hem iç dinamikleri açısından hem de dış siyaseti açısından yabancı kalmamak durumundadır.

Sayın Başkan, Değerli Milletvekilleri; Türkiye'nin Abhazya politikasında bugüne kadar hiç gözlemlenmeyen bir unsur da gerek Bosna-Hersek'te, gerekse Azerbeycan'da sözde de olsa protestolar, kinamalar yapılırken buradaki olaylar uluslararası platformlara kesinlikle taşınmamış ve sürekli olarak Gürcistan'ın haklılığı üzerine bir politika yürütülmüştür, bu yanlıştır. Aynı şekilde Gürcistan'a da gönderilen 50 bin ton buğdayın Abhazya'ya da ulaştırılması konusunda en ufak bir girişim veya ön anlaşma yapılmamıştır. Daha sonra bir uçakla Abhaz-

ya'ya bir insani yardım gönderen Türkiye Cumhuriyeti Hükümeti, Ruslar izin verdiği halde Abhazya kıyısındaki sınırındaki bir kente inmek yerine uçak Tiflis'e indirilmiş, orada silah var mı yok mu diye aranmasına izin verilmiş ve hatta bu uçağın tahrip edilmesi gibi bir tehlike de ortaya çıkmış ve bu insani yardım bile Abhazya'ya, "Tiflis'e bakın, biz, sizin içişlerinize karışmıyoruz, önce sizin görmenize izin veriyoruz, ondan sonra da Abhazya'ya ulaşmasını sağlayınız" diyerek böyle bir yaklaşım tutulmuştur. Bunlar da aşırı duyarlılıklardır ve dışarıda Türkiye'nin etkinliğini, bu insanlar üzerinde Türkiye'nin ileriye dönük gönül bağlarını zedeleyecek, koparacak nitelikte unsurlardır.

(...)

Değerli milletvekilleri, artık olaylar "karşısız" veya "yanındayız" deme politikalarıyla yürütülecek boyutu aşmıştır. Bir yargı belirtmeden söylüyorum, eğer karşıysanız karşı olmanın gereğini yapınız; eğer karşı değilseniz, o zaman da bu oluşumdan Türkiye'nin ne gibi yararlar elde edebileceği konusunda akılcı ve somut politikalar ve kararlar üretiniz. Eğer bunu yapmazsanız ve olayların içinde sürüklenerek "karşıyım, karşıyım" diyerek bir yerlere doğru varacağınızı sanırsanız o zaman belki ileride dostluk ilişkisi içinde olabileceğiniz bir yapıyı bile kaybetmek ve onu kendinize düşman etmek gibi bir sonuçla da karşılaşabilirsiniz. Siyaseti akılcı yapmak, belli düşünceler, belli değerlendirmeler içinde yapmak hepimizin şu anda ihtiyaç duyduğu bir durumdur. En kötü politika, politikasızlıktır ve şu anda Hükümetimizin durumu budur ve bunun bir an evvel düzelmesi ve iyileşmesi gerekmektedir.

Bu düşüncelerle hepinize saygılar sunuyorum. (CHP, ANAP ve RP sıralarından alkışlar)

BAŞKAN- Teşekkür ederim Sayın Talay.

Refah Partisi Grubu adına Sayın Asiltürk buyrun efendim. (RP sıralarından alkışlar)

RP GRUBU ADINA OĞUZHAN

ASİLTÜRK (Malatya)- Sayın Başkan Sayın Milletvekilleri; huzurlarınızda sözlerime başlamadan evvel Sayın Başkanı ve Sayın Milletvekillerini saygıyla selamlıyorum.

Değerli arkadaşlarım, genel görüşmelerde, genel olarak konunun önemine göre iktidar ve muhalefet partileri Mecliste büyük çoğunlukla bulunurlar; ancak öyle görülüyor ki, bu konuya önem veren daha çok muhalefet partileridir. Hükümeti teşkil eden partilerin değerli milletvekilleri, bu Kafkasya konusunda ve bu Abhazya konusundaki genel görüşmeye fazla önem vermiyorlar. Aslında hata ettiklerini ifade ederek sözlerime başlamış bulunuyorum. Bu çok önemli konudur, asgari DYP ve SHP'li milletvekillerinin de bu konuda Mecliste bulunmaları, bu konuya katkıda bulunmaları, bu akan kanların dökülmesinde, hiç olmazsa bir ölçüde de olsa manevi yardımda bulunmaları gerekirdi; ama üzülererek söylüyorum ki, Hükümet kanatları, adeta Meclisi boykot etmiş durumdadır. Bu da dış politikaya Hükümetin verdiği değerin ne ölçüde olduğunu göstermek bakımından, ciddi, ibret vericidir.

HÜSEYİN ERDAL (Yozgat)- Duyarsız onlar, duyarsız...

OĞUZHAN ASİLTÜRK (Devamla)- Önce, bir takım bilgileri huzurlarınızda arz etmek istiyorum ve konuya, böylece, yumuşak bir giriş yapmayı arzu

ediyorum.

Bildiğiniz gibi Abhazya, bir cumhuriyet; halkın çoğunluğunu da Hristiyanlar teşkil ediyor; böyle bir cumhuriyet; coğrafi konumu Kafkas Sıradağlarıyla Karadeniz arasına sıkışmış, dar bir şerit olarak uzanan, küçük bir ülke; kuzeyinde Kafkas Sıradağları, güneyinde Karadeniz doğal sınırları, doğusunda Gürcistan Cumhuriyeti, batısında ise Çerkezistan sınırları içerisinde olan, bugün ise Rus Federasyonu Krasnodar eyaleti yer alıyor. Nüfusu 550 bin. Bu nüfusun, % 40'ını Gürcüler, % 17'sini Ruslar, %13'ünü Ermeniler, %10'unu Rumlar, %2'sini de diğerleri teşkil edecek şekilde oluşturuyorlar. Dikkat ederseniz, % 40'ını Gürcülerin teşkil ettiği bir bölgede, bu bölgenin insanları, kendilerine yapılan zulmü kabul etmedikleri için, Gürcistan'la topyekün mücadele ediyorlar ve bunların % 40'ı da Gürcüdür. Neden yapıyorlar; neticede insan hakkı diye bir şey var; geleceksiniz bir topluluğun yaşadığı bölgeyi onun temel insan haklarına hiç riayet etmeden silah zoruyla işgal edeceksiniz...İşte görüyorsunuz ki, o işgalci kuvvetlerin ırkından olan insanlar bile buna karşı çıkıyor. Neden? Çünkü, zulme insanlar genelde karşı çıkarlar da onun için.

(...)

Değerli arkadaşlarım çok önemli bir tarafını daha arz edeyim; okuryazar oranı da % 100'e yakın; gazete ve dergilerin tirajları da nüfusuna nispetle çok büyük oranda.

Abhazya'nın tarihçesi ne; neden Abhazya'ya, şu anda, Büyük Millet Meclisinde bir genel görüşme çerçevesinde, partiler sahip çıkmak istiyorlar? Bilmiyorum, parti sözcülerinin konuşmalarından tam manasıyla bunu çıkarmak da mümkün olmadı; ancak, bize göre, -ben Partimizin düşüncelerini ifade ediyorum- Refah Partisi olarak neden Abhazya'ya sahip çıkmak istiyoruz? Bunun için, Abhazya'nın tarihine bir göz atmak lazım.

1864'e kadar genellikle bağımsız yaşamışlar. Öyleyse şu geçen yüzyıla kadar bağımsız yaşamış bu ülkenin, elbette, bağımsızlığını devam ettirmek istemesi hiç de anormal gözükmemek gerekir; ama malesef bu hak Abazalara verilmek istenmiyor. Bu hak onlara verilmek istenmiyor. Bu hak onlara verilmek istenmezken, malesef bizim iktidarımız da, "Gürcistan'ın toprak bütünlüğü" adı altında bu hakkı onların elinden almak için siyasi bir tavır koyuyor. Bu yanlıştır.

(...)

Değerli arkadaşlarım, bu insanlara saygı duymak lazım. Bu insanların özerkliklerini, bu insanların bağımsızlıklarını bütün gücüyle insan hakkına saygı gösteren her insanın desteklemesi lazım. Bizim Hükümetimiz gibi "Gürcistan'ın içişlerine karışmıyoruz" dediği gibi geçirilmesi kabul edilecek bir şey değildir. (RP sıralarından alkışlar) Sovyet döneminde Abazalar Abhazya'da tam olarak bir azınlık durumunda bırakılıyorlar. Abhazya'da kolektifleşme ve endüstrileşme gerekçesiyle büyük Gürcü ve Rum nüfusları yerleştiriliyor. Konuşmamın başında size anlattığım bu oran, işte bunun neticesinde meydana geliyor. Elbette bir ülkeyi silah zoruyla işgal eden insanlar, bu ülkeye gelip bir takım insanları yerleştirmek isterse, hele Komünist rejimde bu olursa, neticede de nüfus yoğunluğu değişikliği olursa, bunu oradaki bir tabii hal olarak kabul etmek mümkün değil ki...

Toprağın sahiplerini, sonradan gelenler bir nevi azınlık durumuna düşürmüşler.

(...) Bu başka Müslüman ülkelerde de tatbikatı görünen, bilinen bir tatbikattır. Biz de buna fazla yabancı değiliz.

Daha sonra, 1978 olayları meydana geliyor. Tatbik edilen eşitsizliklerin biraz daha göze battığı yasaların çıkarıldığı bu dönemde, Abhazyalı kardeşlerimiz bu durumu protesto etmek için bir şikayet mektubu yazıyorlar ve bunun üzerine kıyamet kopuyor. Abhaz Halkının bu haklı tepkisini; o zaman Gürcistan Parti Birinci Sekreteri ve şimdi Gürcistan Devlet Başkanı olan Şevardnadze, Abhazya Devlet Başkanını görevden alarak bir ölçüde önlemeye çalışıyor, arkasından da, yine, Abhazya'ya yönelik, bilinen baskı ve zulümler devam ediyor.

Bu sefer, 1989'da tekrar birtakım olaylar meydana geliyor. Gürcistan'da yaşayan yabancı etnik grupların nüfus artışını kontrol etmek için Abhazya'da ikiden fazla çocuk sahibi olanları hudut dışı ediyorlar. Böylelikle nüfusun artmasına mani olmaya ve kendilerinin hakimiyetini teminat altına almaya çalışıyorlar. Bunlar da bütün dünyanın gözü önünde cereyan ediyor. Şu ana kadar size ifade ettiğim bu insanlık faciaları çok eski dönemlerde değil, çok yakın dönemlerde vukua gelen olaylardır. Yine, bölgede, Gürcü olmayan gurupların sürekli denetlemesi neticesinde ciddi ve nefes bile almaya müsaade etmeyen baskı devam edip gidiyor. Arkasından, 18 Mart 1989'da Abhazya'nın Millet Meclisi üyeleri çeşitli komiteler ve kuruluşların temsilcileri tekrar bir bildiri yayınlamaya Abhazya'nın Gürcistan'dan ayrı bağımsız bir cumhuriyet olmasını istiyorlar. Tabii buna Komünist bir idarede ne cevap verilirse o cevap veriliyor.

Sonra, 15-16 Temmuz 1989'da 11 ölü 127 yaralıyla sonuçlanan, yine, Gürcülerin Abhazlara karşı başlattıkları fiili tecavüz olayı meydana geliyor. Bu olaydan sonra Abhazlar, 18 Mart 1989 Bağımsızlık Bildirgesinin artık lafta kalmaması ve hayata geçirilmesine karar veriyorlar ve "gerekiirse bu uğurda mücadele ederiz" diyorlar.

Abhazlar, 25 Ağustos 1990 günü, Abhazya Özerk Cumhuriyeti Parlamentosunda yapılan oylamada; 72 milletvekilinden 70'inin kabulüyle Abhazya'nın Gürcistan'a bağlanmadan önceki yani 1921'deki statüsü dahilinde bağımsız olarak Sovyet Sosyalist Cumhuriyetler Birliğinin bir üyesi gibi olmayı kabul ve ilan ediyorlar. Böylece, 25-26 Ağustos 1990 tarihlerinde Sohum'da toplanan ve 7 Kuzey Kafkas Cumhuriyeti'nin iştirakiyle gerçekleşen Kafkas Dağlı Halkları Assamblesi de oluşturulmuş oluyor. Bu assamble ve bağımsızlık ilanı Abhazların Gürcülerden tamamiyle kopma eğilimlerini dile getiriyordu. 20 Ocak 1992'de Abhazya'da yapılan seçimlerde, Abhazya'da yaşayan etnik guruplar arasında yapılan bir centilmenlik anlaşmasıyla seçim sisteminde değişiklikler yapıldı. Buna, Gürcüler razı oldular, Demin isimlerini saydığım etnik guruplar razı oldular; Abhaz nüfusun azınlıkta olmasına rağmen Meclisteki dağılım; 28 Abaza Parlamenter, 24 Gürcü parlamenter, 6 Ermeni, 3 Rus, 1 Ukraynalı, 1'de Kabartaylı palamenter şeklinde gerçekleşti. Peki, niye bu kadar insan oradaki Abazaların bu konuda öncü rol oynamasını istiyor, arzu ediyor ve haklarından fedakarlık ediyor? Çünkü, Abhazyalı Müslüman kardeşlerimiz, orada diğer bütün etnik kökenli insanların da temel haklarını teminat

altına bunu istiyor, Ermeniler bunu istiyor, %10 Yunanlı bunu istiyor; çünkü görüyorlar ki, kendi hakları teminat altına alınıyor. İşte İslamın getirdiği temel insan haklarına saygının en basit bir tatbikatını burada, bir kere daha görüyoruz. Şevardnadze ise, elbette bunu hazmedemeyeceği için, insanların güleceği bir bahane uyduruyor: "Gürcistan'dan kaçırılan İçişleri Bakanı, Abhazya'da saklanıyormuş; onlar kaçırmışlar, Abhazya'da onu koruyorlarmış!.." Bunu bahane ederek Abhazya'ya giriyor. Halbuki, Gürcistan'dan kaçırılan İçişleri Bakanı, Abhazya'da katliam yapan bir adam; Abhazlar da, Gürcüler de, oradaki Rus azınlık da, hiçbiri bu adamı sevmiyor, karşı... Bu adama destek veriyorlarmış!...

(...) İşte bu İçişleri Bakanı, Abhazya'daki bu insanlara bu zulmü yapan adam. Şevardnadze de "siz bunları saklıyorsunuz" diyor. Biliyorsunuz, Şevardnadze emrindeki birliklerin Abhazya'ya taarruzu, bu gerekçe ile yapıldı.

(...) Bildiğiniz gibi demin söylediğim sebepten dolayı, 14 Ağustosta Şevardnadze'nin emrindeki Hristiyan birlikler, Gürcistan'ın Hristiyan ordu birlikleri, Müslüman Abazaların ve diğer halkın kardeşçe yaşadığı, birbirlerinden kız alıp verdiği, akrabalık bağlarının tesis edildiği, birbirlerine hiç bir düşmanlığı olmadan hayatlarını sürdürdükleri bu bölgeye girdiler. Başkenti işgal ettiler. Yiyecek sıkıntısı, ilaç sıkıntısı, şu anda had safhada; ancak, bu olayların nasıl olduğunu, niçin olduğunu anlamak için, meseleye bir bütün içerisinde bakmak lazım. Bu bütünün içerisinde Kafkasya bir parçadır, bu bütünün içerisinde Bosna-Hersek bir parçadır, bu bütünün içerisinde Filistin bir parçadır, bu bütünün içerisinde Kesmir bir parçadır. Dikkat ederseniz, saydığım bütün bu yerlerde kan akıtılıyor. Filipinler aynı bütünün bir parçasıdır(...)

(...) Hatta, acı; ama, burada ifade etmek zorundayım, şu tatbikatta Amerika uçak gemisinden bizim muhribimizin vurulması bile aynı planın bir parçasıdır; çünkü, adam, seni adam bile saymıyor ki. (RP sıralarından "Bravo" sesleri ve alkışlar) Buna kim karşı çıkacak? Burada oturupta AGİK sürecinden, Paris Şartından, bilmem neden, BAP'tan, AT'dan bahseden şu hükümet mi buna sahip çıkabilecek? Bu zulüm gözlerinin önünde yapılıyor. Hükümetin Başkanı Başbakan, "Kazadır" diyor. Sen, Amerika'nın avukatı mısın? (RP sıralarından "Bravo" sesleri ve alkışlar) Ne biliyorusun kaza olduğunu?

ALİ ESER(Samsun)- Sayın bakan, Sayın Başbakan hiçbir zaman kazadır demedi, hayır...

OGUZHAN ASILTÜRK (Devamla)- "Kazadır" dedi. Dikkatle takip ettim, "İsrarla kaza olduğunu bildiriyorlar" dedi. Ali Bey kardeşim, senin hissiyatına ben de ortak oluyorum; "İsrarla kaza olduğunu söylüyorlar, yani ne diyelim?" diyor Başbakan. Ne diyeceksin? Kaza demeyeceksin... (...)

(...) Hükümet diye bir şey de yok zaten; ne hükümeti? (RP sıralarından "Bravo" sesleri ve alkışlar) Şu arkalar da gerilere saklanmış bir arkadaşımız vardı, o da terk etti gitti; resmen Sayın Başbakan Yardımcısı, O da Başbakan Yardımcısı olarak burada bulunmuyor, Dışişleri Bakanına vekalet ettiği için burada bulunuyor...

BAŞKAN - Efendim bütün sıfatlarıyla bulunuyorlar burada.

OGUZHAN ASILTÜRK (Devamla)- Elbette; benim Başbakan Yardımcısı olarak burada bulunmasından anladığım, Dışişleri Bakanı orada otururken Sayın İnönü de şurada oturursa, o zaman Başbakan Yardımcısı sıfatıyla oturmuş olur.

HALİL ORHAN ERGÜDER (İstanbul)- Beyefendi aynı zamanda Başbakan Yardımcısı.

OGUZHAN ASILTÜRK (Devamla)- Ama, Sayın İnönü burada oturmasa zaten bu Hükümet temsil edilmeyecekti; onun için oturuyor. Böyle olur mu?

BAŞKAN- Sayın bürokratları yalnız bırakmamak için orada oturuyorlar.

OGUZHAN ASILTÜRK (Devamla)- Tabii, Sayın İnönü'ye de teşekkür ediyorum; o da gelmeye bilirdi. Bakınız DYP Grubundan kaç kişi var?(...)

HALİL ORHAN ERGÜDER (İstanbul)- Başbakan Yardımcısı sıfatı devam ediyor.

OGUZHAN ASILTÜRK (Devamla)- Gayet tabii; Başbakan Yardımcısı sıfatı devam ediyor; ama, bu şartlar altında daha ne kadar devam edeceği belli değil.(RP sıralarından alkışlar)

RAMİ ÖZER (Çanakkale)- Hiçbir şey yapmıyorsunuz. (DYP sıralarından gürültüler) yapılan da aklınız ermiyor.

OGUZHAN ASILTÜRK (Devamla)- Sizin dediği için bu hallere geldik zaten.

BAŞKAN- Lütfen konu üzerinde konuşalım.

OGUZHAN ASILTÜRK (Devamla)- Tabii, tabii.

URAL KÖKLÜ (Uşak)- Ne yapalım, onu söyle, yapacağımız şeyi söyle.

BAŞKAN- Lütfen karşılıklı konuşmayalım.

OGUZHAN ASILTÜRK (Devamla)- Bakın ne yapacağınızı çok açık olarak ifade ediyorum. Eğer, bir başbakan TV'deki bir programda, "Türkiye'de eğer, ABD kendi menfaatlerini koruyorsa, bunu en iyi koruyacak benim" diyorsa, siz hiçbir şey yapamazsınız; bitti gitti daha, bundan sonra hiçbir şey yapamazsınız. (RP sıralarından alkışlar)

Sayın Başbakan, Kafkas Bölgesi için, "Burası çok önemli bir bölgedir, burada çok kritik anlar yaşanıyor. Eğer, biz buraya başka türlü yaklaşırsak bütün dünyayı ateşe veririz" diyor. Kendi açısından bunun belki bir gerekçesi vardır. Ancak bizim açımızdan bunun hiçbir gerekçesi yoktur. Karşıdakiler bunu zaten yapıyorlar; karşıdakiler bundan vazgeçmiş değilki. Yani, şimdi sen bunu söyleyince Şevardnadze birliklerini oradan geri mi çekiyor; hayır. Biz de Şevardnadze'nin birlikleri aç karına savaşmasın, karınları tok olarak Abhazya'daki Abaza müslümanları öldürsün diye 50 bin ton buğday yardımı yaptık; yapmadık mı? (RP sıralarından alkışlar)

İşte bu Hükümet, "Ne yapalım " diyor. Size bir tavsiyem var; sizin yapacağınız şey şudur; kötü bir şey yapmamak için -iyi bir şey yapamazsınız- bırakın gidin; en iyi yapacağınız şey budur. (RP sıralarından, "Bravo" sesleri, alkışlar) Hiç olmazsa o zaman birileri gelip de Hristiyan Gürcü ordusunun daha iyi beslenerek Abhazya'daki müslümanları öldürmesine yardımcı olarak buğday yardımını yapmaz hiç olmazsa bunu yapmaz.

(...)

Gürcü birliklerine niçin karşı çıkıyoruz?.. Bunlar geliyorlar, insanca yaşama hakkı olan bu topluluğun yaşama hakkını ellerinden alıyorlar. Eğer Abazalar Gürcistan'a saldırırsa da onları öldürseydi biz onlara da

karşı çıkardık; ama, arkadaşlarımız çok ince zekalarıyla çok iyi anladıkları için bizim bu kabaca ifade ettiğimiz şeyleri gözlemlerinden kaçırıyorlar.

Burada mücadele temel insan hakları mücadelesidir. Temel insan haklarının başından yaşama hakkı gelir. Bu insanların hepsinin yaşama hakkı vardır. Bu yaşama haklarına tecavüz edildiği zaman dünyanın neresinde olursa olsun insanların karşı çıkması lazım; kendi iktidarlara bile olsa karşı çıkmaları lazım. Başka türlü, insani değerler nasıl muhafaza edilir. İnsani değerlerin muhafazasının şartı vardır. Bu şart da herkesin bu değerlere elbirliğiyle sahip çıkmasıdır.(...)

(...) Sadece ağlayarak, sadece sağ, solu "ne olur gelin yardım edin" diye çağırarak bir yere gidilmez. Şu anda bizim imkanlarımız hakikaten büyük imkanlardır. Bütün dünya basınında alın okuyun. Okuyamıyorsanız alın tercüme ettirin, öyle okuyun. Bütün dünya basınında "Kafkaslara müdahale edecek güç vardır" deniyor. Birisi Rusya, birisi de Türkiye. Rusya'nın müdahale ettiğini gözlerimizle görüyoruz. Rusya fiili müdahalede bulunuyor; ama bize gelince "katiyen, ne münasebet, yapabilir miyiz, nasıl yapacağız, bizim Amerika'lı ve batılı dostlarımız ne der bize? Ya bize gücünlerse. Ya sonra bizi seçimlerde desteklemezlerse nasıl hükümet oluruz? (RP sıralarından alkışlar) Halbuki Türkiye bu meselelere müdahale etme gücüne sahiptir, Türkiye bu meselelere müdahale etmediği takdirde de tarihi bir dönüm noktasında çok kötü bir imtihan vermektedir; ama millet bu değil. Ne kadar laf atarsa atsin, ne kadar tersini söylese söylesin, ben inanıyorum ki şu grup imanlı, bizim düşündüğümüz gibi düşünen bir gruptur.

MEHMET DÖNEN (Hatay)- Biz imansız mıyız?

OGUZHAN ASILTÜRK (Devamla)- Buna kesin inanıyorum. İsterse laf atsinlar.

URAL KÖKLÜ (Uşak)- Ne kadar saygısızsınız.

OGUZHAN ASILTÜRK (Devamla)-(...)

(...) Bakın ABD Kongresinde Cumhuriyetçi Milletvekili ne diyor. Onun cümlelerini aynen okuyorum.

"Türkiye kendi çıkarlarına aykırı da olsa yardımımıza gelen dosttur" diyor. "Bunun en iyi örneğini, körfezde kilit önemde destek sağladıkları zaman gördük" diyor. Bunda sizin bir kabahatiniz yok, bu sayın Özal'ın marifeti.

ÜLKÜ GÜNEY (Bayburt)- Sıra bize mi geldi?

OGUZHAN ASILTÜRK (Devamla)- Yok ANAP diye söylemiyorum. Özal diye söylüyorum. (...) Kore'de ABD yanında savaştı. O da Demokrat Partinin. O sizin devamı olduğunu söylediğiniz parti var ya, işte o da onun günahı.

BAŞKAN- Sayın Asiltürk,

KADRI GÜÇLÜ (Bursa)- Siz de Suudi Arabistan'ın devamısınız.

OGUZHAN ASILTÜRK (Devamla)- Hiçbir şeyin devamı değiliz. Suudi Arabistan 7 milyonluk bir ülke. Benim gözüm, kardeşim, biz 60 milyonluk bir ülkeyiz. büyük düşünmeye alışın.(...)

(...)

Hepinize saygılar sunuyorum.(RP ve ANAP sıralarından alkışlar)

Devam edecek

İNAT

hele durun bakalım
daha da yüksek sesle söylenecek
duyulmak istenmeyen
inadına parıltısı memleketimin
daha da batacak gözünüze
ve o zaman sizi
ne kulaklarınızı tıkadığınız
ne de yüzünüzü kapattığınız

elleriniz kurtarılacak....

THATS Tamer

Mayıs / 1992

Abhazya için açlık grevi başlatanlara

Bağlı çocuk, direnmeyi
ilk öğrenmistin sen
diren direnebildiğin kadar
dayat sen de yaşama
dayat ve acı çekmeyi
süi baştan öğren

Necrin UTKU

VATAN CEPHESİNDE

Vatan cephesinde
kırık namlular,
namlular kanlı,
namlular hain.

Ağıtlar,
canhıraş
sesler tiz
ve erkeksi.

yüzbinle
yalın yürek,
milyona,
kazma-kürek

Başta bu toprakta
sasıyla her
Vatan bellediğini
"Asyadan Avrupaya bir kısrakbaşı gibi
uzanan bu toprak"

Gözümün içine bakarak
televizyondan bakarak
Tilhisten nasıl paylaştığını
hacı'nı iki neçni
bir inanmış muhafızıyla
anlatıyor

kuşlara babası
"Barı dinime küfreden müslüman olsa"
Uzak değil

giderse böyle
dört bir yandan gelen
ayak sesleri
soğuk bir rüzgar gibi
yalayıp
gececek ensesini

HUWAJ Murat

ABHAZYA

GERÇEĞİ

Buraya kadar açıklamaya çalıştığımız hususları inceleyecek okur olayları kronolojik olarak algılayabilmek için kimi belgelerin metinlerine de gereksinim duyacaktır.

Bu nedenle;

I- Abhazya SSC ile Gürcistan SSC arasında 16 Aralık 1921 tarihinde imzalanan Birlik Antlaşması'nı,

II- 1925 Abhazya SSC Anayasası'nın konuya ilişkin bölümünü,

III- Abhazya Parlamentosu'nun 23 Temmuz 1992 tarihinde aldığı "Abhazya Özerk SSC'nin 1978 Anayasası'nın yürürlükten kaldırılmasına ilişkin kararı'nın metnini sunmak istiyorum.

* * *

I- Abhazya SSC ile Gürcistan SSC arasında yapılan Birlik Antlaşması. 16.12.1921

Bu antlaşmada taraf olarak Gürcistan SSC ve Abhazya SSC, Gürcistan'ın ve Abhazya'nın emekçi halklarını birbirine bağlayan derin ulusal ilişkilerin köklülüğünden hareketle ve ancak her iki kardeş cumhuriyetin kuvvetlerini birleştirmesiyle, hem kendi çıkarlarını hem de işçi devriminin korunabileceğini anlayarak bu antlaşmaya imza koymaya karar verdiler. Bu antlaşmaya imza koymak için Gürcistan SSC Hükümeti Sergey İvanoviç Kavtaradze'yi, Abhazya SSC Hükümeti ise Nikolay Nikolayeviç Akırtava ve Samsun Alekseyeviç Kartoziya'yı yetkilendirmiştir. Adı geçen yetkililer, gereğine uygun biçimde düzenlendiği varsayılan yetkilerinin karşılıklı olarak ibraz edilmesinden sonra aşağıdaki koularda anlaşmışlardır.

1] Gürcistan SSC ve Abhazya SSC kendi aralarında askeri, politik, ekonomik ve parasal olarak birlik kurmuşlardır.

2] Yukarıda açıklanan maddedeki belirtilen amaçların gerçekleştirilmesi için her iki hükümet şu müşterek daireleri ilan ederler:

a) Askeri

b) Parasal

c) Tarım

d) Posta ve Telgraf

e) Olağanüstü Komisyon

f) İşçi-Köylü Müfettişliği

g) Hukuk Dairesi

h) Demiryolları Ulaştırması

Şerhler;

1- Dış ilişkileri yürütmek tamamen Gürcistan SSC idaresine verilecektir.

2- Demiryolu ulaşımı Transkafkasya Demiryolları Yönetimine, müşterek dış ticaret işleri de Gürcistan, Azerbaycan ve Ermenistan Dış Ticaret Yönetimine geçecektir.

3- Ortaklaşa kurulan dairelerin yönetim şekli ve düzeni iki hükümet arasında yapılacak özel anlaşmalarla belirlenir.

4- Abhazya, Transkafkasya Federasyonu'nun bütün ülke birleşimlerine, Abhazya'yı kendi yerinin üçte biri oranında temsil eden Gürcistan aracılığıyla girer.

5- Bu antlaşma imzalandığı andan itibaren yürürlüğe girer.

Gürcistan SSC
yetkilisi
KAVTARADZE

Abhazya SSC
yetkilileri
N.AKIRTOVA
S.KARTOZIYA

II- 1925 Tarihli Abhazya SSC Anayasası'nın Gürcistan ile ilgili bölümlerinin metinlerini de aşağıda veriyorum.

MADDE 4- Birlik antlaşması ile Gürcistan SSC ile birleşen Abhazya SSC, Gürcistan SSC aracılığı ile Transkafkasya Sosyalist Federal Cumhuriyeti'ne girer ve bu cumhuriyetin yapısı içerisinde SSCB'ye katılır.

Aynı zamanda Abhazya SSC böyle bir cumhuriyetin oluşumu için gerekli koşullar doğar doğmaz kurulacak Birleşik Uluslararası SSC'ye girmeye hazır olduğunu ilan eder.

BÖLÜM II

MADDE 5- Abhazya SSC devlet iktidarını

kendi toprağında herhangi bir diğer iktidara bağlı olmaksızın bağımsız olarak icra eder.

Abhazya SSC'nin egemenliği, Abhazya SSC Transkafkasya Sosyalist Federal Sovyet Cumhuriyeti'ne ve SSCB'ye gönüllü olarak girmiş olduğu için yalnızca bu ittifakların Anayasalarında belirtilmiş konularda ve belirtilen ölçülerde sınırlandırılmıştır.

Abhazya SSC vatandaşları, kendi Cumhuriyetlerinin vatandaşlığını korurken, Transkafkasya Sosyalist Federal Sovyet Cumhuriyeti ve SSCB'nin vatandaşı sayılırlar.

Abhazya SSC hem Transkafkasya Sosyalist Federal Sovyet Cumhuriyeti'nden, hem de SSCB'den serbestçe ayrılma hakkını saklı tutar.

Abhazya SSC'nin toprakları, kendisinin onayı olmadan değiştirilemez.

MADDE 6- Abhazya SSC resmi dairelerinde kullanılacak dil Rusca'dır.

Not: Abhazya SSC'nde yaşayan bütün milliyetlere, anadillerini hem kendi ulusal-kültürel hem de devlet kuruluşlarında serbestçe kullanıp geliştirme hakkı garanti edilir.

MADDE 7- Abhazya SSC merkezi devlet kuruluşları başkent Sohum'da bulunacaktır.

MADDE 8- Irki ve milli kökenlerine baksızın bütün vatandaşların eşit haklara sahip olduğunu kabul eden Abhazya SSC irki ve milli mülahazalarla imtiyaz veya öncelik verecek kararların alınmasının veya buna göz yumulmasının, keza herhangi bir biçimde ulusal azınlıkların baskıya maruz bırakılmasının, cumhuriyetin temel yasalarıyla çelişeceğini ilan eder.

III- Abhazya Parlamentosu, yazımızın devamı süresince de belirttiğimiz gibi Gürcistan'la olan ve kangren halini alan ilişkilerini somut bir biçimde nihai bir şekle bağlamak için 23 Temmuz 1992 tarihinde tarihi bir karar almıştır. Bu kararla Abhazya Özerk SSC'nin 1978 Anayasası'nı yürürlükten kaldırmıştır. Böylece Birlik Anlaşması'ndan önceki statüye dönülmüş oluyordu. Abhazya Parlamentosu'nun bu tarihi kararı şöyle ifadesini bulmuştur;

1] Abhazya Özerk Sovyet Sosyalist Cumhuriyeti'nin 1978 Anayasası geçersizdir.

2] Yeni bir anayasa kabul edilinceye kadar Abhazya SSC'nin 1925 Anayasası yürürlükte olacak ve şu an yürürlükte olan yasama yürütme ve yargı sistemi aynen muhafaza edilecektir.

3] Abhazya Parlamentosu Abhazya ile

Gürcistan arasındaki ilişkileri yürütmekle görevli Parlamento Grubu'nun konu ile ilgili tekliflerini ayrı bir oturumda görüşüp oylayacaktır.

4] Anayasa Komisyonu'nun anayasayı hazırlamaya yönelik çalışmaları hızlandırılacaktır. Anayasa taslağı Eylül 1992 tarihinde Parlamento'ya verilmiş olacaktır.

Abhazya Parlamentosu'nun bu kararı almasını zorunlu kılan koşullar ve olaylar yazımız süresince anlatılmaya çalışılmış olmakla birlikte, bu tarihi kararın alınmasından önceki yakın geçmişi özetle yinelemenin okuyucu açısından yararlı olacağı inancındayım.

Bilindiği üzere Mikhail S. Gorbaçov'un iktidara gelmesi ile ortaya konan Perestroika ve Glasnost akımları SSCB'ye dahil olan ülkeler üzerine, birliğin dağılmasına varacak olaylara neden olarak, Gorbaçov'un niyetlerini ve çizdiği sınırları çok gerilerde bırakır. Bu gelişim içerisinde, batı dünyasına, batı kültürüne daha yakın olan İskandinav kökenli 3 Baltık Cumhuriyeti birlikten ilk kopanlar olur. Estonya, Letonya ve Litvanya'nın ardından Slav kökenli olmayan Moldavya, Gürcistan, Ermenistan, Azerbaycan ve Orta Asya Cumhuriyetleri birlikten ayrılırlar. Kızıldoru'nun olaylara sıcak müdahalesi ile Baltık ülkeleri ile Azerbaycan'da kan dökülürse de dağılmayı o muazzam Kızıldoru bile engelleyemez. Kala kala ortada Rusya, Beyaz Rusya ve Ukrayna, yani üç Slav kökenli federe devlet kalır. Sonunda bu üç devlet de ayrılırlar. Bütün bu gelişmeler, cumhuriyetler arasında yeni hukuki ilişkiler kurulmasını zorunlu hale getirir. Bütün bu olayların zorlama ile oluşturulan Abhazya-Gürcistan ilişkilerini etkilememesi düşünülemezdi.

Abhazya ÖSSC'nin statüsü ve Gürcistan SSC ile SSCB arasındaki karşılıklı ilişkiler, Abhazya SSC ile Gürcistan SSC'nin 1978 tarihli Anayasası tarafından düzenleniyordu. Gürcistan SSC Yüksek Sovyeti 18.11.1989, 3.3.1990 ve 20.6.1990 tarihinde peşpeşe aldığı kararlarla 24.2.1920 tarihinden itibaren kurulan bütün devlet kurumları ile bu kurumlar ve makamlarınca alınan bütün hukuki kararları geçersiz saymıştır. SSCB'nin dağılmasından sonra, bu dağılan birlikle hukuki ilişkilerini sona erdirmek isteyen Gürcistan Geçici Askeri Konseyi 1992 Şubat'ında 1921 tarihli Gürcistan Anaya-

sası'na dönme kararı almıştır. Bu anayasada ise Abhazya'nın Gürcistan ile ilişkisi olduğuna dair hiçbir hüküm bulunmamaktadır.

Böylece Abhazya'nın Gürcistan içerisindeki fiili varlığı kendiliğinden sona ermiş oluyordu. İşte bu şekilde iki devlet arasında meydana gelen anayasal boşluğun oluşturduğu sorunların çözülmesi bakımından yukarıda maddeler halinde açıkladığımız tarihi karar Abhazya Parlamentosu'ndan çıkmıştır.

Bu kararın arkasından Gürcistan'ın nasıl Abhazya'ya saldırıldığı, Abhaz müdafaası, Gürcü Yönetiminin genoside varan kıyımı, Rusya'nın olaylara bakışı, Kuzeydeki diğer Çerkes Cumhuriyetlerindeki olaylar, Türkiye ve diğer diaspora Çerkeslerinin olaylar karşısındaki tepkileri gibi konular artık dünya kamuoyunun gözleri önünde olduğu için bu olayları burada tekrar anlatmakta yarar yoktur. Bundan sonra Abhazya-Türkiye-Gürcistan ilişkileri ile Abhazya'nın bundan sonra ne yapacağı, ne yapması gerektiği konularında kişisel görüş ve düşüncelerimi aktaracağım.

Devam edecek

DÜNYA ÇERKES BİRLİĞİ'NİN BİLDİRİSİ

Gürcistan'dan alınan haberlere göre Gürcü Yöneticilerin Abhazya'nın özerkliğini kaldırarak sorunu güç kullanmak suretiyle çözmekten yana oldukları anlaşılıyor.

Dünya Çerkes Birliği bu durum karşısında Abhazların haklı davalarını sonuna kadar desteklemekte ve Gürcistan Yönetimi'nin tutumundan üzüntü duymaktadır. Gürcü görüşünü çıkmaz bir yol olarak görmektedir.

Dünya Çerkes Birliği, Gürcü Yönetimi Abhazya'da tekrar güç kullanımına başvurduğu takdirde Abhaz Halkını gönüllülerle ve diğer her türlü imkanlarla destekleyeceğini açıklar. Gürcü Yöneticileri şunu anlamalıdır ki, Adigeler ve diğer Kafkas Halkları, insan onurundan, özgürlükten ve doğruluktan yana olan herkes Abhaz Halkını bu mücadelelerinde yalnız bırakmayacaklardır. Sorunun tek çözüm yolu da politik çözümdür.

**Dünya Çerkes Derneği
Başkanı Kalmuk Yura
10 Kasım 1992-Maykop**

**BİR SÖYLEDİ PİR SÖYLEDİ
BİR SÖYLEDİ PİR SÖYLEDİ
BİR SÖYLEDİ PİR SÖYLEDİ**

Ankara A takımıyla beraber yıldız takımını da getirmiş, bu şekilde oy lama yaparsak adaletsiz olur.

**Sabahattin Dişner
Kayseri K.K.D. Eski Başk.**

Ankara A takımı ve genç takımıyla burada. Fakat Kayseri sadece antrenörünü göndermiş.

**Uğur Apis
Reyhanlı KKKD Temsilcisi
Eski Kaf-Kur üyesi**

Büyük Atatürk bile Nutkunda Çerkes kelimesini kullanmıştır.

**Sermel Şahbe
Düzce KKKD Başk.**

İsterseniz yarışalım! Burada ben den fazla görev alamaması gereken olamaz.

**Fahri Hüvay
Ankara KKKD Başk.**

21-22 Kasım'da, Ankara'da yapılan merkezî dernek çalışmalarına ilgili toplantıdan.

PETROL VE İNSAN KANI

(Halbâd Zeki Görgü)

Bu yazıyı yazmaya, Amerikan Chicago Üniversitesi Profesörü Marvin Zanis'in basında çıkan demeçlerini okuyunca karar verdim. Prof. Zanis ilginç açıklamalarda bulunmakta, ABD'nin dünyaya bakışı, bir bakıma da dış politika konularındaki zaafılarını sergiliyordu bu sözlerle..

Prof. Zanis şunları ifade ediyordu;

- 1970'te CIA, Şah'a karşı Humeyni'yi kullandı. Sonunda Humeyni devrimi yaptı. CIA Humeyni'yi çok cahil biri olarak görüyordu. Sonunda Humeyni'nin CIA'yi kullandığı anlaşıldı...

- Geçmişte ABD antikominizme, insan haklarından daha çok prim verdi. Bugün de petrolü insan haklarına tercih ediyor. Bosna-Hersek bunun çok acı bir kanıtıdır...

- ABD Türkiye'yi sadık bir müttefik olarak görüyor... İnsan haklarıyla ilgilenmiyor...

- Müttefik olarak, ABD'nin çıkarlarına hizmet ettiği sürece evet. Ama hepsi o kadar... (Türkiye için söyleniyor. Milliyet 1 Aralık 1992)

Evet yukarıdaki iddiaların benzerlerini, basında çeşitli tarihlerde çıkan yazılarda bulmak mümkündür. Ancak 20. Y. yılın bitmek üzere olduğu şu günlerde buna benzer yazılar okumak insanlık için bir talihsizlik olsa gerek. Petrolün insan haklarına tercihinin, çeşitli ülkelerde darbeler düzenlemenin ve insan haklarını hiçe saymanın, çağımızda yadsınması ve kınanması gerektiğine içtenlikle inanıyor ve protesto ediyorum.

Gerek Türkiye kamuoyunda, gerekse Dünya kamuoyunda prestij kaybına uğrayacak ABD'nin yeni yönetimine bu anlamda büyük görevler düşmektedir. Dünyanın tek süper gücü haline gelen bu ülkede geçtiğimiz aylarda yeni başkanlık seçimi yapılmış, bu seçimde de demokrat aday Bill Clinton başkanlığı kazanmıştır. Yeni görevinde Clinton'a başarılar dilerim. Zira onu Amerika ve dünyada, ekonomik ve siyasal bakımdan zor günler beklemektedir. Yeni başkan 20 Ocak 1993 tarihinde bilfiil başkanlık görevine başlayacaktır. Onun

geçmişteki Vietnam savaşına bakış açısı, insan hakları konusundaki duyarlılığı bizi de bazı konularda umutlandırmaktadır. Bu bağlamda, kendinden önceki yönetimlerin düştüğü yanlışlara düşmemesini, dünyada olup bitenlere duyarsız kalmamasını dilerim.

ABD gibi, bir zamanların süper gücü olan ve parçalanıp dağılmasında emeklerinin geçtiği SSCB'de olup biten etnik çatışmaları petrol bazında görmemelerini, insan haklarının ve insan unsurunun herşeyin üstünde tutulması gerektiğini kendilerine bir kez daha hatırlatırız.

Günümüzde Abhazya'da sözüm ona kendini demokrat sanan Gürcistan Devlet Başkanı Shevardnadze tarafından insan kanı akıtılmakta, çocuk çocuk katledilmektedir. Yine UNPO (Temsil edilmeyen ülkelerin ve insanların organizasyonu) Genel Sekreteri Dr. Praag'ın 7 Kasım 1992 tarihinde düzenlediği basın toplantısında "Abhazya'da devam etmekte olan bu savaşta asker ve sivil hayat kayıplarının çokluğundan dehşete düştük. Görüldüğü kadarı ile de kayıpların çoğunluğu sivil halk arasındaydı ve bu insanlar Cenevre Antlaşmasının kitle imha silahları ile Gürcüler tarafından öldürülmüştü. Delegasyonumuz, Gürcü askerlerinin vahşeti, evleri yakıp yağmalamaları ve Abhazya'nın Gagra ve Sohum'da bulunan Kültür evlerinin Gürcüler tarafından yakıldığını kanıtlayacak delillerde toplamıştır. Hamile kadınların ve çocukların öldürülmesi olaylarının tanıkları ile de konuşmuştur. Ayrıca bu durum esir Gürcü komutanı tarafından da doğrulanmıştır." demektedir.

İnsanlık Trajedisi olarak değerlendirdiğimiz bu vahşet tablolarını dünyanın bir çok yerinde, gerek etnik, gerekse dinsel çatışmalar olarak görmekteyiz. Bu olayların tasvip edilmesi hiç bir zaman mümkün değildir. Dünyanın neresinde olursa olsun, insanlığın yüz karası olan bu olayların önüne geçmek, barışçı yollarla çözüm bulmak, olayları daha büyük boyutlara ulaşmadan sona erdirmek amacıyla; Demokrat kurum ve kuruluşların yöneticilerine, kendini demokrat kabul eden, insan haklarına saygıya inanan herkese her kеше büyük görevler düşmektedir. Bu görev kutsal ve yücedir.

İşte Bill Clinton tüm bu olup bitenlere kayıtsız kalmamalıdır. Akan insan kanını petrole tercih etmemelisiniz, İnsan haklarına saygının büyük erdem olduğunu unutmadan bu bölgede ve dünyanın savaşılan diğer yerlerinde barışın sağlanması ve gereken duyarlılığı göstermeniz dileğiyle yeni göreviniz hayırlı olsun.

(TÜRKİYE) KAFKAS DERNEĞİ KURULUYOR

Hâlâ failleri meçhul bir saldırıyla ve Tsey Mahmut kardeşimizin ölümüyle kesintiye uğrayan Türkiye'deki Kafkasyalıların kurdukları derneklerin birlik çabaları tam 13 yıl aradan sonra 1990'da Ankara K.K.K.D'nin girişimi ile yeniden başlamıştı. Yoğun bir tartışma süreci yaşayan birlik çabaları 11-12 Ekim 1992 tarihinde merkezi Ankara'da olmak üzere Kafkas Derneği adıyla yeni bir derneğin kurulmasına, kurulu derneklerin de yeni derneğin şubelerine dönüştürülmesine oybirliğiyle karar verilmişti. Toplantıya katılan 23 dernek temsilcilerinin bu kararı sonrasında 21-22 Kasım'da Kurucular Kurulu'nun toplanması ve Derneğin kuruluş çalışmalarının tamamlanması yönünde ortaya çıkan eğilim, Türkiye'de yıllardır tek yumruk olamama sıkıntısı yaşayan Kuzey Kafkasyalıları umutlandıran önemli bir karar niteliğindedir.

Sonuçta Kafkas Derneği kuruluyor...Umutlar yine var, fakat beklenmedik gelişmelerle, özellikle Marmara Bölgesi'nde bulunan bazı derneklerin erteleme istekleri bütün Türkiye'de şok etkisi yarattı. Kaf-Kur yöneticilerinin "emirle tüzük onaylatmaya çalıştığı" şeklindeki suçlamalara kadar varan fax trafiği ilgi çekiciydi.

Bugüne nasıl geldi? Kim haklı; haksız var mı? Buna elbette tarih karar verecektir. Biz, bu tartışmalar öncesi 1992'de yeniden başlayan "birlik" çabalarının nasıl bir süreç yaşadığına bir göz atmakta yarar olduğuna inanıyoruz.

İlk Kültürel Danışma ve Dayanışma Toplantıları:

Ankara Dernek Lokalinde yapılan ilk toplantıya 9 dernek temsilci statüsünde, bir dernek de gözlemci statüsünde hazır bulundu. Kültürel Danışma ve Dayanışma Toplantısı sonunda katılan derneklerin ortak imarıyla bir "Sonuç Bildirgesi" yayınlandı. Sonuç bildirgesinde iki önemli tespitten bahsediliyordu.

a- Türkiye'deki Kuzey Kafkasyalı nüfus dünyadaki toplam nüfus içinde önemli bir yer tutmaktadır. Bu nedenle, K.K.K.D'nin sorumlulukları büyüktür.

b- Asimilasyon çok yüksektir. 50 sene sonra arşivlenmek için bile olsa kültürel değerlerimiz bulunmayacaktır. Bu nedenle, kuşağımız çok önemli bir sorumluluğu taşımaktadır.

Bu iki tespit sonrası "*bildirge*" de dikkat çeken en önemli maddelerden biri de, "*Dünyada ve Kuzey Kafkasya'da çok önemli gelişmeler yaşanmaktadır. Bu gelişmeler izlenmeli, ortak tavır koyabileceğimiz, daha aktif olabileceğimiz bir yapı oluşturulmalıdır*" şeklinde ifade bulan 5. madde idi.

Bu ifadenin günümüzde bile doğru dürüst hayata geçirilememiş olmasının suçluları kim? Yorumu okuyucuya bırakıyoruz...

Kültürel danışma ve dayanışma toplantılarının ikincisi 28 Ekim 1990 tarihinde yapıldı. 11 dernekten temsilci ve gözlemcilerin katıldığı toplantıda "*Nasıl bir örgüt çatısı altında birliktelik sağlanabileceği*" tartışıldı. Üç örgütlenme biçiminin gündeme geldiği toplantıda, "*Yasaların federasyon biçiminde örgütlenme imkânı vermediği, Merkez-Şube örgütlenmesine derneklerimizin henüz hazırlıklı olmadıkları, vakıflaşmanın da yasal olarak mümkün olmakla birlikte, uzun işlemler gerektirdiği*" şeklinde ortak görüş ortaya çıkmış, "*Yasal meselelerin halline kadar, geçici olarak K.K.K.D'nin işbirliği ve güç birliğine gitmek, imkânlarını birleştirmek, ortak programlar tespit etmek üzere bir koordinasyon kurulu oluşturulması*" yönünde karar alınmıştı. Koordinasyon Kurulu'na ön hazırlık yapmak üzere de Ankara, Bursa ve Kayseri derneklerinden birer temsilcinin oluşturacağı Teknik Komite kurulmuştu. Teknik Komite hazırlıklarını bir sonraki toplantıya kadar tamamlayacak ve toplantıda bu taslak üzerinde tartışılarak karar verilecekti.

— **Kaf-Kur (Kafkas Kültür Dernekleri Koordinasyon Kurulu) Kuruluyor:**

Danışma ve Dayanışma toplantılarının üçüncüsü 14 dernekten temsilci ve gözlemcilerin katılımıyla Düzce'de yapıldı.

S.Yançatoral (Ankara), S.Diyner (Kayseri), Ş.Jane (Bursa)'den oluşan Teknik Komite'nin hazırlamış olduğu Koordinasyon Kurulu

lu oluşturma taslağı üzerinde yoğun tartışmaların yapıldığı Düzce toplantısı sonucunda;

- *oluşturulabilecek merkezî yapılanmaya hazırlık,*

- *Toplumumuzun dil, kültür ve toplumsal yapısı ile ilgili araştırma ve etkinlikler düzenlemek;*

- *Kamuoyunda etkili olmak, toplumumuzla ilgili görüş oluşturmak,*

- *Gerektiğinde derneklerimiz adına temsil görevini üstlenmek,"* amacıyla Kuzey Kafkasya Kültür Dernekleri Koordinasyon Kurulu (Kaf-Kur) oluşturulmuş ve ilk seçimini yaparak, Nejdet Hatam (Bandırma), Şamil Jane (Bursa), Yusuf Taymaz (İstanbul-Bağlarbaşı), Süleyman Yançatoral (Ankara) ve Mehmet Uzun (Antalya)'dan oluşan beş kişilik ilk Kaf-Kur yöneticileri seçilmişti.

Bu aşamadan sonraki "*birlik*" olma çabalarına yönelik çalışmalar Kaf-Kur öncülüğünde yürütülmüştür. Kaf-Kur, ilk derneklerarası toplantıyı Yalova Derneği'nin ev sahipliğinde 16 Haziran 1991 tarihinde ve 17 dernekten temsilci ve gözlemcilerin katılımıyla yapmıştır. Yalova toplantısında ağırlıklı olarak Kaf-Kur ile derneklerin nasıl bir statü ile ilişki içinde olacakları tartışılmış, o güne kadar derneklerin tutumları yeniden gözden geçirilmiştir. Yapılacak derneklerarası toplantılarda, derneklerin temsilci (delege) sayılarına sınırlama getirilmiş, son genel kurullarda oy kullanan dernek üye sayıları baz alınarak; Her

16-50 üyeye..... 2 delege

51-100..... 3 delege

101-156..... 4 delege

151-200..... 5 delege

201 ve yukarısı için..... 6 delege

ile derneklerin temsil edilmesi kararı alınmıştır. Gözlemcilerde herhangi bir sınırlama getirilmemiştir. Ayrıca, dernekler

genel kurulları da oy kullanan kişi başına Kaf-Kur'a 1000- TL. aidat ödemeyi kabul etmişlerdir. Ödemelerin genellikle yapılmaması, sonraki toplantılarda tartışma konusu olmuştur.

Nalmes Topluluğu'nun Türkiye turnesinde olması dolayısıyla derneklerarası toplantı tarihi ertelenerek beşincisi, 18-19 Ocak 1992 tarihinde 26 derneğin temsilcilerinin katılımı ve İstanbul Kafkas-Abhaz Derneği'nin ev sahipliğinde yapılmıştır.

Kaf-Kur için seçimin de gündemde olduğu bu toplantı Kaf-Kur'un belirlediği *"Derneklerimizin etkililik açısından durum tespiti ve acilen tüzel kişiliği olan merkezî bir örgüt oluşturulması çalışmaları"* şeklindeki gündeme pek sadık kalınmadığı gözlenmiştir. Nalmes Topluluğu'nun organizatörlerinden Kafdağı Dergisi'nin yayın hayatına devam edip etmemesi konusuna kadar özde adım atmayan biçimsel yönü ağır basan bir tartışma olmuştur.

Toplantının en ilgi çekici yönlerinden biri de; dişe diş bir seçim arenasına dönüşmesiydi. Yapılan seçim sonucunda *Nejdet Hatam*, (*Bandırma*) *Sönmez Baykan*, (*Ankara*) *Fahri Huvaj*, (*Ankara-Gözlemci*) *Uğur Apış*, (*Adana*) *İlhan Önder*, (*İzmir*) *İlhan Canbolat* (*Düzce*) ve *Mehmet Şıklar* (*İzmir*)'ndan (*Kayseri*) oluşan 7 kişilik yeni Kaf-Kur kadrosu oluşturulmuştur. Mehmet Şıklar'ın daha sonra çalışmalara katılmamıştır. Kaf-Kur yeni yönetim kurulu ile, çalışmalar ivme kazanmıştır. 30-31 Mayıs 1992 tarihinde 16 derneğin katılımı ile İzmir toplantısı örgütlenmeye yönelik önemli adımların atıldığı bir toplantı niteliği taşır. En ilginç yönü ise, delegeler tarafından ayrı ayrı tam 147 önerenin divana sunulması olmuştur.

Merkez-Şube konusunda odaklaşan tartışmalar sonunda, Kaf-Kur yönetimine taslak tüzük hazırlaması için yetki verilmiştir.

Yeni kurulacak birliğin kuruluş kararının Tsey Mahmut ÖZDEN anısına Balıkesir'de alınmasını talep eden önerge kabul edilmiş fakat bu toplantı, Gürcistan diktatörlüğünün

Abhazya'yı işgal etmesiyle yapılamamış, Kaf-Kur ve derneklerin gündemine Abhazya ile dayanışma çabaları girmiştir. Yoğun çabaların verildiği sıcak günlerde hep geç kalınmışlığın zavallılığı yaşanmıştır. İlk toplantıda konulan, *"Dünyada ve Kuzey Kafkasya'da çok önemli gelişmeler yaşanmaktadır. Bu gelişmeler izlenmeli, ortak tavır koyabileceğimiz, daha aktif olabileceğimiz bir yapı oluşturulmalıdır"* tespitinin hâlâ hayata geçirilememiş olmasının sıkıntılarıyla karşılaşmıştır.

Abhazya gündemiyle Kafkas-Abhaz Derneği'nde yapılan toplantıya 28 dernekten temsilci ve gözlemciler katıldılar. Yoğun tartışmalar sonucu olağanüstü durum dolayısıyla Kafkas-Abhaz Dayanışma Komitesi'nin oluşturulduğu bu toplantıda Kaf-Kur komitede görev almayarak bir cesaretsizlik örneği sergilemiştir. Yıllardır dernekler adına kamuoyu ve yetkililerle iletişim kurmaya çalışan bu görevi de bugüne kadar başarıyla yerine getiren Kaf-Kur Kafkas-Abhaz Dayanışma Komitesi'nin de siyasî boyutunu üstlenmek zorundaydı. Zira, sonradan yapılan eylemler ve görüşmelerde bu görevi yerine getirmek zorunda kalmışlardır. Bu durum da, sanki Dayanışma Komitesi ile Kaf-Kur'un farklı yaklaşımlar ve bir yarış içinde olduğu şeklinde -yanlış anlamaya varan- bir yansı ortaya çıkarmıştır.

Uzun bir süre örgütlenmeye yönelik çalışmaların kesintiye uğradığı süreç, bir başka örgütlenme biçimini yani yıllardır derneklerin nazlanıp yapamadıklarını Türkiye'de yaşayan Kuzey Kafkasyalıların Abhazya'ya yardım anlamında ortaya koydukları tavırla pratikte gerçekleşti. Öncüler tabandan geride kaldı Abhazya dayanışmasında.

Tüzel kişiliğe sahip, tüm kesimi kucaklayan bir örgütlenme biçiminin bir an önce hayata geçirilmesi gerektiği gerçeğiyle yola çıkan Kaf-Kur yöneticileri 10-11 Ekim tarihlerinde dernek temsilcilerini Ankara'da toplantıya çağırdı. Yaşanan olumsuzluklardan yeterince ders alınmadığı gerçeği bu toplantıda ortaya çıktı. 41 dernek ve kurulu vakıfların çağrıldığı toplantıya sadece 23 dernek temsilcileri katıldı. Bu toplantıda merkezi Ankara'da

olmak üzere Kafkas Derneği ile yeni bir derneğin kurulması kararı katılan bütün derneklerin katılımıyla gerçekleştirilip, bu kararın dakikalarca alkışlanması herkeste her türlü olumsuzluğa rağmen daha güçlü umutlarla bir sonraki toplantının Kurucular Kurulu toplantısı olarak yapılmasına da karar verdiler. Toplantıya katılmayan derneklere heyetler gönderildi, görüşmeler yapıldı. 20-21 Kasım'da yapılacak Kurucular Kurulu toplantısına katılmaları yönünde çağrılarda bulunuldu. Bu süreçte, en çok tartışılır gibi görülen Kaf-Kur tarafından hazırlanan tüzüktü. Oysa, aynı tüzüğün hazırlanması yetkisini Kaf-Kur'a veren yine derneklardı. Uzaktan gazel okuma biçimindeki tüzüğün, "anti-demokratik, merkezîyetçi, şubelere hiçbir hak tanımadığı" şeklinde ortaya çıkan sözlü tartışmalar, kuruluşa bir hafta kala resmî olarak dernek yöneticilerinin faxlarında dile gelmesi herkeste bir şaşkınlık yarattı.

Derneklerarası Fax ve Telefon Savaşı:

Kafkas-Abhaz Komitesi, İ.K.K.K.D., İst. K.Abhaz K.D. ve Şamil Eğitim ve Kültür Vakfı Yönetim Kurulu Başkanlarının imzaladığı 08.11.1992 tarihli Kaf-kur'a çektiği faxta, kendi aralarında bir toplantı yaptıklarını ve sonucunda "... yönetim kurullarının yeni seçilmiş olmaları nedeniyle, bu konuyu daha detaylı tartışma ihtiyacı doğmuş ve bu konuda 21-22 Kasım 1992 tarihindeki Kurucular kurulu toplantısının 15-30 Ocak 1993 tarihleri arasındaki bir tarihe ertelenmesi görüşü ortaya çıkmıştır. Merkez örgütlenme konusunda önemli destek vermek niyetinde olumlu kararlar alan, Dernekler Arası Kurulun bu isteğinin gözönüne alınarak değerlendirilmesini arz ederiz" şeklinde toplantının ertelenmesi isteğinde bulunuyorlardı. Aynı fax metninin tüm K.K.K.Derneğine çekilmiş olmasından dolayı tepkiler çok kısa sürede başladı. Bir bakıma, Güney ve Ege dernekleriyle Marmara Bölgesi derneklerinin mücadelesi şeklinde ortaya çıkan "Toplantı ertelensin-yapılsın" tartışmaları Kaf-Kur yöneticilerini zor durum-

da bıraktı. Yıllardır bütün Kuzey Kafkaslıların temsil edildiği bir örgütlenme biçiminin arayışını sürdürenler tarafından şaşkınlıkla karşılandı.

Tüzüğü tabanlarıyla yeterince tartışamadıklarını, daha geniş katılım için zamana ihtiyaçları olduğunu bu yüzden İstanbul derneklerinin taleplerine olumlu baktıklarını bildiren İnegöl, Kocaeli ve Sakarya K.K.Derneğlerinin faksları Kaf-Kur'a ulaştı.

Merkezi bir yapı etrafında bir an önce toplanılması gerektiğinde ısrar edenler, şimdiye kadar yapılan bütün toplantılara ve tartışmalara katılmış olmanın verdiği inançlılıkla erteleme isteğine itiraz ettiler. İlk tepki Antalya'dan geldi. Birçok derneğin merkezi örgütlenmeye yönelik olarak kongrelerini ertelediklerini, İstanbul derneklerinin bu durumu gözönünde bulundurmalarını isteyerek erteleme durumunda tabanda güvensizliğin oluşacağını vurguluyordu.

Altı aydan bu yana dernek kurma çalışmalarını askıya alan Susurluk Çerkeslerinin 20 imzalı faksları, Balıkesir, Adana, Mersin, İzmir, Düzce, Sakarya K.K.K.D, Reyhanlı, Dernekleri ertelemeye itiraz edenler safında yer aldılar.

KAF-KUR, bütün gelişmeleri dikkate alarak 11 Kasım 1992 tarihli "Kafkas Kültür Derneklerinin Dikkatine" başlıklı bildirisinde kısaca durum özeti verdikten sonra :

"1- Derneklerimizin çoğunluğu tarafından toplantıya yönelik hazırlıkların tamamlanmış ve konunun geniş bir kesime duyurulmuş olması,

2- Toplantının iptal edilmesinin toplumumuzda oluşan özgüven duygusunu ve olumlu imajı zedeleyeceği doğrultusunda, derneklerimizden görüşler ve yoğun talepler gelmesi nedeniyle,

3-Esasen KAF-KUR'un dernekler arası kurulun kendisine verdiği (...) görevler dışında, toplantıyı iptal etmek veya ertelemek gibi bir yetkisinin olmadığı da göz önüne alınarak, anılan toplantının aynı tarih, saat ve

yerde yapılmasına,

4- Ancak kurucuların müracaat süresinin, ortaya çıkan bu karışıklık nedeniyle toplantı gününe uzatılmasına karar verilmiştir." şeklinde değerlendirmesini bütün derneklere bildirdi.

Ardından "... Çok acele olarak yapılan bazı genel değerlendirmelerde: Tüzüğün çağdaş demokrasi anlayışlarına ters, katılımcılığı red eden, şubelerin yetkisine hiç bir insiyatif vermeyen, aşırı katı bir şekilde merkeziyetçiliği ön plana çıkaran bir tüzük olma niteliğinde olduğu..." şeklinde eleştiren İ.K.K.D, İ.K-A.K.D, Ş.E.K.V, Çardak K.D, Alan Vakfı imzalı faks geçildi. Sakarya K.K.D.'nin faksında benzer eleştiriler dile getiriliyor; "...bu tüzükle kurulacak olan merkezi dernek biçimsel olmaktan öteye gitmeyen, birlik sağlamaktan uzak, mevcut birliği de tehlikeye düşürecek bir takım sorunlara sebebiyet verebilecektir..." deniyordu. Toplantının ertelenmemesine duyulan tepki "...KAF-KUR kendisine yetki veren derneklerin önemli bir kısmının görüş, düşünce ve önerilerini hiçe sayarak, emirle tüzüğü kabule ve kuruluşa katılmaya zorlamaktadır..." şeklinde ifade bulan suçlamalara kadar gitti.

Birliğe ihtiyaç duyulan bir günde bölünmeye sebep olacak ve Dayanışma Komitesi'nin etrafında sağlanan bütünlüğün bozulacağı kaygıları her iki faksta dile getirildi.

Diğer ilgi çekici noktalardan biri de İçanadolu derneklerinden herhangi bir tepkinin gösterilmemesi; Kayseri, Sivas, Tokat, Turhal gibi derneklerin sessiz kalışlarıydı.

Tüzüğe yönelik tek objektif değerlendirmenin madde madde tahlilini ortaya koyan Yusuf Büyükbaşaran'dan gelmesi bir başka ilgi çekici noktaydı.

Yukardaki çelişkiler ışığında başlayan Kurucular Kurulu toplantısından ne kadar sağlıklı bir sonuç beklenebilirdi ? Tabanda oluşan birliğe rağmen yöneticilerin yüzeyselliği, olaylara statik bakış açıları ile sorunlar nasıl aşılabilirdi ? Tartışmalara yazışma yoluyla katılan birçok dernek ve vakıf

yöneticilerinin toplantıya katılmama tavırları gelecekte oluşmasını istedikleri bütünleşmeye ne kadar katkı sağlayabilir?

Birçok tepkiye rağmen Kafkas Derneği'ni kurma kararı alanların da şu anda katılmaya niyeti olmayanların da bu olumsuz durumu değerlendirmek, kendilerinden kitle tarafından beklenen ivedi bir görevdir. Hiç kimsenin bulunduğu konum itibarıyla önyargı ve sen-ben çekişmesiyle Kuzey Kafkasyalıların birliğe yönelik çabalarına engel olma hakkı yoktur.

Çok geniş tabanı içine alan bir yapı oluşturmak kadar, çabukluğu da önemlidir. Kuzey Kafkasya Kültür Derneği yöneticilerinin birlik olunması gereken birgünde nesnel olanı, toplumsal dinamizmi yakalama gibi bir zorunlulukları vardır.

Bu da ancak diyalogla mümkündür, dedi-koduyla değil. Derneklerde faaliyet gösteren genç dinamiğin homurdanmalarının, rahatsızlıkların artık duyulma zamanının çoktan geldiğine inanıyoruz. Onların kendi çabalarıyla ortaya koydukları eylemlerini sonradan sahiplenmekle bir yere varılmaz. Onlarla birlikte tavır koyabilmeyi gerektirir. Bugüne kadar Abhazya sorununda bu durum sürekli bir problem teşkil etmiştir. Bu durum tabanla iletişimde önemli işlevi olan gençliğin dikkate alınmayışından kaynaklanmaktadır. Daha geniş tabanlı örgülenmeden bahsedene- rin bu gerçeği artık görmeleri gerekiyor.

Aksi takdirde "Daha geniş katılımlı birlik" edebiyatının inandırıcılığı da kalmayacaktır.

Ankara Gazeteciler Cemiyetinde "Abhazya Sorunu" açık oturumunda Türkiye Gazetesi yazarı Dr Agah Oktay GÜNER, konuşmasını şu sözlerle tamamlamıştı: "**Davaları, yalnızca haklılıkları değil, o davaya inananların fedakarlıkları götürür.**"

Başta dernek yöneticileri olmak üzere, varolmalıyız diyen herkesin bu söz üzerinde düşünmesi dileğiyle...

* * *

R**ÖPORTAJ / MARJE**

Türkiye'de insanların akademik kariyerlerine göre değerlendirildiğini sanırım yadsıyanımız yok. İnsanların kader dedikleri şeyin kendi çabalarıyla biçimlenen yaşam şekli olduğunu kim inkar edebilir?

Fahri HUVAJ yaşamı boyunca hep öğrenci olmuş. 1946 yılında Antalya - Yeleme Köyünde doğmuş. Lise derecesinde iki, Üniversite lisans derecesinde iki ve master derecesinde bir diplomaya sahip olmasına rağmen bu yönünden çok Kuzey Kafkasyalılığı ve bu yöndeki çabalarıyla tanınıyor. Son zamanlarda Merkez dernek kurma çabalarında yoğun tartışmalar ve eleştirilere neden olan KAF-KUR'un Başkan Vekillliğini yürüten Huvaj, aynı zamanda A.K.K.K.D Başkanı. Geçmiş-günümüz-gelecek üçleminde Marje Dergisi'nin sorularını cevapladı. İlgiyle okunacağını umduğumuz bir söyleşi.

M— 1980 öncesi Fahri Huvaj ile sonrası arasında bir değerlendirme yapabilir misiniz?

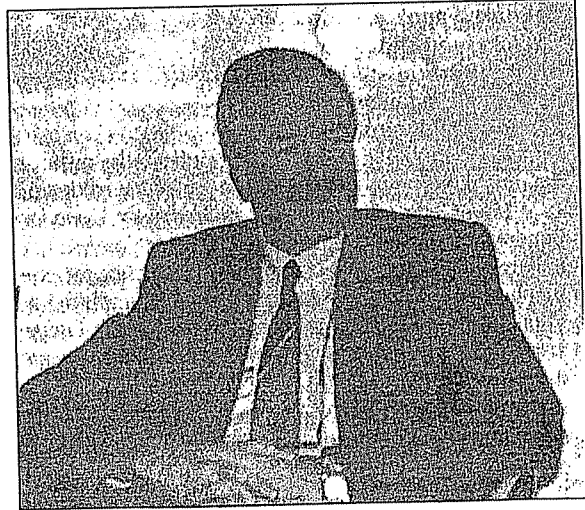
FH— 80 öncesi ve sonrası için ayırım yapmak zor. Ayrıca bir ayırım yapmak gerekirse 67 öncesi ve sonrası şeklinde yapmak gerekir. 67 öncesi hasbelkader bir Çerkes anne-babadan doğmuş olmaktan başka özelliği olmayan, Çerkeslik adına özelliği olmayan bir insandı Fahri Huvaj. Ama 67'den sonra hakaten Çerkeslik bilinci kazandı. Bu bilinç giderek gelişti, arttı. Ancak 12 Eylül birtakım çalışmaları kesintiye uğrattığı için aktivite anlamında elbette farklılıklar var. 12 Eylül öncesinde Çerkeslerin tek örgütlü kurumları derneklerde ve yayın çabalarına katılmasına rağmen 12 Eylül sonrası öğretmenlerin derneklere üye olamaması nedeniyle, yasal engeller nedeniyle aktivitesini eskiden olduğu düzeyde tutamadı. Geriledi, yavaşladı denebilir ama yine de kopmadı. Her an aktif olarak içinde bulunmadıysa da kendisine ihtiyaç duyulduğu her an göreve hazırды diyorum.

M— Peki 12 Eylül, gerek dernek bazında gerekse kendi bireyselliğiniz ve arkadaşlarınız bazında nasıl olumsuzluklar yaşattı?

FH— 12 Eylülde bireysel olarak bizim yaşadıklarımızı o kadar önemsememek gerekir. Ama toplumsal yansımaları olduğu için belirtmekte yarar var. 12 Eylülde ben askerden yeni dönmüştüm. Yeniden atanmamı bekliyordum. Türkiye'nin muteber vatandaşlarından biri sayıyordum kendimi. Askerin de, herhangi bir birimin de herhangi bir suçlama yöneltebileceğini düşünemiyordum. Ama 12 Eylülden sonra demek ki 10 yıldır yaptığımız çalışmalar birden değerlendirilmiş olmalı ki 10 yılın hesabı sorulmak istendi. Bu amaçla gözaltına alındık. Psikolojik işkence gördük denilebilir. Bir hafta süreyle hiç uyutulmadan aşağı yukarı hiç beslenmeden sürekli ve planlı biçimde sorgulanmak suretiyle 10 yılın hesabını sordular.

M— Sizinle birlikte başka kimler vardı?

FH— Özdemir Özbay'la ben belki aynı gece ama birbirimizden habersiz gözaltına alındığımızı daha sonra öğrendik. Bunun dışında gözaltına alınmalar oldu.

Şamil Jane gibi, Nihat Berzeg gibi. Bizde misafir kaldığı için Mehmet Uzun ve eşi. Ayrıca o dönemde yine İzmit'te, Gölcük'te ve muhtelif yerlerde dernek yöneticileri resmen yargılandılar. Mahkum oldular, hapis ve sürgün cezası yediler. Hiç de hakemedikleri halde. Böylesine baskılar kitleden bir korku, düş kırıklığı bir çözülme oluşturdu.

M— Çözülmeden bahsediyorsunuz. Burada bir konuya daha değinmek istiyoruz. 5 Kasım 1977'de derneklerarası toplantıdan çıkan gruba saldırıldığında, TSEY Mahmut'un ölümüyle sonuçlanan saldırıdan sonra 1977'den sonra örgütlenme ile ilgili bir çabanın verilmediğini görüyoruz. Hatta Türkiye'de kurulu dernekler bazında ele aldığımızda Mayıs 1990'a kadar bir adının atılmadığını görüyoruz. Bunu nasıl değerlendiriyorsunuz? İnsanlar neden çil yavrusu gibi dağılmak durumunda kaldılar?

FH— 1977'deki baskının, daha doğrusu saldırının, Tsey Mahmut kardeşimizi kaybedişimizin gerçekten kötü etkisi oldu. Belki o hareketin amacı da oydu. Yani "bunları korkutalım, dağıtalım" diye düşündüler belki de.

M— Bu saldırıyı sizce kim yaptı ?

FH— Hala o eylemin faili meçhuldür. Pekçok örgütlü, profesyonelce işlenmiş cinayetler bile ortaya çıkarılabilmişken o olay ortaya çıkarılamamıştır. Bunun bir provokasyon olduğunu düşünüyorum. Suçlama olanağımız yok, kanıtlarımız yok ama büyük olasılıkla bazı resmi güçlerin desteğinde bir grup yapmış olabilir veya resmi güçlerin doğrudan doğruya yaptıkları bir provokasyon olduğunu düşünüyorum. Aksi halde mutlaka faileri ortaya çıkarılabilirdi.

M— Peki "dağılmaya" gelelim. İnsanlarda inanmışlık yok muydu? O dağılma neden kaynaklandı?

FH— Çerkes halkı aslında muhaceretin başından bugüne hep baskılara uğrayarak, hep zarar görek, hep ezilerek, sürülerek doğal direnci önemli ölçüde kırılmış bir halktır. Bir defa bilinçli politik amaçlı iskan yöntemleriyle baştan doğal dirençleri kırılmıştı. Onan sonra ilk kültür uyuşmazlığından dolayı yaşam mücadelesi onları önemli biçimde duralatmıştı. Onun ötesinde bu dağılımlı yetmiyormuş gibi küçük bahanelerle yeni sürgünler, yeni tehcirler onları yıldırıyordu, savaştan savaşa koşturulmuşlardı. Onların getirdiği, savaştan usanmışlık, mücadeleden usanmışlık etkileri vardı. Bu arada dilini bilmediği bir halkın diliyle konuşmadığı için cezalandırılıyordu. "Vatandaş Türkçe Konuş" deniliyordu. Bütün bunlar birike birike Çerkes halkında bir teslimiyetçilik yaklaşımı belirdi. Ben önemli ölçüde ona bağlıyım. Bir umutsuzluk, yaratıldı Çerkes halkının üzerinde yıllardır. Verilen mücadelenin çok ciddi bir düzeye, boyuta gelmemesinin etkisi olarak bunları görüyorum.

M— Türkiye'den Kafkasya'ya giden ilk dar kadrodan birisiniz. Siz ve sizinle birlikte Kafkasya'yı görüp de yayınlarda gündeme getirenler, Kafkasya'dan övgüyle sözeden, olumsuzluklara hiç değinmeyen bir edebiyat biçiminiz vardı. Sonradan, böyle olmadığı, bir takım gerçeklerin saklandığı, ortaya çıktı. Hatta bazı insanların, çarpıtılarak yansıtıldığı şeklindeki suçlamalarıyla da karşı karşıya kaldınız. Bu dönemde gerçekleri saklama gereğinin nedeni neydi?

FH— Birşey saklamadık kesinlikle. Bunun altını çizmek istiyorum. Biz ilk defa 1978 yılında Kafkasya'ya gittik. Devlet örgütü olan Anayurt örgütünün konduğu olarak gittik. Bize bir program oluşturdular. O program çerçevesinde gezip gördüklerimizin hepsini yansıtık.

M— Olduğu gibi mi yansıtınız?..

FH— Evet, olduğu gibi yansıtık. Ama o dönemde orası o kadar kötü görülüyordu ki, bizim gördüğümüz iyi tarafların en ufağını bile yansıttığımızda abarttığımız düşünülüyordu. Bu yüzden tamamını -iyi yönlerini- yansıtamıyorduk. İyilikleri biraz daha azaltarak yansıtmaya çalışıyorduk. Çünkü bu kadarını söylersek kesinlikle inanmazlar, abartıyoruz diye düşünürler kaygısını hep taşıyorduk. Yani orası her bakımdan kötü olarak kabul edildiği için bizim anlattığımız ufak tefek iyilikler bile abartılıyor diye yorumlandı. Örneğin şunu da söylemişizdir biz, Türkiye'deki bir fabrikatör açısından olaya bakarsanız orası kötüdür, ama bir köylü, memur, işçi açısından bakarsanız ekonomik anlamda da orası daha iyidir tarzında bir değerlendirme yapıyorduk, ki bu doğrudu. Gizlediğimiz herhangi birşey söz konusu değil. Yani gizlediğimiz çok basit, çok anlamsız, çok ayrıntıya bağlı olan şeyler vardı. Diyelim ki tuvaletlerinin kötü olduğunu söylememiş olabiliriz.

M— Abhazya işgal edildiğinde Kaf-Kur Başkan Vekili olarak görev yapıyordunuz. Fakat Dayanışma Komitesi oluşturulurken o toplantıda Kaf-Kur olarak pasif kaldınız. Kaf-Kur üstlenmesi gerekeni üstlenmedi. Bunun nedeni neydi?

FH— Hayır bu pasiflik olayı değildi. Abhazya işgali ortaya çıktığında Kaf-Kur ve Ankara derneği son derece aktif yer almıştır. İlk bir hafta içerisinde çok yoğun bir şekilde mücadelesini vermiştir.

M— İlk haftayı sormuyoruz. Kabul ilk hafta yoğun çaba vardı, yükselen bir tansiyon vardı. Çok güzel gidiyordu. Ama İstanbul'da dayanışma komitesi kurulurken Kaf-Kur bazı noktalarda sınıfta kaldı gibi.. Çünkü siyasi boyutu üstlenmesi ve götürmesi gereken kurum olarak görülürken Komitede bile yer almadı.

FH— Yok. Öyle değerlendirmek bence doğru değil. Bir defa o toplantıyı Kaf-Kur tertipledi. Bir araya getirip bu sorunu tartıştıran Kaf-Kur'du. İkinci bir boyutu, Abhazya olayı bugün yarın bitecek bir olay

değildir. Kalıcı bir örgütlenmeye ihtiyaç vardır. Bunun için de merkezi örgütlenme gerekmektedir. İnfomal biçimde de olsa bir örgütlenme gerekmektedir. Bu görüşü de Kaf-Kur ortaya atmıştır. Hatta o zaman asla görevden kaçmadığımızı belirtmek için Ankara'nın merkez yapılmasını, merkez olarak göreve talip olabileceğimizi ancak diğer derneklerden ve kitleden ciddi katkılar beklediğimizi, o takdirde ancak mücadeleyi götürebileceğimizi ifade ettik. Ankara'yı önermemizin sebebi de daha önce yaptığımız kamuoyu yoklaması (özellikle Adapazarı Mitinginde) İstanbul'da bu işin kotarılmasının zor olduğunu belirtmişlerdi bize. Bunun üzerine İstanbul'a yüklemek istemedik. Yapamayacağı bir yükü yüklemek yanlış olur diye düşünüp Ankara'yı önermiş ve talip olmuştuk. Daha sonra dernekler bazında değil, belki bir toplumsal hareket olarak nitelenebilir, İstanbul'da daha büyük bir potansiyel var, ekonomik potansiyel var; dolayısıyla İstanbul'un bu işi kotarabileceği ifade edilince biz de tamam dedik. İster İstanbul, ister Ankara olsun farketmez, merkezi bir yapıya ihtiyacımız var ve o merkeze bağlı olmamız gerekiyor. Başka türlü bu işi kotaramayız dedik. Kaf-Kur'un onun dışında başka görevleri de var. Belki de Ankara merkez olsaydı ona ayrı, özel bir komite ayırmak durumundaydık. Dolayısıyla sadece Abhazya ile ilgilenecek bir komite oluşturuldu. Pratik Olsun diye de Atay Ceyişakar başkanlığında bir komite olsun şeklinde karar derneklerarası toplantıda çıktı(...) Bu anlamda ben bir pasiflik olarak görmüyorum. Tam tersine o işi bir uzman heyet olarak onlara verdikten sonra Kaf-Kur derneklerarası koordinasyon ve merkezi örgütlenme işine biraz daha fazla yönelebildi. Bir yandan Abhazya ile ilgili çalışmalarda Komite'nin emrine girdi, görev verildiğinde yerine getireceğini ifade etti, verilenleri yapmaya çalıştı; bir yandan da daha önce yaptığı merkezi örgütlenmeyi gerçekleştirmek için çabalarını sürdürdü.

M— Fakat bu çabalar son duruma göre bir tepkiye dönüştü. Bunu nasıl söyleyebiliriz ki? Şu anda mesela gerek Dayanışma Komitesi, gerekse İstanbul dernekleri ve Sakarya KK Derneği'nin merkezi örgütlenmede yer almamaları Kaf-Kur'un başarılı bir çalışma dönemi geçirdiğini değil, tersini gösteriyor gibi.

FH— Bu Kaf-Kur'dan kaynaklanan bir olay değil. Kaf-Kur başarısız bir çalışma yaptığı için ortaya çıkmadı bu. Derneklerimiz aynı düzeye gelemedikleri için bu sorunlar ortaya çıktı. Halbuki ciddi sorunlar yok hala. Ben bunların aşılabileceğine inanıyorum. Kaldı ki derneklerde istikrarlı bir yönetim geleneği yok. Bilgilendirme düzeyinde farklılıklar olabiliyor. Diyaloglarımız yeterli değil. Ve hepsi sanki sıfırdan başlayarak gelmek durumunda kalıyorlar. Bundan kaynaklanan bir olay bu. Değilse şu anki merkezi örgütlenmeye bu dernekler katılmıyorlar, bunlar muhalifler şeklinde bir yargı çıkarmak doğru değil.

M— Fakat şöyle bir durum söz konusu. Sakarya KK Derneği'nin çektiği faxta "Kaf-Kur'un emirle tüzük onaylatmaya çalıştığı" şeklinde bir suçlaması var.

FH— Doğrudur, bir takım suçlamalar var. Bir takım dedikodular malesef bizim toplumda etkilidir.

Ancak Adapazarı'ndaki arkadaşların neyin etkisinde kaldıklarını tam olarak bilemiyorum. Bizim Kaf-Kur'daki bazı arkadaşların şahsi tavırlarına tepki olarak değerlendirilebilir. Ama genel olarak Kaf-Kur'a tepki diye bir olay yok. Kaf-Kur'un başarısızlığı diye bir olayı da doğru bulmuyorum. Hoş, başarısız bulmuyorum derken, çok fazla şeyler mi yaptı? Hayır. Ama derneklerin kendisine verdiği görevleri yeterince yaptığı kanısındayım.

M— İstanbul'dan üç dernek, iki vakıf ve Sakarya KKD çıktıkları faxlarda, merkezi dernek için Kaf-Kur'un hazırladığı tüzüğü antidemokratik, aşırı merkeziyetçi, şubelere inisiyatif tanımayan bir tüzük olduğunu, bu koşullarda, bu yapılanmada yer alamayacakları doğrultusunda tepkileri de var. Siz bu eleştirileri nasıl karşılıyorsunuz?

FH— Bence önyargıdır. Tüzüğü incelediklerini zannetmiyorum. Bu suçlamaların hiç birini hakeden bir tüzük değil. Tam tersine etki ve yetkiyi mümkün olduğunca dengeli biçimde dağıtmayı amaçlayan hatta uygulama alanında şubelere veren, hiç üyesi olmayan bir merkezi yapı ortaya çıkarıyor. Hiç üyesi olmayan, bütün üyeleri şubelere ait, bütün gelirleri şubeler sağlıyor, gelirin verdiği yüzdelere ancak merkez işlerini yürütebiliyor. Merkezdeki insanları şubeler seçiyorlar. Merkezin herhangi bir başka gücü yok. Yani aslında deyim yerindeyse gerçekten demokratik merkeziyetçi işleyişi temel alan bir yaklaşımla hazırlandı tüzük. Yetkiler son derece dağıtıldı. Kaldı ki merkezdeki yöneticiler düzgün çalışmıyorlarsa, aksatıyorlarsa bile, tüzüğe bakarsanız, merkezin yapması gereken işleri şubelerin yapma yetkisi vardır. Çok yanlış değerlendirmelerdir onlar. Yalnız bu sizin bahsettiğiniz değerlendirmelerin hiç birisi bana yapılmadı.

M— Bu söylediklerimizin hepsini Kaf-Kur'a ve derneklerle çekilen faxlardan aldık efendim.

FH— Kaf-Kur'a gelen faxlarda bir takım suçlamalar var, bunlar eleştiri değil. Tüzüğün şu maddesi yanlıştır, şöyle olması gerekir, şu nedenle katılmıyorum diyen çıkmadı. Genelde karalamalar var, karalamalar eleştiri değildir, suçlamalar eleştiri değildir. Kaldı ki bunlar doğru da olabilirdi. Doğru bile olsa tavır yine yanlıştır, onların tavrı yine yanlıştır. Eğer eleştirilerinde haklı iseler, doğru söylüyorlarsa, bu kadar insan toplantıya katılıyor, gelirler eleştirilerin haklılıklarını burada ortaya koyar, ikna ederler insanları ve değiştirtirler. Zaten bizim hazırladığımız tüzük taslaktır. İnsanlar incelesinler, eksiklerini, yanlışlarını bulsunlar, düzeltsinler diye sunulmuş bir taslaktır. Bu tüzük çok kötü demek hiçbir şekilde anlam taşımıyor. Şu maddesi kötü, şu yanı kötü, şurası şöyle olmalı gibi ciddi bir çalışma yapılır da gelir ise, varsa yanlışları düzeltilebilir, antidemokratik yanı varsa -ki bence yoktur- düzeltilebilir, daha iyiye gidilebilir. Ama o insanlar tüzüğü yeterince inceleyemediler. Mesela bir tanesini söyleyeyim, burda ifade edildiği için belirtebilirim, "Efendim, merkez yürütme kuruluna, merkez yönetim kuruluna 26 maddede ifade edilen görevler, yetkiler verilmiş, şubenin görev ve

yetkileri 5-6 maddede bitiveriyor" gibi bir suçlama getirdiler. Doğrudur, 26-27 madde hakkaten merkez yönetim kurulunun çalışmaları anlamında sayılmıştır. Ancak bu herhangi bir yanlışlığa meydan vermemek için, akla gelebilecek herşeyi yazalım mantığıyla yazılmıştır. Artı, hiç dernekçilik deneyimi olmayan birileri seçilirse kazara merkez yönetim kuruluna, bu insanlar tüzüğe bakmak suretiyle ne zaman ne yapmaları gerektiğini bulabilsinler, bir klavuz olabilsin, bir program taslağı olabilsin anlamıyla da hazırlanmıştır tüzük. Artı, şubelerde merkezin yapamayacağı, şubelere özgü işler belirtildikten sonra, merkezin bütün yetkilerini ve görevlerini şubeler düzeyinde uygulamak, yerine getirmek gibi bir madde de vardır orada. Dolayısıyla, 26 madde merkez için varsa, 3 de kendi için vardır, şubenin yetkisi 29-30 maddeye çıkar. Bir daha 26 maddeyi tek tek sayıp dökmeye gerek yok. Ancak, öznel bir yaklaşım olunca, önyargılı bir yaklaşım olunca malesef bunları görme olanağı vermiyor.

M— Bir de merkezi örgütlenme konusunda gelen eleştirilerde, yani tepkilerde Abhazya'nın sıcak gündemini merkezi örgütlenmenin bölceği, başka bir yere dikkatleri çekerek soğutacağı şeklinde, yani Abhazya gündemine darbe vuracağı şeklinde eleştiriler de var. Bu konuda neler düşünüyorsunuz?

FH— Malesef en çok beni üzen suçlama budur. Oysa bu olayın gelişmesinde bunun tam tersi vardır. Hiç bir halkın mücadelesi örgütsüz yürüyemez. Örgütsüz mücadele mutlaka tıkanmaya mahkumdur ve başarısızlığa mahkumdur. Biz şu anda yasal olarak ciddi örgütlenme imkanlarından yoksun olduğumuz için, yasaların izin verebileceği ölçüde, informal biçimde, gayri resmi biçimde, organik olmayan biçimde böyle bir geçici, görelî örgütlenmeler yapmaya çalıştık. Kaf-Kur da böyledir, Dayanışma Komitesi de böyledir. Bunlar kalıcı örgütler değildir. Oysa Abhazya sorunu ve Kafkasya sorunu, Kafkasyalılar sorunu, dünyanın her yerinde, ciddi örgütlenmeyi gerektirmektedir. Abhazya sorununun çözülebilmesi, politik olarak, ekonomik olarak, askeri olarak çözülebilmesi, Kafkasya sorununun çözülebilmesi böyle bir kalıcı örgütlenmeden geçer. Bu örgütlenmeyi ne kadar çabuk yaparsak, Abhazya olayına o kadar fazla omuz verebiliriz, o kadar kolay çözebiliriz. Bu örgütlenmeyi ne kadar geç yaparsak Abhazya sorunu o kadar tavsar. Örgütlü güç olalım istiyoruz biz. Şu anda gündemde Abhazya olduğu için, Abhazya için örgütlü güç olalım diyoruz anlamına gelir. Bir sonraki aşamada Kafkasya için örgütlü güç olalım anlamına gelir. Bu bakımdan o suçlama son derece yanlıştır. İkincisi, Abhazya olayında yapılması gereken ivedi işleri yapmak üzere ve sadece bu işleri yapmak üzere bir komite görevlendirilmiştir. Abhazya olaylarını tavsatmadan bu komite yürütmeye çalışmaktadır zaten. Onun dışında Kaf-Kur, onu aksatmadan, yine onun emirlerine uymak da koşuluyla merkezi örgütlenmeyi sağlamaya çalışmaktadır. Asla onu zayıflatan bir olay değildir. Varsayalım ki böyledir, varsayalım ki bu çalışmalar Abhazya olayını ikinci plana itmektedir,

varsayalım ki zarar vermektedir -öyle değil ama, varsayalım ki öyledir- eğer öyle ise bunu bir an önce gündemden çıkarmak için çözmek zorundasınız. Sürüncemede bırakanlar Abhazya olayına zarar vermektedirler bence.

M— Bu harekete katılmayanlar, asıl zararı veriyorlar..diyorsunuz.

FH— Bence aynen öyledir. Bu harekete katılmayanlar, bir an önce bu örgütlenmeyi sağlamayanlar, bunu hep gündemde tutarak Abhazya olayına zarar vermektedirler. Eğer biz bunu İzmir toplantısında yapabilmış olsa idik, bugün Abhazya olayı çok daha iyi boyutlarda olabilirdi. Ya da Ekim ayındaki toplantıda yapabilmış olsaydık, yine bugün Abhazya olayı çok daha değişik boyutlarda olabilecekti. Bir haftada yapsak, yine Abhazya olayı için yararlıdır. Altı ayda yaparsak o kadar zararlıdır. Ne kadar geç bu örgütlenmeyi gerçekleştiresek, o kadar uzun süre gündemde kalacağı için, o noktada baktığımızda, yine Abhazya olayına daha çok zarar vermektedir. Demek ki örgütlenmeyi sağlayanlar Abhazya olayına zarar vermiyor, tam tersine örgütlenmeyi tavsatanlar, geciktirenler bence Abhazya olayına bilmeyerek zarar vermektedirler.

M— Şu anda durum, belirli bir noktada, bir tıkanma aşamasında. derneklerin bir kısmı katılıyor bir kısmı katılmıyor şeklinde bir görüntü var. Bu sıkıntıyı aşmanın yolu nedir?

FH— Şimdi aslında bu konuda olan şey bence şudur. Bazı derneklerimiz daha evvelki toplantılarda kendilerine verilen görevleri yapamamışlardır. Neden yapamadıklarına girmiyorum. kendi ihmallerinden dolayı yapamamış olabilirler, Abhazya'ya fazla yoğunlaştıkları için yapamamış olabilirler, yeni yönetime gelmiş oldukları için yapamamış olabilirler, bir şekilde yapamamışlar. Tabi burada kurumların devamlılığı ilkesi gözden kaçırılıyor malesef uygulamada

M— İstanbul Bağlarbaşı Derneği eski yöneticileri toplantıda delege olarak bulunuyorlardı, ama yeni yöneticileri yoktu.

FH— Hayır delege olarak bulunmuyorlardı. Onlar özel olarak, gözlemci olarak geldiler, derneği temsil etmiyorlardı. Dernek temsilcileri de bu işin ertelenmesini istedikleri için "ertelenmesini istiyoruz" diye mesaj göndererek gelmediler. Oraya gelmek istiyorum. Asıl yapılan yanlış odur. Şu yanlışın altını çizmek istiyorum. Eğer siz bir merkezi örgütü, diyelim ki Kaf-Kur'u, belli işleri yapmaya yetkili görüyorsanız, bu takım önerilerde bulunma hakkına sahipsiniz. Ama öneride bulunmak demek, mutlaka benim önerim kabul edilecek demek değildir. Öneri değerlendirilir, o yetkili kabul ettiğiniz kurum tarafından, kabul edilebilir, edilmeyebilir, değiştirilerek kabul edilebilir, bir karara dönüştürülebilir. Öneri budur. Ama siz önerinizi dikte ettirmek istiyorsanız, direktif anlamında veriyorsanız bu yanlıştır. Öneride bulundunuz, önerinizin cevabını beklemeniz gerekir. Başka birşey yapmaya gerek kalmadan önerinizin cevabını beklemeniz gerekir. Kabul edildiyse mesele yoktur. Edilmediyse önceki gibi elinizden geldiğince ayakta durmaya

çalışırsınız. Burada, özellikle İstanbul'daki arkadaşların yaptığı yanlış budur. Önce Kaf-Kur'a fax çekiyorlar, "toplantıyı erteleyelim" önerisinde bulunuyorlar. Bunu Kaf-Kur'un toplanıp, değerlendirip, karara dönüştürmesine fırsat kalmadan aynı öneriyi diğer bütün derneklere de faxlıyorlar. Ve Kaf-Kur neredeyse, öneri ile karşı tezini birlikte algılıyor, birlikte alıyor, aynı anda geliyor. "Böyle şey olmaz, toplantıyı zamanında yapalım" diyenlerle "erteleyelim" diyenlerin yaklaşımları birlikte geliyor Kaf-Kur'a. Ve Kaf-Kur karar veremez durumda bırakılıyor. Çünkü iki taraf kuttuplaşmıştır, toplantıyı yapmak isteyenlerle, ertelemek isteyenler oluşmuştur. Malesef orada olan olay da budur. Böyle olunca Kaf-Kur'un yaptığı öneri şu olmuştur. Her iki taraf toplantıya gelsinler, delegeleleriyle, gözlemcileriyle, her türlü imkanları ölçüsünde ne katabiliyorlarsa onlarla gelsinler; gerekçelerini anlatsınlar, onlar kendi istekleri doğrultusunda çıkartmaya çalışsınlar. Kaf-Kur bu durumda tarafsız kalacaktır. İki taraftan birini desteklemeyecektir. Kişisel görüşlerimiz ayrı olabilir ama, Kaf-Kur olarak biz, bunlardan herhangi birine katılmayacağız, tarafsız kalacağız dedik. Gerçekten, toplantının ertelenmesini isteyen arkadaşlar bu isteklerini daha evvel aldıkları karar doğrultusunda buraya temsilciler göndererek gelmiş olsalardı, belki kolay bir çözüm bulunabilirdi.

M— Bir uzlaşma bulunabilirdi diyorsunuz?

FH— Belki elde edilebilirdi de. Yani o karar bile çıkabilirdi. Niye çıkabilirdi? Hakikaten gerekçeye insanlar hak verebilirlerdi. Ben inanıyorum ki, örneğin İstanbul'dan derneklerimiz sekizer, onar kişilik temsilciyle katılabilmiş olsalardı ve burada gerekçelerini an-

latsalardı, yani başka yerlerden gelen arkadaşların katıldığı sıkıntıya, yolculuk sıkıntısına, özveriye onlar da katılmış olsalardı, daha bir saygın olurlardı ve daha bir ikna edici olurlardı. Ama bunlar "biz ertelenmesini önerdik, artık böyle çıkması gerekiyor, başkası olamaz" gibi bir mantıkla yaklaştıkları için tepkiler topladı. Bence ciddi yanlışlık burdan kaynaklanıyor.

M— İç Anadolu'daki derneklerin bu tartışmaların dışında kaldıklarını görüyoruz. Mesela Sivas, konya, tokat Turhal. Kayseri son anda bir gözlemci gönderdi, oda özel girişimler sonucunda. Bu durumu nasıl yorumluyorsunuz? Oralardan neden ses çıkmıyor?

FH— Öyle zannediyorum ki, İstanbul ve Kayseri arasındaki ilişkiler belki biraz daha fazla olabilir. Kayseri'den giden arkadaşlarımızın çoğu İstanbul'da yaşıyorlar. Şu anda İstanbul Bağlarbaşı yöneticileri de biraz onlardan insanlar ağırlıklı. Etkilenmişlerdir diye düşünüyorum. Başkaca bir art niyet düşünemiyorum.

M— Kayseri Derneğinin Kabardey'de gelişen olaylarda bir merkez olma gibi bir durumu vardı. Kaf-Kur'un Kabardey'deki kargaşa esnasında fazla etkili olmadığımı gördük. Bunu nasıl yorumlayacağız? Onların Kabardeyle direkt olarak diyalog kuralım şeklinde bir çabaları mı var? Özellikle kendilerini dışarıya mı itiyorlar?

FH— Zannetmiyorum. Bir defa Kabardey olaylarında Kaf-Kur çok ihtiyatlı davranmak zorundadır. Öyle olması da doğaldır. Mesela şimdi Oset-İnguş olayında da aynı ihtiyat vardır. Şu an Kaf-Kur diye bir olay yok ama olduğu zaman öyle davranmıştır. Burada iki kardeşin karşı karşıya gelmesi olayı söz konusudur. Hariçten gazel okuma şeklindeki bir müdahale doğru değildir. Sanki onların akli ermiyor gibi, onlara akıl verme şeklinde yaklaşım doğru değildir. Bu Kabardey için de böyledir, Oset-İnguş olayı için de böyledir. Ama özellikle o zaman Kaf-Kur Başkanımız Necdet Hatam Maykop'ta olduğu için doğrudan doğruya hep müdahale etmişizdir Nalçık'teki olaylara. Ama hep yaklaşımımız ihtiyatlı olmuştur. Görüşmeyi ön planda tutan, onlara itidal tavsiye eden, ilgilendiğimizi ifade eden bir yaklaşım içinde olmuşuzdur. Tabi Kabardey'deki olaylarla Kayseri'deki arkadaşlar daha yakından ilgilenmişlerdir. Çünkü o dönemde orda olan çok insan vardır Kayseriden. Dolayısıyla daha sıcak ilişkide bulunmaları doğaldır. Ama bence onların yaptığı yanlışlar da vardır o konuda. Yani diyelim, iktidar yanlıları ile muhalefet yanlıları belli anlaşmazlıklara düşmüşlerse bunlardan bir tarafı tutmaya kalkışmak yanlış olur. Daha uzun vadede olayı gözlemek gerekmektedir. Şenibe Yura benim çok saygı duyduğum, çok beğendiğim bir insandır. Ama bu Abhazya olaylarında koyduğu bazı sektör tavırlar yüzünden dünya kamuoyunda, özellikle Avrupa kamuoyunda Abhazya'ya destek anlamında zarar verdiği düşüncesindeyim. Yani böyle savaş çıgırtkanlığı gibi bir izlenim vermek çağımızda yanlış bir olaydır.

M— Ama aynı Şenibe Yura'nın başkanlığını yaptığı Kafkas Halkları Konfederasyonu Abhazya'da askerleriyle savaşıyor.

FH— Elbette, savaşıyor. Çok güzel şeyler

yapıyor mutlaka, ama barış sürecine sokulmaya çalışıldığı bir aşamada, yetkililerin, devlet yetkililerinin barışa yönelik çaba gösterdikleri bir sırada biz barış marş dinlemiyoruz, biz savaşıma devam edeceğiz tarzındaki bir yaklaşımın yanlış olduğunu ifade etmeye çalışıyorum. Kaldı ki bunu şimdiye kadar ifade etmedik, onlara da ifade etmedik. Burada, Kabardeylerin veya Dağlı Halklar Konfederasyonu'nun kendi sorunudur, çözmesi gerekir diye baktık. Ancak kişisel olarak tavsiyelerimizi iletmeye çalıştık. Onun dışında yine hariçten gazel okuma durumuna düşmemeye çalıştık. Belki, onun yaptığı iyidir tarzında bir tarafı destekleyen hareketler de olmuş olabilir. Ama bu merkezi yapıda onun etkisi olduğunru zannetmiyorum. Şu olabilir belki, Uzunyayla'da, Kayseri'de gerçekten bu Abhazya olayı ve anayurtla ilişkilerin gelişmesi oradaki halkı uyandırmıştır ve derneğe belki bir sempatiyle bakmaya başlatmıştır halkı. Bu sempatiyi dağıtmayalım, bu sempatiyi Kayseri Derneği olarak biz alalım, biz değerlendirelim gibi bir mantıkla hareket ediyor olabilirler. Merkez olmak istiyorlarsa, ben öyle birşey sezmedim ama, öyle bir şey istiyorlarsa bu mümkündür. Merkezin illa Ankara olması gibi bir olay söz konusu değildir. Eğer hakikaten bu işi Kayseri daha iyi organize edecekse, Kayseri de merkez olabilir. Bizim merkez konusunda bir şövenizminiz kesinlikle yoktur.

M— DÇB Abhazya, Adigey, Kabardey ve diasporadaki Çerkeslere yönelik bir tüzük hazırlamış, KDHK da diasporadan hiç bahsetmiyor. Kafkasya'ya yönelik bir çalışması var. Bu çerçevede değerlendirdiğimizde Kafkasya'da nasıl bir yapılanma, nasıl bir örgütlenme olmalı?

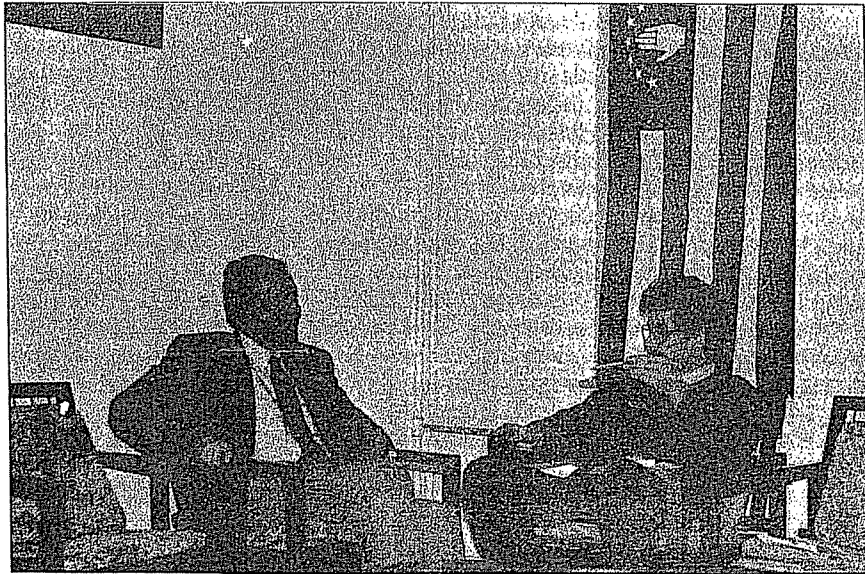
FH— Aslında Kafkasya'da, bizim Türkiye'de bildiğimiz, alıştığımız anlamda bir örgütlenme modeli yok. Belirttiğiniz gibi hem Dünya Çerkes Birliği Türkiye'de Çerkes kavramının kapsamı içerisinde değerlendirdiğimiz diğer halkları, anayurttaki diğer halkları, yani Osetleri, Çeçenleri, Dağıstanlıları dışta bıraktığı için eksiklidir. Tüzüğüne baktığınız zaman bir hayli eksik olduğunu görürsünüz, sanki geçici bir örgütmüş gibi bir algılama olabilir. Herkesi kucaklayan, temsil eden bir yapı malesef oluşmadı. Dağlı Halklar Assamblesi diye ortaya çıkan örgütte de muhacirettekiler, diasporadakiler hesaba katılmadığı için ciddi eksiklik vardır. Şimdi aslında bu şunu anlatıyor, bir arayış var, Kafkasya'da bir örgütlenme arayışı var. İnsanın kendi ülkesinde

bu türlü mücadeleleri gönüllü halk hareketleri biçiminde örgütlemesi yanlıştır. Aslında orada devletin bu işi örgütlemesini, devletin bu işe sahip çıkmasını dayatmak lazım bana göre.

Devlet, halkın kendi devleti ise, yöneticilerini kendi belirleyebiliyorsa, politikasına etki edebiliyorsa, o zaman dernekle böyle bir mücadeleye girmek doğru olmaz. Devleti bu mücadeleye sokmak lazım. Bana kalsa bu iki örgütün devlet düzeyine taşınmasının doğru olacağını düşünüyorum. Kafkas Cumhuriyetleri Parlamenterler Birliği gibi, Kuzey Kafkasya Parlamentosu gibi, Kafkasyalılar Parlamentosu gibi, hatta diasporadan da temsilcilerin katılabileceği böyle bir parlamenter düzeyde bir birlik sağlanabilirse, zannediyorum sorunları çözmek daha kolay olabilir. Hem kendi aralarında ortaya çıkabilecek olan ufak tefek anlaşmazlıkları çözmek daha kolay olabilir, hem de Abhazya sorununda olduğu gibi dış saldırılara karşı halkı ve devleti herşeyiyle harekete geçirmek bakımından daha kalıcı, daha kolay bir örgütlenme yapılmış olabilir.

M— Kafkasya'da sizin düşündüğünüz şekilde bir örgütlenme olabilmesi için diasporadaki Kuzey Kafkasyalıların nasıl bir yöntem izlemesi gerekir? Mesela özellikle Türkiye'de sağlıklı bir örgütlenme oraya önemli bir yansı getirecektir.

FH— Kesinlikle ben de aynı görüşteyim. Şimdi öyle oturup konuştuğunuz zaman herkes doğru söylüyorsa diyor, ya da doğruları düşünüyor, doğruları buluyor birey olarak. Ama bu işin çok zor olduğunu söylüyor. Yani 'Kafkasyalıların birleşmesi gerekir iyidir ama birleşemezler, birleşemeyiz' gibi bir yaklaşım. Bunu aşabilmenin yolu örneklemektir. Türkiye'de en çok bizim şansımız vardır zannediyorum ben. Yani birleşmeye örnek oluşturmak bakımından en büyük şans bizdedir, diye düşünüyorum. Çünkü Türkiye'deki bütün Kafkas kökenli insanları Çerkes potası altında birleştirebilmişiz, çok ufak tefek bir iki

istisna dışında. Türkiye'de Çerkeska denilen Tseye denilen o fişekli giysiyi, kalpağı giyen insanların hepsine Çerkes diyorlar. Abazasından Dağıstanına kadar, aradaki bütün diğer halkları da içermek suretiyle hepsine birden Çerkes diyorlar. Geniş anlamda Çerkes kavramını biz böyle kullanıyoruz. Bunu tek bir örgüt içinde birleştirdiğimiz takdirde, zannediyorum Kafkasya'ya daha etkili mesajlar gönderebiliriz. Bak biz yaptık, siz de yapın deme hakkımız daha çok doğar. Biz yapamamışken, onlara siz birleşin demek, tabi etkili olmaz, doğru da olmaz. O nedenle Türkiye'deki bu merkezi örgütlenmeyi çok önemsiyorum.

M— Biliyorsunuz Abhazya'yla ilgili miting kararı alındı İstanbul'da. Fakat İstanbul Valiliği 17. Madde'den yasakladı. Bir hukukçu olarak Türkiye'nin Çerkeslere bakış açısını, yani resmi düzenin Çerkeslere bakış açısını nasıl yorumluyor sunuz? Çok olumsuz bir karar olmasına karşın, Kaf-Kur'un da sesi çıkmadı.

FH— 17. Madde aslında, hükümete geniş hareket serbestisi sağlayan bir maddedir. Kanun da olduğu için de yasadışı birşeydir diyemezsiniz. Yasadışı ya da insan haklarına aykırı bir uygulamaya kılıftır aslında 17. madde. Yani hükümet bir takım kitlesel hakları kısıtlamak istiyorsa, sınımlanabileceği bir maddedir. Gerçekten hükümet o maddeye sığınmıştır.

M— Ama Çerkesleri bölücülükle suçlayan bir maddeyle yasaklaması önemli.

FH— O maddenin yapısı öyledir. Genel ahlaka, adaba, genel sağlığa, kamu düzenine, ülkenin birlik beraberliğine yönelik bir tehlike oluşturacak ise, öyle bir potansiyel taşıyorsa gibi ifadeler vardır orada. Bunlara sığınarak yasaklayabilirler, böyle gördük diyebilir, hiç böyle bir şey yoksa bile. İyi göremedi diye eleştiremezsiniz insanı, ben böyle gördüm diyerek yasaklamayı yapabilir. Böyle yapmıştır. Buna karşı da Kaf-Kur'un yapabileceği tepki, demokratik tepkidir zaten. Tüm derneklerden bunu kınayan mesajlar, faxlar gitmiştir yetkililere. Zannediyorum o tepkilerin etkisi de olmuştur. Mesajlarımız alınmıştır, hükümet düzeyinde. Ki ondan sonra hükümetle ilişkilerimizde nisbeten bir iyileşme de olmuştur. En azından görüşme olanağı, kabul etme olanağı bulabildik, yani bizi kabul etmelerini sağlayabildik ondan sonraki dönemde.

M— Ama o kabul etmeler, görüşme olanakları, mesela Başbakanla yapılan görüşme yine bir dayatma sonucu oluştu.

FH— Mutlaka öyle. Yani tek başına onun bir etkisi olduğunu söylemek mümkün değil ama, Türkiye'nin değişik illerinden, ilçelerinden bu yasaklama kararını protesto eden mesajların gelmesi de etkili olmuştur. Dışişleri Bakanıyla görüşmemiz olmuştur. Başbakanla onun dışında da görüşmeler olmuştur, bakanlarla görüşmeler olmuştur, milletvekilleriyle, partilerle olmuştur. Velhasıl onlara ulaşma imkanı sağlanmıştır. Ne tepki gösterilebilirdi? Yani diyelim ki bir izinsiz yürüyüş mü yapılabilirdi? Böyle bir şey yapmayı doğru bulmadığımız için yapmadık, onu belki de yapabiliydik ama biz tüm işlerimizin yasalar çerçevesinde olmasını istiyor idik. Bence o karar ke-

sinlikle yanlış bir karardı ve Türkiye'nin Türkiye'deki Çerkes halkına sıcak bakmadığı bir sırada geldi. Oysa daha önce Adapazarı'nda yapılan mitingi gördüler. Her fırsatta yinelenen şey zaten odur; bizim Gürcü halkıyla gerek burada, gerek Kafkasya'da herhangi bir sorunuz yoktur. Bizim bir tarafı Gürcü bir tarafı Çerkes olan arkadaşlarımız vardır. Gürcü gelinlerimiz, damatlarımız vardır. Halkın halka düşmanlığı asla söz konusu değildir. Ancak bir takım politikaların, yönetimlerin, taktiklerin yanlışlıkları söz konusudur. İstanbul'daki bu miting yapılabilmiş olsaydı herhangi bir sorun çıkmazdı. Hükümetin gösterdiği gibi, Gürcüler de böyle bir tepki gösterirler gibi, böyle bir gerekçe zannediyorum göstermişlerdi. Asla doğru değildi. Bence hükümet onu yasaklamakla çok şey kaybetmiştir. Demokratik haklara başta belirttikleri kadar saygılı olmadıklarını göstermiştir, demokrasiyi o kadar içlerine sindiremediklerini göstermiştir. Türkiye'de hala, tek uluslu, resmi ideoloji doğrultusunda bir yapıyı aşamadıklarını göstermiştir. Demokrasi imajı veriyorlardı, bu imaj önemli ölçüde zedelenmiştir bana göre. Bu toplantı mutlaka yaptırılmıyordu.

M— Çerkeslerin Türkiye'de, şimdiye kadar ivme kazanamayan ulusal-kültürel kimlik mücadelesi, Abhazya sorunu ile farklı bir boyuta ulaştı. Çerkeslerin ulusal-kültürel kimliğinin tanınması konusunda sizce nasıl bir yöntem izlenmeli?

FH— Bu bizim sorunumuz olduğu kadar, hatta bizim sorunumuz olmaktan çok Türkiye'nin sorunudur. Yani demokrat bir Türkiye, demokratikleşmiş bir Türkiye imajının gereğidir artık bu. Türkiye'de Çerkes halkının kimlik cüzdanlarında «Çerkestir» yazılmasının çok fazla pratik faydası yoktur. Yani bu Çerkesleri asimilasyondan kurtarmaz. Bir kültür asimilasyonu alabildiğine gider, hatta hız bile kazandırabilir. Ama Türkiye'ye çok şey kazandırır. Türkiye gerçekten şovenist bir yapıda olmadığını, gerçekten çağdaş anlamda demokrat bir devletin görüntüsünü verebilir ki, Türk-Dünya ilişkisi açısından çok önemli bir imajdır. Bu imajı vermeye çok çalışmaktadır Türkiye. Ama bunu henüz başarabilmiş değildir. Öyle bir karar Türkiye için yararlıdır Çerkeslerden önce. Bana göre Türkiye'de bu hak verilse de verilmesede Çerkesler kendi etnik kimliklerine sahiptirler ve onların sorunlarının çözümü de zaten anayurttur. Anayurt dışında çözüm yoktur. Çözüm var gibi görenler varsa yanılıyorlar. Olsa bile bu geçici, göreceli bir çözümdür. Nihayet buradaki Çerkes ömrünü birkaç sene uzatmaktan başka bir işe yaramaz. Ama bu yapıyı anayurda taşıma imkanı olursa, buna Türkiye katkıda bulunursa zannediyorum bu hem Türkiye'nin lehinedir, hem Çerkes halkının sorununun kesin çözümü budur. Bunda da Türkiye'nin bir zararı yoktur. Türkiye, Türkiye'deki Çerkesleri Çerkes olarak kabul ederse, onların sorunlarının çözümüne yardımcı olursa Kafkasya'da gerçekten Türkiye'nin dostu bir kitle, yapı oluşturabilir. Dünyanın her yerinde her ülke dost arar. Çerkesler çok büyük potansiyel bir dosttur. Bunu Türkiye'nin değerlendirmesi gerekir. Çerkesler

açısından bakılırsa, tabi bunu halkın özellikle gerekli görmesi önemlidir. Halk, Türkiye'de bizim etnik kimliğimiz tanınmalıdır noktasında birleşip de kararlı olursa, parlamento düzeyinde belki bunu dile getirmek, savunmak gerekebilir. Demokratik platformlarda savunmak gerekebilir ve etnik kimlik böylece tescil edilebilir.

M— Parlamentoda bunu savunmak için nasıl bir çalışma yapılabilir? Partileşme mi yoksa partilerde yer alma şeklinde mi?

FH— Şimdiye kadar Çerkeslerin ayrı bir siyasal hareketi olmamıştır. Yani Türkiye'de 1908 yılından sonraki mücadele ele alınsa bile, o günden bugüne bütün mücadeleler Türkiye'nin çıkarlarını korumayı amaçlamıştır. Çerkes hareketi yoktur. Çerkeslerin menfaatini korumayı amaçlayan türde veya Türkiye'nin zararına rağmen Çerkeslerin yararını amaçlayan bir hareketleri olmamıştır. Ethem hareketi dahil. Yani kim ne yaptıysa Türkiye'nin menfaati için yapmışlardır. Şimdi özellikle Abhazya sorunundan sonra hükümetin bu olaya yaklaşımının yanlışlığından dolayı bence Çerkes halkında siyasal bir güç olmanın gerektiği kanısı uyanmaya başlamıştır. Bu uyanış, bu yaklaşım belki bir partileşmeyi, belki bazı partilerde bütünleşmeyi getirebilir. Ya da partilerden bağımsız adayların parlamento sokulması gibi bir çözüm formülü getirebilir. Yani bunu şu anda bilemeyiz ama herbirimizin istediği gündür. Hiç parlamento girmeden de o doğrultuda mücadele etmek mümkündür. Ama şu anda biz o düzeyde bir örgütlenme aşamasında değiliz. Bana göre kültürel düzeyde bir örgütlenme aşamasındayız. Ama önemli ölçüde bu, demeklerimizin güç birliği yaparak daha geniş kitleyi kucaklayarak ciddi bir örgütlenme içerisinde halkın ulusal bilincini geliştirerek bir siyasal yapılanmaya geçiş mümkündür. Kültürel bir zemin oluşturulmadan, ortak zemin oluşturulmadan siyasal bir yapı kurmak veya kurulsu bile başarıya ulaştırmak mümkün değildir.

M— Özellikle derneklerde dönüşü savunupta dönmeyenler suçlanır. Sizin için de aynı şey söz konusu. Fahri Huvaj Kafkasya'ya ne zaman dönüyor?

FH— Şimdi bu SSCB dağılmadan önce sosyalist koşullarda getirilen bir suçlamaydı. "Orası kötü, bunlar yalan söylüyorlar, gizliyorlar" önyargısının getirdiği bir suçlamaydı. "İyiye neden kendileri dönmüyorlar" diyorlardı. Aslında biz 1978 yılında dönmeye karar verdik. Resmen elçiliğe başvurduk o tarihlerde, gençtik. Aile sorunlarımız o kadar yoktu. Oradaki çalışma düzenine adapte olma şansımız çok daha kolaydı. Mümkün olmadı malesef. Çok kısa bir süre sonra 12 Eylül gelince ilişkilerimiz koptu. SSCB belki Türkiye ile arasını iyi tutmak için olabilir, bizim müracaatlarımızı hep askıya aldı ve sonuçsuz kaldı, gidemedik. Şimdi koşullar değişmiştir. Artık orası iyi kötü deme şansımız yok. Herkes gidip görüyor, iyi mi kötü mü karar verebiliyor. Orada koşullar güçleşti, kapitalistleşti. Kapitalist koşullar acımasızdır. Halk tabiri ile "orman kanunu"nun geçerli olduğu alanlardır aslında. Gücü yeten için kapitalist koşullar iyidir. Gücü yetmeyen için son derece zor

koşullardır. İki-üç seneye kadar emeklilik hakkım var. Bu durumun bana sağlayacağı hakları almada gitmek benim açımdan, gelecek açısından, çocuklar açısından riskli bir olaydır. Buna hakkımın olmadığını düşünüyorum. Buna rağmen ben illa emekliliğe kadar gitmeyeceğim diye bir şartta koymuyorum önüme. Gerçekten oluşturacağımız merkezi yapı veya yapılar benim oraya gitmemi daha yararlı ve gerekli görürlerse ben gitmeye hazırım. Böyle bir yapı oluşsun, böyle bir yapı görev versin, her zaman görev almaya hazırım. Son yıl bile kalsa gitmeye hazırım. Ama inanıyorum ki böyle bir yapı böyle bir mantıksızlık da yapmaz. İki üç yıl emekliliği kalmış bir insanın haklarını tepik oraya göndermez diye düşünüyorum. Buna rağmen gerekirse gitmeye hazırım. Şimdi olağan koşullar sürerse benim oraya gitmem zannediyorum 1996 sonlarında ancak gerçekleşebilir. Emekli olduktan sonra bir yıl daha beni burada görürlerse suçlamaya hakları vardır.

M— Dergimize herhangi bir eleştiriniz var mı?

FH— Yok, herhangi bir eleştirim yok.

M— Nasıl bir yayın olmalıydı?

FH— Bence demokratik bir platformun ürünü değil. Marje profesyonelce bir yaklaşımla çıkartılmış bir dergidir. Onu kimsenin eleştirmeye hakkı yoktur. Beğenen alır, beğenmeyen almaz. Bu derneği temsil etmiyor. Belirli bir kitleyi temsil etmiyor.

M— Sanırım Marje'de çıkan bazı yazılar yüzünden eleştiriler almışsınız, öyle bir şey var mı?

FH— Evet. Zannediliyor ki, Marje'yi çıkaran arkadaşlarla benim yakınlığımdan dolayı Marje'de yazılanları ben yazdırıyormuşum gibi, destekliyormuşum gibi bir anlayış var. Böyle suçlamalar aldım. Ama böyle değil kesinlikle. Ne çıkarıldığından habirim vardı, kimse bana sormadı. Görev alır mısın diyen de olmadı, gerekmiyordu zaten. Hiç bir katkı yok. İyisiyle kötüsüyle Marje onu çıkaran arkadaşlarındır. Ama ben merakla, ilgiyle okuyorum. Genel olarak konumuzu gündemde tuttuğu için, canlı tuttuğu için bütün yayın organlarımızın desteklenmesi gerektiğine inanıyorum.

M— Okuyucuya son mesajınız?

FH— İnsanın kendisini bir yere ait hissetmesi, bir halka, ulusa ait hissetmesi çok önemli bir ihtiyaçtır. Bizim bu ihtiyacı duymamız önemli ölçüde törpülenmiş, bu hissi duymaktan uzaklaştırılmış bir halkız. Buna ihtiyacı ön plana çıkarmamız gerekiyor. Ve de gerçekten anayurt dışındaki bir yerde bizim ulusal-kültürel değerlerimizle yaşama şansımız yoktur. Bunu hiç gözden uzak tutmamak durumundayız. Bilgimizi, becerimizi, ekonomik, teknolojik potansiyelimizi öncelikle anayurtta değerlendirmenin yollarını aramak durumundayız. Bir an önce oraya gitmenin mücadelesini vermek durumundayız. Bunu en sağlıklı ve en hızlı biçimde nasıl gerçekleştirebiliriz. Hep bunun hesabını yapmalıyız. Buna çözüm bulmalıyız. Buna katkıda bulunacaklarına inanıyorum, Marje okuyucularının.

M

ELEŞTİRİ VE TEŞEKKÜR

Sayın Marje Dergisi Yöneticilerine,

Büyük emek ve çabalarla çıkartıp, bizlere ulaştırdığınız Marje için sizlere gönülden teşekkür ederim.

Marje'nin başarılı çizgisini daha da geliştirerek zaman içinde mükemmeli yakalayabileceğine inanıyorum. Böyle bir başarı yakalamanın yolu, bilindiği gibi ekipte çalışan her elemanın işini çok ciddiye almasından, yazdığı her satırın bilinç ve sorumluluğunda olmasından geçmektedir. Kitabımın tanıtılması ile ilgili olarak Sayın Çetaw İbrahim tarafından kaleme alınan yazıyı okurken bunları düşünüyorum. Çetaw İbrahim dikkatli ve yetenekli bir arkadaşımız. Kitabımın tanıtılması ile ilgili yazısındaki özensizliği bu nedenle anlamakta güçlük çekiyorum. Çetaw İbrahim "KARAÇAY MALKAR HALKININ BİRİNCİ KÜLTÜR FESTİVALİ ÜSTÜNE" adındaki kitabımın adını "KARAÇAY BALKAR HALKLARININ BİRİNCİ KÜLTÜR FESTİVALİ" olarak değiştirmekle başlıyor işe. Bu kadarla da kalmıyor, yazısını okudukça anlıyorum ki Çetaw İbrahim kitabımı okumamış bile.

Şayet, okumuş olsaydı 10. sahifesindeki "Önce herhangi bir yanlış anlamaya meydan vermemek için bir noktanın açıklanmasında yarar var. "Karaçay Malkar Halkı" iki ulustan sözediliyormuş gibi bir çağrışım yaptırabilir. Hemen belirtmeliyim ki Karaçaylılarla Malkarlar aynı dili konuşan, aynı kökten gelen, aynı kaderi paylaşan tek ulustur." satırlarını görecektik ve "Söz Karaçay Balkar halklarından açılmışken" satırlarını yazmayacak, okuyucuları iki ayrı ulus varmış izlenimine düşürmeyecekti.

Sayın Çetaw İbrahim kitabımı okumuş olsa idi, sonuna eklenen kaynakçadan, master tezleri ve yabancı kaynaklar okunarak, sindirilerek, kitabın kaleme alındığını her satırının bilimsel gerçeklere dayandırılmış olduğunu görecektik ve beni Karaçay Malkar Halkının Kuzey Kafkasyalı kimliğini geri plana itip, Türk kimliğini öne çıkarmakla suçlamayacaktı.

Evet, Karaçay Malkar Halkı bu ad ile ve bugünkü kimlikleri ile dünyada Kuzey Kafkasya'dan başka hiç bir yerde yaşamamışlardır. Kuzey Kafkasya Kültür Mozayisinin özgün bir parçasıdır. Varoldukları toprakların gelmiş geçmiş kültürlerinden etkilenmiş ve gelmiş geçmiş tüm o kültürleri derinden etkilemişlerdir. Bilindiği gibi etkileşim karşılıklı bir olgudur. Eğer Çerkez Kavramı tüm Kuzey Kafkasya Halklarını içine alan geniş bir kavramın adı ise, Evet, Karaçay Malkar Halkı da Çerkezdur.

bilindiği gibi: Alanlar, Kıpçaklar, Hunlar Karaçay Malkarlıların tarihsel atalarıdır. Karaçay Malkar Halkı, Alanlar dolayısıyla Asetinlerle, Hunlar dolayısıyla Macarlarla, tüm tarihsel ataları dolayısıyla Türk dünyası ile soy akrabasıdır. Bu yüzden Macarlar, Asetinler ve Türkler Karaçay Malkarlılara sempati beslemekte, Karaçay Malkar Kültürü Türkologların ilgisini çekmektedir. Bu doğaldır.

Herşeye karşın Sayın Çetaw İbrahim'e teşekkür borcum olduğunu düşünüyorum. Gerek Kafkasya'da, gerek Türkiye'de, açıktan, ya da el altından, Adige şövenizmi yapan, sırf farklı soydan oldukları için Karaçay Malkar Halkını yoksamaya çalışan, Kuzey Kafkasya'nın bütünlüğünün, geleceğinin, bir anlamda varoluş yokoluşunun gündeme geldiği şu günlerde bile, iflah olmaz şövenistliklerini ısrarla sürdürenlere karşı, Çetaw İbrahim'in, Karaçay Malkar Halkının Kuzey Kafkasya Kültür Mozayisinin ayrılmaz bir parçası olduğunu vurgulayan duyarlılığı çok yerindedir. Teşekkürler Çetaw İbrahim.

9 Aralık 1992

Dilber Kaşay

KAFKASYA UÇURUMUN KENARINDAN DÖNDÜ

Kasım ayı başından beri Kafkasya'dan gelen haberlerle hop oturup hop kalkıyoruz. İnguş-Asetin toprak anlaşmazlığıyla başlayan çatışmalar Kafkasya'yı içinden çıkılmaz bir savaşa sürüklüyordu neredeyse.

Rusya Federasyonu askeri birliklerine karşı cephe oluşturan Çeçenistan'ın 17 Kasım'dan itibaren askerlerini geri çekeceğini açıklamasıyla geçici de olsa rahatladık.

Bilindiği gibi Rusya Federasyonu askeri birliklerinin K.Osetya'dan sonra, çatışmaları tamamen durdurmak amacıyla İnguş topraklarına girmesi ve Bağımsız Çeçen Cumhuriyeti Devlet Başkanı Cahar Dudayev'in, topraklarının ihlal edildiği iddiasıyla bölgeye askeri yığınak yapması gerginliği kısa sürede tırmandırmıştı. İnguş-Asetin toprak anlaşmazlığının sona erdirilmesinin ardından Rus Birliklerinin de bölgeyi terkedeceği açıklaması yükselen tansiyonu geçici de olsa düşürmüştür.

Ancak çatışmalar ile birlikte ortaya çıkan sorunların büyüklüğü, bu sorunların çözümünde ortaya çıkacak statü boşluğu, İnguş-Asetin toprak anlaşmazlığının kolayca çözüme kavuşturulamayacağını ortaya koymaktadır.

Geçtiğimiz yıl Çeçen Cumhuriyeti bağımsızlığını ilan ettiğinde aynı parlamentoda temsil edilen ve Çeçenlerin bir kolu olan İnguşlar bu kapsam dışında tutulmuştur. Dolayısıyla bugün İnguşlar bir statü boşluğu içindedirler. Ne Bağımsız Çeçen Cumhuriyeti içinde, ne de Rusya Federasyonu "birlik anlaşması" içinde yer almaktadırlar. Çeçenistan içinde şu anda temsil edilmedikleri gibi aralarında resmi bir sınır da oluşturulmamıştır. Bu durumda ortaya çıkan sorun, toprak sorununun çözümünde İnguşların ne şekilde temsil edileceğidir.

K.Osetya Cumhuriyeti, Rusya Federasyonu'na bağlıdır. Diğer tarafı, İnguşlar olarak kabul etsek, resmi temsilcileri yoktur. Çünkü İnguşların resmi bir seçimle iş başına gelmiş hükümet ve devlet organları yoktur. Diğer taraftan, İnguşları temsilen Bağımsız Çeçenistan Cumhuriyeti görüşmelere katılsa, Rusya Federasyonu Çeçenistan'ın bağımsızlığını tanımadığına göre "taraf" olarak kabul etmeyecektir.

Geriye bir seçenek kalıyor, o da Rusya Federasyonu'nun toprak anlaşmazlığına tek taraflı çözüm getirip bunu zorla İnguş tarafına kabul ettirmesidir ki, bu en tehlikeli yaklaşımdır. Çözüm yerine çözümsüzlük getirecek, sorunları daha da büyütecektir.

Yapılacak görüşmelerde İnguş tarafının resmi olarak temsil edilmesi için serbest seçimlere gitmesi ve temsilcilerini seçmesi gerekir. Bu durumda da Çeçenistan, İnguşların kendisinden ayrılmasını istemeyecektir. Görüldüğü gibi bu problem, çok bilinmeyenli denklem gibidir. Ve uzun süre çözümsüz kalacağına benzer...

Bu sorunun çözümünde kilit durumunda olan K.Osetya'dır. Kargaşayı büyütmeden ve sırtını Rusya Federasyonu'na yaslamadan Kafkasya'nın genel çıkarlarını göz önünde bulundurarak fedakârlık yaptığı takdirde, Rusya Federasyonu buna uymak durumunda kalır.

Bütün bu statü kargaşası bir yana en acil

işlerden biri, çatışmalarda kısa sürede evsiz barksız kalan, yakınlarını kaybeden, aç, hasta, yaralı olan gerek İnguş, gerekse Asetin halklarının yaralarını sarmaktır. Kış şartlarında her iki tarafın insanları açıkta kalmışlardır. G.Osetya'dan Kuzey'e sığınan insanlardan dolayı zor durumda olan K.Osetya Cumhuriyeti bu çatışmalarla iç bölgelere sığınan insanlardan dolayı zor durumdadır. Aynı şekilde köylerini terkedit iç bölgelere sığınan İnguş halkı Nazran kentinin meydanında toplanmış, zorunlu ihtiyaç maddelerinden yoksun halde yardım eli uzatılmasını beklemektedir. Her iki halkın yaralarını sarmak gerekir.

Rusya Federasyonu tarafından bölgeye tayin edilen Olağanüstü Hal Valisi Sergey Şahray'ı oldukça zorlu bir görev beklemektedir. Toprak anlaşmazlığının çözümünde izlenecek yol, çözüm önerileri, bölgede tesis edilecek barışta önemli rol oynayacaktır.

Türkiye'de yaşayan biz Çerkesler için bu ve buna benzer olaylar büyük üzüntü kaynağıdır. Asırlarca yan yana yaşamış, aynı kaderi paylaşmış Kafkas halklarının gelecekteki ilişkilerini, bölgedeki çıkarlarını, nüfus oranlarını düşünmeksizin düşmanlarımızın işlerine çanak tutarcasına silaha sarılmaları, gerekçe ne olursa olsun kabul edilemez.

İnguş ve Asetinler arasında anlamsız bir toprak anlaşmazlığı yüzünden binden fazla insan hayatını kaybetmiş, komşu kardeş halk olmanın bütün bağlarını zayıflatmış, Kafkasya'da birlik duygu ve düşüncelerini zayıflatmış, bölgeye hakim olmak isteyen güçlere müdahale imkanı verilmiştir. Umarız çatışan bu iki halk gibi Kafkasya'nın diğer halkları da gereken dersi çıkarmış olsunlar. Daha nice olaylara gebe olan Kafkasya'da buna benzer tutumlardan kaçınınsınlar. Silaha sarılmak yerine barışçı yolları kullansınlar.

ABHAZYA'YA YARDIM NE DURUMDA!

Abhazyia işgale uğradıktan sonra Türkiye'de yaşayan Çerkeslere göre başarılı sayılabilecek düzeyde insani yardımlar toplanmış ve yerine ulaştırılmıştır. Ancak nasıl değerlendirsek değerlendirelim yaptığımız bu yardımlar Türkiye'deki örgütlülüğümüzün altında gerçekleşmiştir. İlk heyecan ile toplanan yardımların arkası gelmemiştir. Hala Abhazyia'da tek tüfek ile savaşan insanlarımız var. Yaklaşan kış şartlarında gereken gıda ve

giyim eşyaları, ilaç gibi sıkıntılar devam ediyor.

Türkiye'deki dernekler yapılan yardımlarla üzerine düşen görevi yerine getirdiğine inanıyorsa, vicdanını kandırıyor demektir. Abhazyia yardım komitesinde yorgunluk başgöstermiştir. Komitede görev yapan insanların inanılmaz bir performans göstermişlerdir, ama yetersizdir. Bütün işleri, Abhazyia Yardım Komitesinden beklemek yanıhtır, komiteyle yetinmek de!..

Kafkasya'da Abhazyia konulu büyük toplantılar yapılmıştır. Ancak diasporada bu tür toplantılar yapılmamıştır. Türkiye, Suriye, Ürdün, İsrail, Almanya, Hollanda ve Amerika'daki dernek ve kuruluşlar biraraya gelmeli, yapılacak insani yardımları ve izlenecek politikaları gözden geçirmeliler. Abhazyia'nın bağımsızlığı yolunda yapılması gereken işleri bir programa bağlamalıdır.

Gürcistan cephesi çok büyük güç kaybetmiştir. Sohum'da kendisinin bombalandığı, yerle bir ettiği kentte abluka altında kalan Gürcü askeri iyice bunalmıştır. Şevardnadze'nin sesi soluğu kesilmiştir. Batıdan umduğu desteği görememiştir. Halk büyük sıkıntı içindedir. Abhazyia'yı işgal ederek Gürcistan halkının içinde yaşadığı sosyo-ekonomik problemleri örtmeye çalışan Şevardnadze'yi de Gamsahurdiya'nın akibeti beklemektedir.

Bütün bu avantajların yanında, iki önemli faktör Abhazyia'yı zor durumda bırakacaktır. 2-3 Kasım tarihinde Rusya Federasyonu'na ait 600 vagonluk cephaneye Gürcü yönetimi tarafından el konması, yerine konması için çok sert bir şekilde Rusya'nın uyarısına rağmen olayın örtbas edilmesi, arkasından Rus birliklerinin Abhazyia'dan çekilme kararı, Abhazyia'nın kapalı kapılar ardında Ruslar tarafından Gürcistan'a pazarlandığını açıkça ortaya koyuyor. Bu aynı zamanda Kafkasya'da başlayan bağımsızlık hareketlerini Rusya ve Gürcistan tarafından engellenmesi, bölgede bu iki devletin hakimiyetini tesis etmek yolunda atılmış ortak bir adım olduğu savını güçlendirmektedir.

Çok yakında Kafkasya'nın bir başka bölgesinde bir çatışma çıkarsa Rusya Federasyonu bütün olaylara hakim olmak adına Kafkasya'nın tümü üzerine giderse şaşırmayalım. Çünkü Rusya için Kafkasya, kontrolü elden bırakılmayacak kadar stratejik öneme sahip bir bölgedir.

Derginiz MARJE sizlerden gelen mektupları yorumsuz yayınlamaya devam ediyor. Bu sayıda ikinci muhacereti yaşayan Avrupa'daki Çerkeslerden Recep Çelikkanat'ın Stockholm'den yazdığı mektubu yayınlıyoruz.

MARJE'mizin yayın kuruluna,

Sürgünde yaşayan Kuzey Kafkaslıların sesi olacak, profesyonel bir derginin yayın hayatına başlayacağını duyduğumda çok sevinmişim, ilk tanıtım sayısı elime geçtiğinde hüsrana uğradım. «Profesyonel ve iddaalı olarak çıkan bir derginin düzeyi bümü olacaktı» diye kızmıştım. Daha önce, değişik periyodik aralıklarla dernekler tarafından çıkarılan Yamçı, Nartların Sesi, Nıboğ, Kafdağı gibi dergilerin de gerisinde bulmuştum. Abone olmaktan dahi vazgeçmişim ki elime üçüncü sayısı ulaştı. Marje'nin üçüncü sayısı, tanıtım sayısından tamamen farklı, düzeyi ve çizgisi gerçekten çok ileri bir düzeyde mükemmel bir dergi. Dergiye emeği geçen tüm arkadaşları içten kutlarım. Dergiyi baştan sona kadar elimden bırakmadan okudum.(...)

Arkadaşlar, son günlerde güncel ve hayati önem taşıyan, Abhazya'daki olaylar ve onun yansımaları olan diğer Kuzey Kafkas Cumhuriyetleri ve Türkiye'deki gelişmeler ve olayları da içeren bir özel sayının çıkartılmaması büyük eksiklik.

Abhazya'nın işgali ile hızlanan gelişmeler beni, hem çok üzdü hem de çok sevindirdi. Yaşadığım üzüntüyü ve sevinci tüm Kuzey Kafkasya Kökenli insanlar da yaşıyorlardı. Anavatinımız Abhazya'nın emperyalistlerin uşağı Edvard Şevardnadze ve Onun cunta çeteleri ve çapulcu orduları tarafından işgal edilmesi hepimizi yürekten üzmüştür. Yüreğimiz oradaki kardeşlerimiz için kan ağlamaktadır.

Hepimizin sevinci ise, Abhazya'nın işgali karşısında hep birlikte uyanışımızdır. Gönül isterdi ki, bütün özgürlükler ve bağımsızlıklar, barış içinde kazanılıp korunsun, ne yazık ki, Dünyada özgürlükler ve bağımsızlıklar ne korunabiliyor ne de elde edilebiliyor. Abhazya bunun somut bir örneğidir. Barış içinde karşılıklı görüşmelerle özgürlüğünü elde edip korumak istedi, bu isteğe karşı tarafın verdiği yanıtısa, topuyla, tüfeğiyle işgal etmek oldu.

Yiğit Abhazya halkı işgal karşısında teslim olmayıp direnmesini ve karşı koymasını bildi. Abhaz halkının bu onurlu ve cesur direnişinde diğer kardeş halkları onu yalnız bırakmadı. Tarihte birçok örneğinde olduğu gibi, sürekli barıştan yana olan Kuzey Kafkasya Halkları, özgürlükleri uğruna hiç çekinmeden, canlarını verebileceklerini bir kez daha gösterdiler.

Türkiye'de yaşayan, sayıları en az üç milyon olan, Kuzey Kafkasya kökenli insanlar, Abhazya'nın onurlu direnişi karşısında, yıllardır uyudukları kış uykusundan uyanır gibi oldular. Yıllardır yattıkları yerden yavaş yavaş çömelmeye başladılar. Acı ama gerçek olan bir söz vardır. "Her özgürlüğün bir bedeli vardır." Bu bedeli sadece Anavatanda yaşayan kardeşlerimizin sırtına yıkmayalım, biraz daha çaba sarfedip, çömeldiğimiz yerden kalkalım. Yıllardır kraldan çok kralcı olduk, başkaları için, zaten hiç yatmayıp, hep ayakta, hazır ve nazır bekledik, başkaları için çalıştık, savaştık, öldük, öldürdük, "Kahraman olduk, hain olduk." O başkaları ise bizleri günden güne eritip yok olmanın sınırına getirdiler. Kendimiz için, yıllardır yattığımız yerden, biraz hareket edince "a a... şimdi birde sizler mi çıktınız" sözleriyle karşılaştık.

Türkiye'de, geçmişte ve günümüzde, gerek sağ, gerekse sol, bizleri kendi gerçekliğimizle, hiç bir zaman kabul etmeyip, bizleri tamamen onlardan yana ve onların bir parçası olduğumuz sürece benimseyip içlerine aldılar. Bunun tersinde, kendi ulusal bilinciyle hareket eden ve o uğurda mücadele verenleri ise sürekli dışladık.

(...)

Günümüzde aynı şekilde sağ, Kafkasya'da ve özellikle Abhazya'daki olayları çarpıtaraktan, bir Müslüman-Hıristiyan çatışması olarak gösterip Abhazların yardımına koşanları da "diğer Kafkas Türk boyları" olarak kendi istediği biçimde çarpıtmaktadır.

(...)

Diğer taraftan, solun bize karşı olan tavrına gelince, sol gelenekten biri olarak üzülmekle belirtiyim ki, şimdiye kadar olumlu hiç bir tavrı olmamıştır. Çerkeslik sorunlarıyla ilgilenenlere anında "milliyetçilik" suçlaması getirilmiştir. Burada yazımızın muhatabı, sosyal demokratlar değildir. Çünkü onların geleneksel devletçi özelliklerinden dolayı dış ve iç politikaları her zaman için devlet çıkarları ön planda olmuştur. Bugün de aynı şekilde devlet çıkarları, Gürcistan'ın yanında yer almayı gerektirdiğinden, Gürcistan'a karşı Abhazya'nın yanında yer alacak değiller ya. Doğal olarak kendi yapılarından dolayı Gürcistan'ın yanında yer alırlardır.

(...)

Yazımızın muhatabı olan sosyalist sola gelince, soyut "sihirli" slogan üretmekten ileriye gidememiştir. Bir çoğumuz bu gelenekten geliyoruz. Bu gelenekten gelip de Çerkeslik bilincine erişen hiçbir arkadaşın, gelecekte özlenen toplum bilinci, özlemi silinip gitmemiştir. Sadece o özlenen topluma gidişteki yöntemleri değiştirmiştir. Enternasyonalizm, ulusların ve halkların kardeşliği ilkesine dünden daha çok bugün inanıyoruz ve o ilkelere sarılıyoruz. Tüm bu güzel emellere ulaşılması ulusal olardan yok olmaktan değil, tam tersine ulusal bir güç olardan katkımızın olacağına inanıyoruzdur. Yaşanan olaylar bize gösterdi ki, soyut birşeyler olardan mücadelemiz hayalden ve yok olmaktan başka birşey getirmemektedir.

Sosyalist solun ne dün ne de bugün, Türkiye'de yaşayan sayıları milyonlara varan Kuzey Kafkaslılarla ilgili ne bir politikası olmuştur ne de dergilerinde onlarla ilgili iki satır yazı yazmışlardır. Türkiye sosyalist hareketi kendi içinde birçok Kuzey Kafkas kökenli insan olmasına karşın Kuzey Kafkas kökenli insanların, Kuzey Kafkaslılık bilincinin oluşması için verdikleri çabalara, bırakalım yardımcı olmayı, karşı çıkmışlardır. Bilinç altlarındaki hakim ulus şövenizmini sosyalist söylemlerle gizlemeye çalışmışlardır ve anında "Milliyetçilik" suçlamasını yöneltmişlerdir. Yok olmakla karşı karşıya kalan bir halkın varoluş mücadelesi ne ölçüde milliyetçilikle bağdaşıp bağdaşmadığına bakılmaksızın her oluşumu ve çabayı kendi potaları içinde görmek istemişlerdir. Bu handikap bakış açısı ve tutum dün olduğu gibi bugün de kendini göstermektedir. Bunun somut örneği, **Gerçek Dergisi** Mustafa Aziz Özbek'le

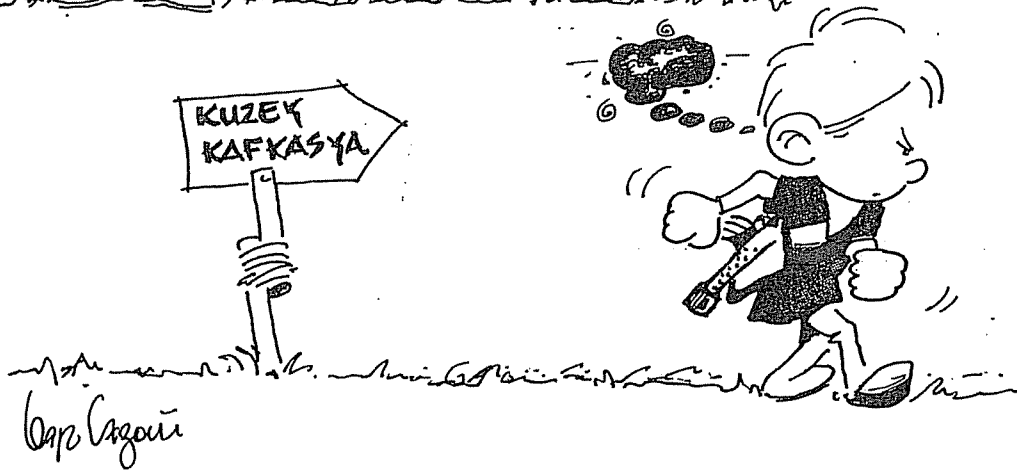
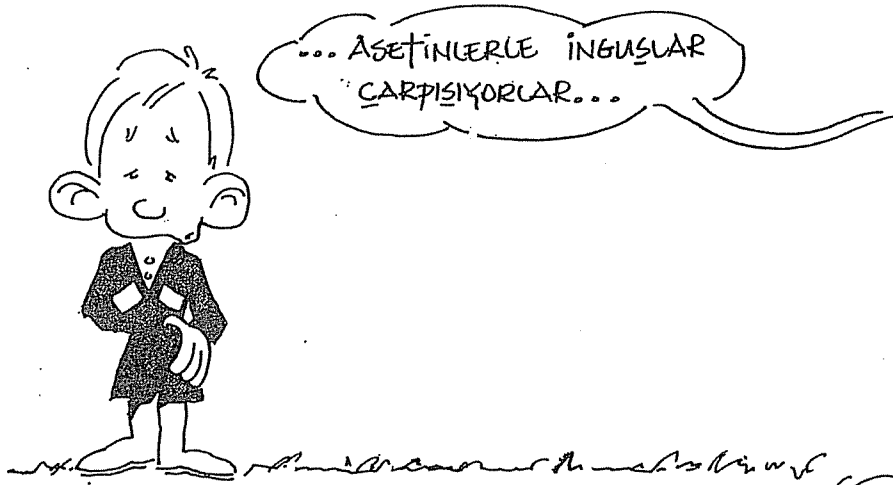
"Türkiye'de yaşayan Çerkeslerin sorunlarıyla ilgili" bir röportaj yapmıştır. Röportaj'da bu arkadaşın anlattıklarına yer vermeyip, sohbet esnasında arkadaşın söylediği sözleri dergilerinde yayınlamışlardır. Sosyalist sol dün olduğu gibi bugün de herşeye ak ve kara olarak bakıyor. Bir türlü arada grinin de olduğunu görmek istemiyor. Bunun içindir ki, Türkiye'de yaşayan Çerkeslerin baş sorunlarının, varoluş ve Çerkeslik bilincinin oluşturulması gerektiğini de göremiyor. Evet sosyalist sol dün olduğu gibi bugün de fanatik bir şekilde Çerkeslerin anavatanlarına dönüşüne karşı çıkıyor. Çerkeslere tek önerdiği şey, Türkiye'de kalıp tamamen yok olmalarının dışında birşey değildir.— "Türkiye'de Devrim olacak, sosyalist bir düzen kurulacak, o düzende Çerkesler kurtulacak ve özgürce yaşayacaklar.—" Tüm bunlar, Türkiye'de yaşayan Çerkesler için kurtuluş alternatifini değil, olsa olsa asimilasyonun farklı bir önerisidir.

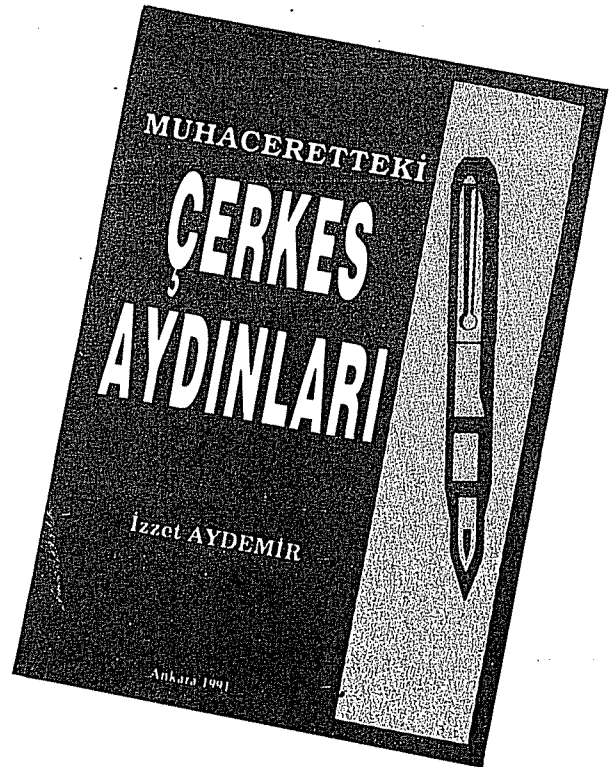
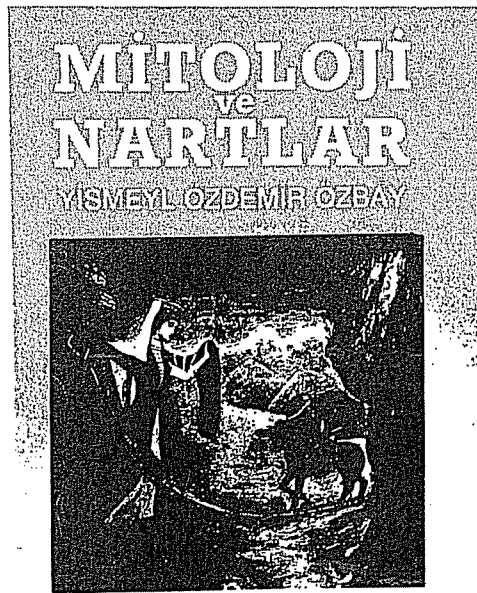
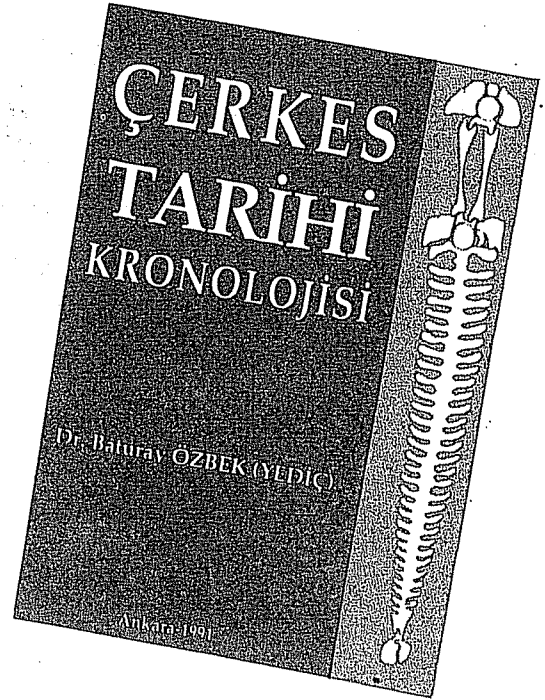
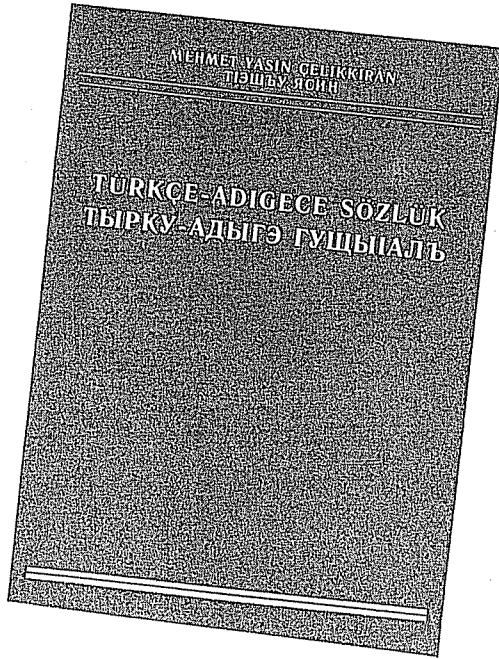
Bilindiği gibi, devrim bir süreç meselesidir. Devrimden sonra da sosyalist bir geçiş süreci yaşanacaktır. Tüm bunlar bugünden yarına olacak bir mesele değildir. Bilinmez bir zaman meselesidir. Bu bilinmez zaman sonunda, bırakalım özgürce yaşayacak bir Çerkes halk topluluğunu, "kelaynaklar" gibi korunmaya alınacak birkaç Çerkes kalır mı acaba? Türkiye'nin dört bir yerine dağılmış, yok olmakla karşı karşıya kalmış bir halkın bugün devrim olsa sosyalist bir düzen kurulsa varoluşunu nasıl sağlarsın? Sosyalizmde iç göç denen bir olay da yok ki, diyelim Uzunyayla şeridindeki Avşar ve diğer halkları buradan çıkartıp Çerkesleri buraya topladık. Dış göç de yok. Özaman sosyalizm bırakılıp gidiliyor. Bu çıkmazların dışında acaba, Çerkeslerin Türkiye'de kalıp özgürce yaşayabilecekleri bir formül var mı?

Bugün Türkiye'nin dört bir yanına dağılmış ve yokolmakla karşı karşıya kalmış Çerkes halkının varoluş çabaları ve bu çabayı yaşatacak Çerkeslik bilinci, ilericiyim, demokratım diyen herkes tarafından desteklenmelidir. Yokolmakla karşı karşıya kalan bir halkın verdiği mücadele aynı zamanda demokrasi mücadelesinin bir parçasıdır. Kendi ulusal kimliğine sahip çıkmayan bir halk demokrasi mücadelesine de sahip çıkamaz.

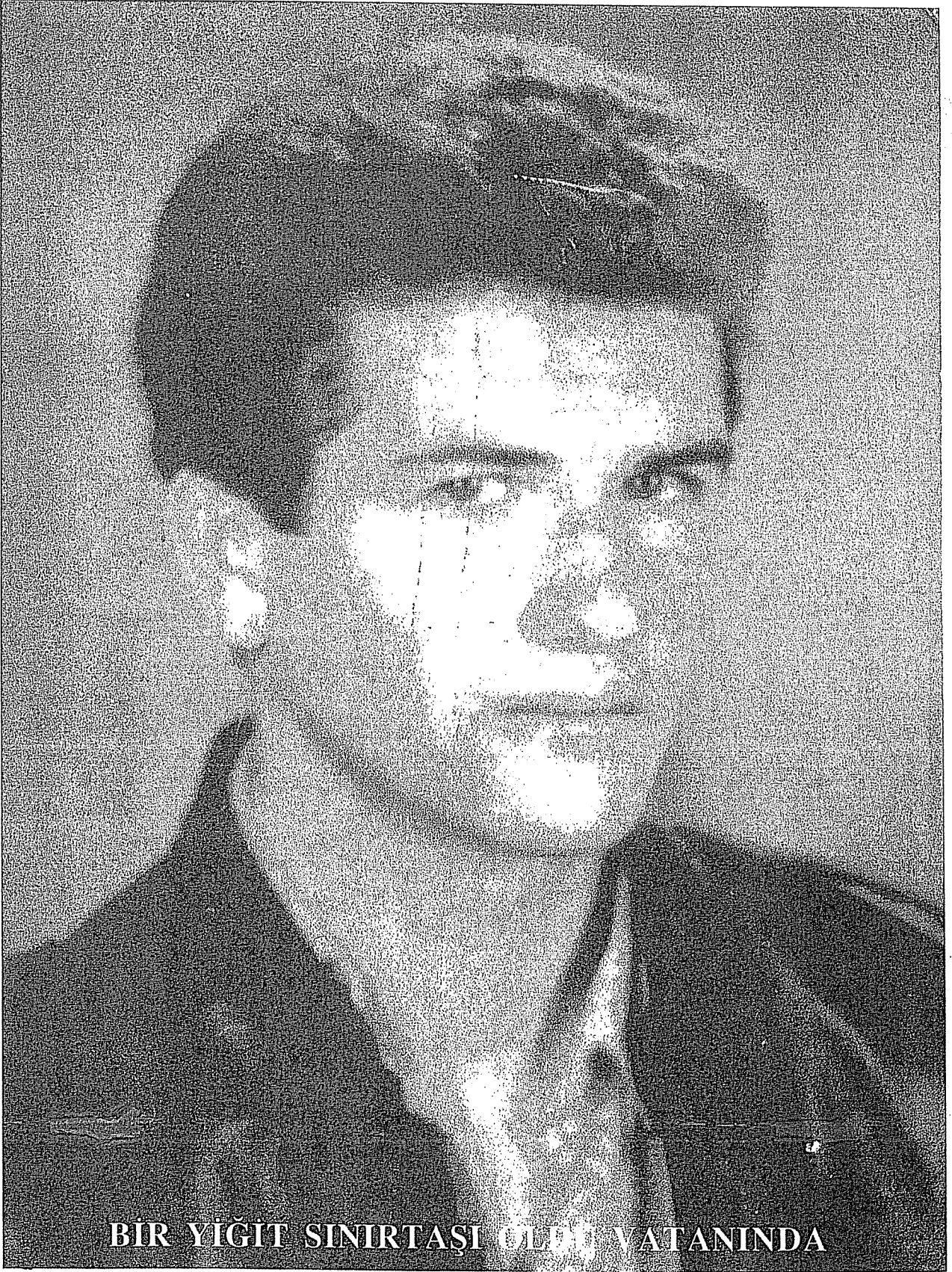
Dostça Selamlarımı İletirim.

Recep Çelikkat
Stockholm

KİTAP İSTEME ADRESİ:
P.K.: 355 Kızılay/ANKARA

BİR YİĞİT SINIRTAŞI OLDU VATANINDA

KOZBA VEDAT AKAR

(01.10.1965 - 00.11.1990)